

PREDTRG - ZGODOVINA

Arheološke najdbe

O poseljenosti Radovljiške ravnine pričajo arheološka najdišča že od bakrene dobe dalje. V Predtrgu so našli ostanke eneolitske naselbine (2000 p. n. št.), izkapanine iz rimske dobe in iz dobe preseljevanja ljudstev.

Vir: Gimnazija Bežigrad (na spletu: Poznavanje slovenskih krajev in domačega kraja)

Ime Predtrg (prvotno Radovljica)

V 12. stoletju je bila na prostoru današnjega Predtrga, ki je bil v takratnem času v lasti Ortenburžanov, vasica Radovljica (ljud.: Radolca). Ko so v 13. stoletju z Rodin prenesli sedež prafare v Radovljico, so Ortenburžani poleg cerkve sv. Petra postavili svojo graščino. Okrog cerkve in graščine, na prodnatem pomolu terase nad Savo, je nastalo utrjeno tržno naselje in farno središče. To je sčasoma prevzelo ime prvotne naselbine, prvotna naselbina pa je zaradi svoje lege dobila ime Predtrg. Ob začetku 14. stoletja je Radovljica dobila tržne pravice.

Vir: Gimnazija Bežigrad (na spletu: Poznavanje slovenskih krajev in domačega kraja)

Preobrazba imena Radovljica v Predtrg

Po ustanovitvi trga na pomolu od okoli 1320-33 naprej se je začelo v vsakdanjem življenju razlikovanje vasi in trga, kar se je kazalo tudi v virih, čeprav se sprva obe naselji poimenujeta z istim imenom, Radovljica. Prvič se je to zgodilo, kakor smo že spoznali, leta 1320 ("dorf pei Radmansdorf"). Toda že konec istega stoletja se začenja za vas pojavljati novo poimenovanje oziroma se vas jasno oddvaja od trga, od trškega naselja (npr. 1394 marec 12 in maj 25: "vor dem markht ze Radmanstorf"; 1394 nov. 11: "vor Radmansdorf im dorf"). V naslednjem stoletju se za staro vas Radovljico začenja že pogosteje uporabljati ime Predtrg ("vor dem markht"), kar je bila sprva le prostorska oznaka vasi pred trgom, ki pa se sicer občasno še vedno imenuje s starim imenom (npr. 1422: "in dem dorf vor dem markcht Radmansdorff"; 1428: "ein huben vor dem markgt" 1436: "dorf vor dem markcht Radmansdorf", "dorf vor Radmansdorf; 1498: "Radmansdorf im dorf." "Radmans dorff markcht vnnd dorff"). Trg je seveda ves čas Radovljica: pomembnejše naselje ga je prevzemalo samo zase. Za vas pa se že pred koncem srednjega veka povsem jasno utrjuje ime Predtrg (npr. 1498: "im dorff Radmanstorf, vor dem markht"). Tudi župan v vasi z imenom Rupreht ("suppan im dorff zu Ratmanstorf") se istega leta označuje kakor Rupreht iz Predtrga ("Rueprecht vor dem markht"). Proti koncu 16. stoletja se je ime Predtrg za poprejšnjo vas Radovljico že povsem uveljavilo. Posamezniki se namreč označujejo kot prebivalci Predtrga. Tako je bilo s Sholastiko, hčerko Čudeža, iz Predtrga ("Sholastica des Wunders von dem marckht selliger Tochter"), ki je imela pri Obli Gorici njivo v velikosti poldnevne obdelave. Proces imenskega razdvajanja je bil v tem času zaključen; vas se imenuje Predtrg oziroma mesto je ves čas Radovljica. Vendar je treba pripomniti, da se je pod vplivom mestnega statusa vas Predtrg v urbarju iz leta 1579 pojavila tudi pod imenom Forstat, torej kot predmestje. Vendar se to poimenovanje ni uveljavilo za vas Predtrg, pač pa srečamo oznako Forstat za poznejše resnično radovljiško predmestje, za Podmesto, ob cesti po strmem bregu pomola proti Savi.

Vir: Radovljiški zbornik 1992; Nastanek mesta in trga Radovlice (avtor Ferdo Gestrin)

Poselitev Predtrga

Znano je, da so kmečko kolonizacijo, ki je v Evropi dosegla svoj vrh v 12. in deloma v 13. stoletju, močno pospeševala tudi zemljiška gospodstva na Gorenjskem. Tako naj bi Ortenburški grofje, lastniki obsežnih zemljišč na področju Radovljice, konec 12. stoletja ali v naslednjem 13. stoletju naselili skupino kmetov, domnevno s svojih koroških posestev, na področju osrednjega dela današnjega Predtrga.

Take skupine kolonistov so vodili t.i. *locatores* - lokatorji. Po njih je naselje nemalokrat dobilo tudi svoje ime. V našem primeru bi bil to Rado ali Radman. Naloga vodje ali lokatorja naj bi bila zbrati potrebno število naseljencev in mednje razdeliti zemljo na vnaprej določenem kraju (*locatio, facere locum*). Za plačilo je lokatorju pripadal večji kos zemlje kot ostalim.

Ta razdelitev zemlje je v Predtrgu, ki leži na robu Radovljiške ravnine potekala v obliki enakomernih dolgih prog, ki so še danes dobro razpoznavne. Kot moremo razbrati iz franciscejskega katastra, je bilo razpoložljivo zemljišče razdeljeno na približno 10 kmetij ali hub.

Novi naseljenci so si ob komunikaciji, ki je že od nekdaj vodila ob robu globeli t.i. Dola skozi naselje, postavili hiše, s čeli obrnjene proti cesti in jim v isti vrsti dodali gospodarska poslopja. Ti, po svojem tipu stegnjeni domovi, stojijo na tem mestu še danes, le da je les, iz katerega so bili zgrajeni, v teku stoletij zamenjal kamen.

Vir: Zgodovinsko-urbanistični značaj starega mestnega jedra Radovljice (avtor Cene Avguštin; Radovljiški zbornik 1995)

V zgodnjem 13. stoletju je nastalo v središčnem delu Predtrga, ki je takrat morda še nosil ime, ki ga je pozneje prevzela Radovljica, novo kolonizacijsko naselje devetih ali desetih kmetij. Zapolnile so prostor ob današnji Ljubljanski cesti med hišama št. 23 in št. 37. Mejo je na severozahodu zaznamovala današnja Jurčičeva ulica, na jugovzhodni strani pa ovinek Ljubljanske ceste pri hiši št. 37. Kmete je zbral in pripeljal (kot je bilo opisano v Radovljiškem zborniku 1995) t. i. lokator, t. i. merilci (*mensores*) pa so jim zadaj za hišo odmerili pas zemlje, ki je segal vse do današnje Šercerjeve ulice. Hiše prišlekov so z ožjo, čelno stranjo, s fasado na dve osi mejile na cesto. Bile so lesene, pritlične in prekrite z dvokapno streho. Vhod je bil na podolžni strani stavbe. Hiša se je močno razlikovala od takratne običajne kmečke hiše, ki je imela le en prostor in na sredi odprto ognjišče. Spomin nanjo se je ohranil v imenu »hiša« za še danes najpomembnejši bivalni prostor v kmečkem domu. Na ta prvotni enocelični prostor ali kot ga imenujemo dimnično hišo oziroma dimnico, ki je bila v srednjem veku razširjena tako v slovanskem kot germanskem svetu in se je ponekod pri nas ohranila še v novem veku, sta se priključila dva nova prostorska člena - veža z ognjiščem in shramba. Na nastalo tricelično stavbno telo se je v isti črti navezovalo gospodarsko poslopje v obliki t.i. stegnjenega doma. Ta je v Predtrgu še danes prisoten, čeprav so hiše zidane in nekatere nadstropne in so si pozneje poleg omenjenih prostorskih sestavih omislile še kakšno dopolnilo, npr. kamro. Predtrškim podobne hiše srečamo na Zgornjem Otoku in v nekaterih ortenburških vaseh, npr. na Kočevskem (Kočevske poljane ali nekdanja vas Reichenau), v krajih okoli Cerkniškega jezera, na Blokah in celo v nekaterih freisinških naseljih (npr. Stara Loka).

Vir: Radovljica in njeno mesto v srednjeveški naselbinski kulturi (avtor dr. Cene Avguštin; Med Jelovico in Karavankami, 2000)

1320 – PRVA OMEMBA V PISNIH VIRIH

Predtrg se v pisanih virih prvič omenja avgusta 1320; ... Grof Albreht Ortenburški nakaže Eufemiji, ženi Jakoba iz Gorij za jutrnjo od moža dohodke od hube v Predtrgu pri Radovljici (*ain huob gelegen in dem dorf pei Radmansdorf ...*)

Vir: Radovljiški zbornik 1995

1391

Vor dem Marcht ze Radmarsdörf [...vor dem marcht ze Radmarsdörf ...] 1391-08-16
(Listina ARS ZL; CKSL)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1394

Vor dem Markt ze Radmastorf [...vor dem markt ze Radmastorf ...] 1394-03-12
(Listina ARS ZL; CKSL)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

Vor Radmansdorf im Dorf [...vor Radmansdorf im dorf ...] 1394-1101 (Listina ARS ZL; CKSL)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1399

Radmastorff vor dem Markt [...ze Radmastorff vor dem markt ...] 1399-05-25 (Listina ARS ZL; CKSL)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1422

Dorff vor dem Markcht Radmansdorff [...in dem dorff vor dem markt Radmansdorff ...] 1422-01-04 (Listina ARS ZL; CKSL)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1428

Vor dem Markkgt [...ein huben vor dem markkgt ...] 1428-02-08 (Listina ARS ZL; CKSL)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

Dorff vor dem Markcht Radmansdorff [...in dem dorff vor dem markt Radmansdorff ...] 1436 (FK Celje I, f. 13)

Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1436

Dorff vor Radmansdorf [...in dorffer veld vor Radmansdorf ...] 1436 (FK Celje I, f. 28')
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1458

Dorff vor dem Markcht Radmansdorff [...in dem dorff vor dem markcht Radmansdorff ...] 1458-02-18 (Listina MZAB; RKF XXVI, št. 556)
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

1498

Dorff zu Rodtmanstorf [...suppan im dorff zu Rodtmanstorf ...] 1498 (Urb. Radovljica, f. 13)
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

Dorf Rodmanßdorff [...im dorf Rodmanßdorff ...] 1498 (Urb. Radovljica, f. 26)
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

Rodtmanßdorff Dorff [...Rodtmanßdorff marckht vnnd dorff ...] 1498 (Urb. Radovljica, f. 107)
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

Rodtmansdorff im Dorff [...Rodtmansdorff im dorff ...] 1498 (Urb. Radovljica, f. 114)
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

Vor dem Marckht [...vor dem marckht ...] 1498 (Urb. Radovljica, f. 121)
Vir: SHT (zrc.sazu, 2016)

****

Razdelitev Predtrga na šest delov ...

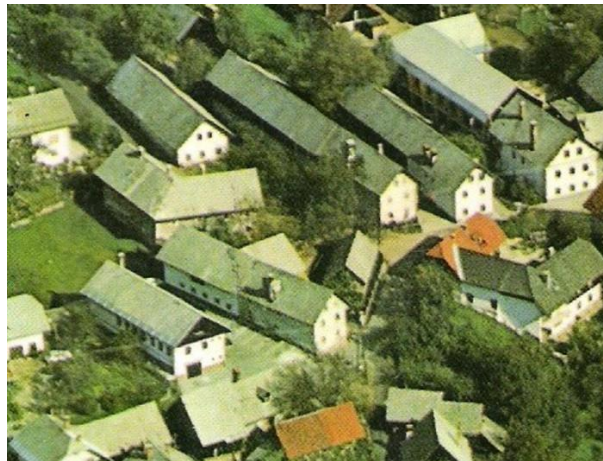
Prvi del - kolonizacijsko naselje, urejeno po kolonizacijskih načelih, leži ob Dolu, med Dolom in hišami poteka pot, ki povezuje posamezne hiše med seboj, nato sledijo hiše, hlevi in sadni vrtovi ter povezovalna pot (danes Šcercejeva ulica). Od tu naprej pa manjkajo zelniki, njive in travniki. Ti niso razdeljeni tako kot drugod po deželi. Pač pa se tu nahajata dva velika travnika, nekoč v lasti grofa Thurna. Ta del sestavljajo hiše št. 11 do 17.

Hiše od št. 11 (Tomažovc) do št. 17 (Žilh); vmes so še 12. Repeš (danes Galešnik), 14. Muhovc in 15. Gogala.

Vir: U. stavbe na Slovenskem (izdano 1986)

Drugi del; druga razširitev naselja v 15. stol. kamor sodijo hiše št. 18 do št. 22. Nekateri predvidevajo, da je bilo tod prvotno naselje (torej še pred kolonizacijo) že v prelomu 8. v 9. stol. in da se je naselje pozneje širilo od tod naprej.

Hiše od št. 18 (Bavant) do št. 22 (Katež); vmes sta še št. 20. Benč in št. 21. Matežic.

Vir: U. stavbe na Slovenskem (izdano 1986)

Tretji del; nekdanje Pipanovo imetje (graščina Brunenfeld), tedaj v lasti grofa Thurna. Ta posest se formira v 17. stoletju.

Četrty del; rokodelski in kajžarski del, med mestom in Predtrgom, ob poti, ki povezuje mesto in Predtrg ter na robu med potjo skozi Predtrg in Dolom, postavljenim večinoma v Grabnu. Prvi zapisi o tem delu naselja sodijo v 15. stol.

Hiše v Grabnu

Vir: Zakladi Slovenije (izdano 1970)

Peti del; prva razširitev kolonizacije, kamor sodijo hiše od št. 6. do št. 10. Osredje tega dela je kovačija, ki zelo verjetno nastane sredi 14. stoletja.

Hiše okrog kovača; št. 7. Peričnik, št. 9. Legat (na tem mesu je bila omenjena kovačija - št. 8. Kovač - ostanki prvotne hiše so bili podrti med 1826-68), in št. 10. Figovc (kasneje Kofčar).

Vir: U. stavbe na Slovenskem (izdano 1986)

Šesti del: kočarski del naselja, hiše od št. 1 do št. 5., nastane po 16. stol. ob južni poti in povezuje Predtrg z mestom. V tem delu, oz. na meji med petim in šestim delom so bili izkopani poganski slovanski grobovi, ki sodijo v prelom 8. in 9. stoletja.

Hiše od št. 1. do. Št. 4: št. 1. Erjavc, št. 2. Sander, št. 3. Šorn (kasneje Pr' Pot in danes Šimen), št. 4. Doužan (kasneje Pirh). Manjka Šorn (danes Mink).

Vir: U. stavbe na Slovenskem (izdano 1986)

... in poselitev Predtrga v štirih fazah

Nova naselbina je imela dva studenca: na vzhodu Legatovo kaško, na zahodu pa večji studenec, imenovan Vosovnikov studenec.

Hiše kolonacijskega dela (prvi del Predtrga) so na jugozahodni strani segale do hiše št. 10. - Figovc (danes Kofčar), na severozahodni strani pa do hiše št. 15. - Gogala. Jugovzhodno od te naselbine je potekala pot po do 3 m globokem jarku, ki se je vlekel navzdol od današnjega Prešerna (Ljubljanska št. 43) do Legatove kašče in naprej v Dol. Novo naselje (prvi del Predtrga) se je ob kolonizaciji dokaj strmo dvigovalo od najnižje hiše št. 10 (Figovc) do najvišje hiše št. 15 (Gogala), podobno vendar bolj strmo in v nasprotni smeri, pa se je pozneje dvigoval na južni strani peti del. Prelom Predtrga je viden še danes, čeprav je bil deloma poravnan ob večkratni predelavi ceste, od 19. stol. naprej. Najbolj izravnani je bil ob zadnjem asfaltiranju, tako da je zadnja hiša (Figovc) danes s kletjo več kot 1 m pod cesto.

Figovc (št. 10), danes Kofčar, 1917
Vir: e-bay (detajl)

Figovc (št. 10), danes Kofčar, pred asfaltiranjem, 1961
Vir: arhiv Darko Prešeren

Izravnava po asfaltiranju
Vir: foto Tine Jarc

Istočasno pa je potekala ob vrtovih na jugovzhodni strani pot na polju, katere ostanke vidimo še danes (mimo Kovača). Ta pot je zaključevala štirikotnik hiš s sadnimi vrtovi prvotne kolonizacije. Prvotno je ta pot zelo verjetno potekala naprej proti Gorici.

Podoben jarek kot je potekal od Prešerna (danes Ljubljanska cesta 43) proti Legatovi Kašci, je potekal tudi od Prešerna navzdol proti Kofčarjevi dolini, ki pa je bil v zgornjem delu (med Prešernom in Kokom), ravno tako ob izdelavi ceste močno zasut. Omenjena dva jarka sta tako ločevala od ostalega Predtrga t. i. Sandrovo polico, na kateri so se pozneje naselili kmetija petega dela. Predvidevamo, da se je na Sandrovi polici v 8. do 9. stoletju nahajalo pokopališče naselja, ki naj bi se nahajalo prek Dola v bližini današnje cerkve. Na to kažejo najdeni skeleti in obrambni jarek.

*****

Sredi 14. stol. so se pojavili na deželi prvi kovači, ki so skrbeli predvsem za kmečko orodje in podkovanje konj (prej so se ti nahajali v okviru posameznih dvorov). Tako predvidevamo, da se je tudi tedanji predtrški kovač pojavil v tem obdobju. Verjetno se je tedaj kovač zločil iz pridvornega gospodarstva. Kovač v Predtrgu se omenja l. 1414, ko na zahtevo (verjetno zemljiškega gospoda) proda radovljiški tržan Matejle svojo kovačnico v Radovljii in kupi ono v Mostah. Tedaj mora očitno kovač zapustiti mesto, potrebe po kovaču pa obstajajo naprej. Tedaj je zadnji čas, da se v Predtrgu naseli kovač.

Tedaj se morajo pojaviti tudi ostale kmetije vzhodno od hiše št. 11, to so hiše 6-10 (Sander, Erjavc, Bunder, Kovač in Legat), seveda ne vse naenkrat. Kovač je moral tedaj pripadati eni od kmetij, kakor pa je razvidno iz zemljiške ureditve, je pripadal Legatu, ki je tedaj opravljal tudi kovaška dela. Kovačija se mora izločiti iz kmečkega dela šele po 15. stol., ko se začnejo obrti izločati iz kmečkega dela in postanejo to obrtne delavnice z majhno kmetijo - kategorija kajzarjev ali celo kočarjev, po velikosti

1/6 do 1/3 kmetije. To je razvidno iz FK. Kmetij v prvi razširitvi naselja torej ni bilo 5. temveč samo 4, ša še te se niso pojavile vse naenkrat, vsaj ena se je morala pojaviti po 15. stol.

Omenjene manjše kmetije, 1807; Legat, Kovač in Bunder
Vir: Karta regulacije Save, 1807 (ARS)

Op. (v knjigi): Kovači so bili zaradi ognja, ki so ga nujno potrebovali, stalno grožnja ostalim hišam v naselju, saj so bile te krite večinoma s slamo. Kovače so potiskali na konec naselja, proč od ostalih hiš.

Pri Legatu (sosedu prvega Kovača) je danes ohranjen priimek Vogelник - tisti, ki se nahaja na vogalu. Legatova hiša je bila zadnja v nizu hiš od Žilha (na robu, vogalu), nekaj stran pa je že bila kovačija (p. DAR).

Od Gogale do Legata; Legatova hiša na vogalu (danes Vogelnik) - med Legatom in Bundrom (danes Peričnik) je bila včasih kovačija (stara hiša podrtá v času 1826-1868)

Vir: foto Cene Avguštin

Tako so ob drugi etapi kolonizacije morali ponovno premakniti pot na sedanjo lokacijo (med hišama 6 in 7 - Sander in Erjavc ter hišo št. 8 - Bunder; ta pot je prvič vidna na Karti regulacije Save op. DAR). S tem so pridobili dve novi parceli na zahodni strani nove ceste, ki sta bili najprej naseljeni - na vzhodni strani ceste pa še dve, ki sta bili naseljeni verjetno nekaj pozneje.

Te kmetije so pridobile novo zemljišče na vzhodni strani od poti, ki je vodila čez polja na Gorico (danes samo še do avtoceste). Te parcele so potekale od poti v Gorico, prek poti na Preval, čez Suhi graben pa vse do poti na polja, ki vodijo navzdol po vzhodni strani Suhega grabna na Prbice (današnja pot k knjigarni). Očitno je bil tedaj Suhi graben še dokaj plitev, ne tako kot danes, ko je to globoka zajeda s strmimi boki in so parcele na obeh straneh grabna strikno ločene. Novo zemljišče se je na severovzhodu s sedanjim Legatovim hribom, tedaj je to moralo biti vse Šmidovo (v FK se imenuje Schmidauz), šele pozneje, ko sta se kmetija in kovačija delili, je bilo tako kot na vasi: prvi tudi Legat (ov hrib) in šele nato Šmid (ovo). Južno od Šmidovega (t. j. Kovačevega) so pa morale tedaj biti Erjavčeve in Sandrove parcele. Obdelovalne površine pa so te kmetije pridobile tudi na Prevalu, kjer se parcele teh petih kmetij v FK (z nekaj spremembami) dokaj pogosto ponavljajo večkrat ena za drugo, kar podpira domnevo, da so te kmetije skupaj postopoma (v etapah) krčile zemljišče na Prevalu. Tod se opazi, da na prevalu nastopata Legat in Kovač samostojno, kar govori za to, da so bile njive na Prevalu urejene že pred 16. stol., ni pa več mogoče ugotoviti, kako hitro so se njive širile proti Policam. Vse te njive ležijo severovzhodno od prvotne poti, ki je vodila prek Prevala proti Dobremu polju. Jugozahodno od te poti so bili tedaj deloma travniki, večinoma pa gozd. Ta predel se je spremenil v njive šele po l. 1826 in je še sedaj v lasti predvsem tistih kmetij, ki so nastale zelo pozno in se nahajajo v vzhodnem delu Predtrga.

Njive in travniki na Prevalu
Vir: foto Tine Jarc

Najzahodnejše (ob poti na Gorico) je Legatov hrib, takoj od njega proti jugozahodu (okoli današnjega znamenja) na Prevalu, pa je Šmidovo, kot še deloma ohranjena ledinska imena. Razen Prbic ni tukaj nobenega ledinskega imena več, pa še teh si ljudje ne znajo razložiti.

***

Druga dopolnitev naselja (tretja faza) se je pričela že pred 15. stol. severozahodno od prvotne koloniacije in poti, ki je iz Grabna vodila proti Vrbnjam (danes Jurčičeva ulica).

Ta kolonizacija je bila kmečka, torej je potekala sorazmerno zgodaj. Je pa najmanj raziskana in najbolj negotova, tako vsebinsko kot tudi časovno. Po domnevah nekaterih naj bi bilo tod prvotno naselje, ki je imelo svoje grobišče (staroslovansko) na Sandrovi polici ali celo na Žalah. Tu bi morali nehati pokopavati že po eni ali dveh generacijah in začeti pokopavati na nekem krščanskem pokopališču. To naj bi bilo ali v okolici sedanje cerkve v mestnem jedru, ali na Rodinah. Na Žalah pa do danes niso našli nobenih ostankov, ki bi pričali o kakem grobišču. Zato je varianta, da se je tod ohranila neka naselbina v obdobju med 6. in 12. stoletju, komaj verjetna.

Če je bila 2. faza razvoja še dokaj smotrna in pravilno urejena, je 3. faza manj urejena.

Postavljena je med poti tako, da jo tudi ob nastanku sekata dve poti (pot v Vrbnje - današnji zgornji del Gubčeve ulice in Jurčičeva ulica in - vzhodni del poti skozi Graben in pot v Vrbnje ter pot, ki vodi iz Grabna, za Katrinkom navzgor na ježo te njen podaljšek proti Žalam in naprej proti Podgorju oz. Begunjam). Da so lahko postavili zahodnejši del te faze razvoja, so morali speljati omenjeno pot okoli zadnje kmetije.

Zg. del Gubčeve ul.
Foto: Tine Jarc

Jurčičeva ulica
Vir: arhiv Katež

Za Katrinekom
Foto: Tine Jarc

Zato smatramo, da so se tedaj razvile hiše od Kateža do Golca (kmetije, ki je bila odkupljena za Pipanovo posestvo), t. j. skupaj štiri ali pet kmetij. Te so imele ob nastanku zelo verjetno enako ureditev kot prvotna naselitev, ob poti na ježi (današnja Ljubljanska cesta) so postavili najprej hiše, nato hleve in nato še sadne vrtove, ki so segali vse do povezovalne poljske poti (današnje Šercerjeve ulice, ki je bila ob nastanku na koncu tega dela lomljena in je potekala od tod naprej proti zahodu v smeri Hlebc).

Ta del je bil na zahodu omejen s prej omenjeno potjo za Golcem, na vzhodu pa s potjo, ki je potekala čez današnje Kateževo dvorišče po sedanji Jurčičevi ulici v Vrbnje in naprej v Dvorsko vas. To priča o tem, da so imele te kmetije podobno ureditev kot prva kolonija in da so nastale zelo zgodaj.

Te kmetije so pridobile obdelovalno zemljo zahodno od prvotne naselitve, predvsem severno in vzhodno od Oble gorice.

Meja med obdelovalno zemljo obravnavane naselbine in prvotne naselbine je potekala med potjo v Vrbnje, po poljski poti (današnji Šercerjevi) in nato po poti, ki je vodila v novovaške Ulce in ter po njih v Novo vas. Na severu je bila meja postavljena na antično pot, ki je vodila v Lesce iz Mošenj čez Gorico in Vrbnje, na zahodu pa je segala meja vse do novovaških Stagen, ki so vodile tedaj že v takratno novovaško gmajno ob Savi - pozneje (Radolško) Novo polje. Na najbolj severnem delu tega predela so morali biti predvsem travniki. To nam nakazujejo predvsem poti, ki potekajo skozi to območje in jih poljska ureditev ni upoštevala, kar se dogaja lahko samo pri travnikih, predvsem pa pri pašnikih. Njive so v tem delu nastajale pozneje, ko se je število kmetij povečevalo naprej in so začeli spreminjati travnike v njive. Tedaj so morali tudi poljsko ureditev nekoliko prirediti, predvsem v bližini poti.

Ves ta del nima danes nikakršnih ledinskih imen. V 19. stol. obstajajo še ledine Pod Stagnami t. j. najsevernejši del pod novovaškimi stagnami od Ulc do meje s k. o. Raddovljica ter na Dolicah, t. j. današnja Donica in »Na Ježah«, kat utegne biti območje okoli današnje predtrške lipe, vendar je to ime izgubljeno. V zemljevidu FK je vpisano jugovzhodno od Oble gorice ime »pod Wrtsch«, kat bi utegnilo pomeniti Pod vrtički, vendar je to ime izgubljeno.

***

V četrti fazi razvoja se naselijo predvsem kajžarji - rokodelci. Če se drugod ta proces začne šele v 16. stol., je v Radovljici zaznaven že v 15. stol. Rokodelci, ki so se ukvarjali z dejavnostmi, ki niso sodile v mesto, ker so bile prenevarne (ogenj) ali so zahtevale velike prostore, ki jih v mestu ni bilo smotrno namestiti (sodarji, tesarji, peki, kleparji itd.), so se namestili v tem predelu. V tistih časih so to bili nekakšni pol kmetje pol rokodelci.

V četrti fazi razvoja nastane četrti del t. j. območje med cesto or robu ježe nad Donico in potokom v Donici ter vzhodno od Vosovnikovega studenca. Ta del se razvije ob obeh dveh že prej omenjenih poteh, ki vodita v Graben. V tej fazi so nastale tudi hiše zahodno od hiše št. 15 (Gogala) t. j. hiši št. 17 (Mrak-Žilh) in št. 18 (Bavant) in s tem zapolnijo vrzel med prvotno naselitvijo in tretjo fazo razvoja. Ta del naselja je predvsem kajžarski in rokodelski. Imajo zelo malo zemlje, predvsem tam, kjer so prejšnje naselitve imele travnike. Preživlja jih predvsem rokodelstvo in ne zemlja. To

je tudi značilnost velikega dela prebivalcev sosednjega trga, današnjega starega mestnega trga.

Kmetija Mrak se je zelo verjetno razvila iz sosednje Gogalove, saj je na poljih opaziti predvsem delitve velikih prvotnih parcel v manjše enote. Opaziti je, kot bi najprej Gogalova delili na dva dela, potem pa Mrakova še enkrat na dva dela - Mrakovega in Bavantovega. To je opaziti predvsem na obmejnih zemljiščih tam, kjer so bili tedaj travniki, kjer št. prog (parcel) narašča iz prvotnih pet na šest in nato še na sedem.

Pot v Vrbnje je tedaj potekala naravnost čez Kateževo dvorišče med tedanjo predtrško lipo in Katežem. Ob tej poti nastanejo na obeh straneh poti dve novi kajži (Bavant in Bendeš-Benč) in ena kmetija (Mrak-Žilh) izza Gogala.

Vir: »Vasi osrednjega dela Dežele«, v knjigi »Starodavne poti pod Karavankami« (avtor Tine Jarc, izdano 2004).

****

Hiše v Predtrgu

Vse stare hiše v Predtrgu so bile od nekdanj (že od 1580 leta dalje) zidane s kamnom - pretežno tuf iz Peračice in tamkajšnjih kamnolomov (zelena barva). Leseni so bili le mozničeni stropi (tram do trama vezan z lesenimi klini), podstrešja in ostrešja, ki so bila krita s slamo. Vsa gospodarska poslopja v nadaljevanju stanovanjskih stavb pa so bila lesena ali pa sta bila dva zidova (severni in vzhodni) v pritličju zidana. Pri adaptaciji Benčeve hiše se na fotografijah interierja (ko so bili odstranjeni vsi ometi) vidijo zazidana okna, ki so jih zazidali - po očetovem izročilu - nekje med leti 1650 in 1720.

Žilhov skedenj in hlev je v pritličju zidan iz kamna. Prav tako je bilo pri adaptacijah Bavantove, Gogalove, Florjanove, Tomažovčeve, Peričnikove in Sandrove hiše videti, da so zidovi vsi iz pretežno zelenega kamna. Pri rušenju Tripotove hiše je bil enak material in isto lahko trdim, da sta Katežova in Oparnikova hiša grajene iz enakega materiala.

Vir: Franci Valant - Benč

☺☺☺☺

1754 – PRVI POPIS PREBIVALCEV

ex pago vormarkt (Predtrg)

landtschafftlicher freysass

Jacobus Scherauz 26. uxor Maria 21. filius Josephus 1. mater Ursula vidua 60. soror Getrudis 14. famulus Paulus 20. Marcus 15. famula Maria 30. Maria 15. Jacobus Murneg kayslerus ejusdem 52. uxor Maria 38. filia Maria 7. Helena 5.

subditi comitis Turn (grof Thurn)

Mathias Christan 39. uxor Catharina 29. filius Mathias 11. filia Maria 7. Margaretha 2.

Petrus Schillich 27. uxor Margaretha 18. frater Bartholomaeus 15. soror Helena 11. mater Anna 44.

Mathias Desman 60. uxor Maria 57. filius Georgius 21. filia Getrudis 24. Catharina 16. neptis Maria 6. soror Agnes 54.

Mathias Triplat 60. uxor Maria 57. filia Getrudis 20. Magdalena 14.

kaysleri comitis Turn (grof Thurn)

Andreas Anseleg 55. uxor Ursula 55. filius Joannes 26.

Joannes Urbanz 40. viduus filius Clemens 11. filia Maria 18. inqfūna Getrudis 40.

Mathias Desman 70. uxor Margaretha 56. famula Helena 14.

Catharina Missigla vidua 50. filius Valentinus 19. filia Maria 15. inquilinus Lucas Lenzig 40. uxor Maria 36. filias Lucas 5.

Michael Dolsan 63. uxor Agnes 61. filius Mathias 20. Bartholomaeus 18. filia Apolonia 14.

Georgius Desman 26. uxor Elisabetha 21. filius Georgius 2. mensium pater Mathias viduus 59. auia Maria 49. caelebs inqfūnus Antonius liber 20.

Margaretha Clandestin libera 20

kaysleri vicinitatis

Laurentius Krail 24. uxor Agnes 23. filia Catharina 2. mensium mater Ursula 40.

Joannes Desman 60. uxor Maria 55. filia Catharina 29. Apolonia 26. filius reverendus dominus Franciscus sacerdos curatus 30.

subditus ecclesiae filialis Beatae Mariae Virginis in Leess
(podružnična cerkev blažene device Marije v Lescah)

Jacobus Wallant 57. uxor Anna 40. filus Antonius 21. Josephus 18. filia Helena 16. Margaretha 12. Apolonia 10.

kayslerus ecclesiae filialis s. Radegundis in Rain
(podružnicna cerkev sv. Radegunde na Bregu pri Žirovnici)

Josephus Anderle 64. uxor Anna 60. filius Josephus 22. filia Helena 24.

in villa dominii Rattmanstorffensis (gospostvo Radovljica)

famulus Sebastianus Reslosnig 62. uxor Elisabetha 50. filia Maria 23. Elisabetha 11. Josephus Ambrossiz pastor 40. et Agnes libera 30.

subditi praepositurae Rattmanstorffensis (prostija Radovljica)

Mathaeus Muhouiz 58. uxor Maria 43. filius Georgius 22. Valentinus 12. filla Maria 14. Margaretha 10. famula Helena 16.

Joannes Schillih 29. uxor Anna 28. filius Joasephus 3. Mathias 2. mensium filia Anna 5. Maria 2. auus Mathias 64. caelebs famulus Joannes 12. famula Ursula 24. Margaretha 20.

Joannes Couaz 56. uxor Helena 54. filius Georgius 18. Andreas 12.

kaisleri praepositurae Rattmanstorffensis (prostija Radovljica)

Catharina Missiglin vidua 50. filius Laurentius 19. Joannes IL Georgius 9. Marcus Cauaz 60. uxor Maria 42. filius Antonius 20. filia Elisabetha 22. libera cum filio Georgius trium mensium. et filia Maria 3. annorum.

kaisleri sub Prunfeld (dvorec Pipanovo v Predtrgu)

Jacobus Christoffiz viduus 30. filius Laurentius 15. Gregorius 13. Simon 12. filia Agnes 17.

Mathias Schonder 24. uxor Getrudis 20. mater Maria 50. vidua soror Ursula 15. inquilina Agnes 54.

Mathias Zugg 25. uxor Maria 24. filia Maria 2. mater Anna 50.

Nicolaus Pogloien 52. uxor Getrudis 52. filius Josephus 5. filia Margaretha 6.

Jacobus Jekliz inquilinus in arce Prunfeld 73. uxor Agnes 67. sorores Maria et Ursula geminae caelibes 55.

subditi ecclesiae s. Petri in Rattmanstorff.(cerkev sv. Petra, Radovljica)

Petrus Vogelng 25. uxor Maria 20. mater Maria 64. soror Helena 20.

Joannes Desman kaislerus ejusdem 29. uxor Agnes 24. filia Maria 2. inquilina Ursula vidua 60. filia ejusdem Getrudis 20.

Joannes Wallant 56. uxor Maria 49. filius Jacobus 17. Laurentius 8. filia Agnes 18. Maria 14.

subditi comitis Lamberg sub Stein (grof Lamberg, Kamen)

Joannes Scherauz 57. viduus filius Mathias 13. Jacobus 8. filia Ursula 15. Maria 6. pater Gregorius 78. famula Helena 22.

Ursula Mrakin vidua 50. filius Josephus 18. Georgius 15. Antonius n. fūia Ursula 7.

subditus sub Veldes (gospostvo Bled)

Thomas Schallachar 18. liber mater Agnes vidua 40. frater Mathaeus 11. soror Catharina 15. famufos Joannes 20. famula Helena 19.

subditus beneficii s. Catharina in Leess

(beneficij sv. Katarine v Lescah)

Mathias Vouk 25. uxor Helena 24. filius Mathaeus 2. mater Maria 70. soror Getrudis 32. Ursula 30. famuius Georgius 17.

kaisleri beneficii Corporis Christi in RaUmanstorff

(beneficij sv. resnjega telesa v Radovljici)
Josephus Desman liber 50. annorum.

Maria Mathiae Matuh uxor famuli apud domini Schaar 30. filia Getrudi.s 3. mensium
Mathias Artel 50. uxor Maria 54. filia Maria 15.

Gorenjske družine – prvi popis prebivalstva, 1754

Vir: Mohorjeva založba (več avtorjev)

****

Požar leta 1761

Nekatere lesene hiše so se v Predtrgu obdržale vse do požara vasi l. 1761, kot je razvidno iz votivne podobe iz tega časa v cerkvi sv. Florijana na Studenčicah.

Vir: Zgodovinsko-urbanistični značaj starega mestnega jedra Radovljice (avtor Cene Avguštin; Radovljiški zbornik 1995)

Goreči Predtrg, 1761 (votivna podoba v cerkvi na Studenčicah)

Vir: foto Cene Avguštin

Rast hiš v Predtrgu

V obdobju 1817-1900 je bilo v Predtrgu zgrajenih 17 novih hiš. Po posameznih obdobjih je število naslednje: 1817 (41), 1830 (41), 1854 (43), 1868 (45), 1890 (50) in 1900 (58). Leta 1910 je bilo v Predtrgu 68 hiš (218 moških in 214 žensk; vsi katoliki).

Vir: Bearbeitet aus Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. dezember 1910. (Herausgegeben von der Statistischen Zentralkommission (Dunaj, 1919).

Na Gorenjskem je že od 16. stoletja naprej veljala le zidana hiša, zato je zanimiv je podatek, da je bilo leta 1830 med 41. hišami v Predtrgu 35 zidanih (85%) in le 6 lesenih hiš (15 %).

Stegnjeni kmečki domovi v najstarejšem delu Predtrga, kjer gre za tipično, po srednjeveškem kolonizacijskem vzoru organizirano kmečko naselje so (po Cenu Avguštinu) so igrali pomembno vlogo tudi pri nastanku in razvoju mestne vrstnice v Radovljici, saj ju že na prvi pogled družijo v podolžno smer grajena stavbna gmota, trikotno čelo nad ožjo cestno fasado in nekatera skupna izhodišča pri organizaciji notranjih prostorov.

Vir: Radovljiška ravnina - Dežela v prvi polovici 19. stoletja: »Hiše in gospodarska poslopja« (mag. Jure Sinobad; Dežela - Kulturno zgodovinski oris Radovljiške ravnine)

Tloris mesta Radovljica na Karti regulacije reke Save, 1807

Vir: Grajske stavbe v osrednji Sloveniji, Stopar - ARS)

Tloris Predtrga na Karti regulacije reke Save, 1807 (detajl; vir: ARS)

Rast prebivalstva v Predtrgu

1754	186	
1817	236	
1831	250	
1854	276	
1869	436	*gradnja gorenjske železnice
1880	253	
1890	278	
1900	407	
1910	432	

Vir: Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. dezember 1910. (Herausgegeben von der Statistischen Zentralkommission (Dunaj, 1919).

Vrsta in število živine v davčni občini Predtrg ok. 1830 (po franciscejskih cenilnih operatih): 33 konj, 12 volov, 105 krav, 50 mlado govedo, 42 ovac, 105 prašičev (skupaj 346 glav).

Gospodinjstva v davčni občini Predtrg, 1831 (po konskripcijskem popisu): 57 gospodinjstev, 48 izključno kmetijskih, 6 izključno obrt in 3 kmetijstvo in obrt. Leta 1831 je v Predtrgu v 41 hišah in 57 gospodinjstvih živel 250 prebivalcev (118 moških in 132 žensk).

Struktura posesti v davčni občini Predtrg, ok. 1830 (po franciscejskih cenilnih operatih): 10 celih (6-33 oralov), 2 četrtinski (1-10 oralov) in 8 tretjinskih kmetij, (1-11 oralov) 14 kajž (1/4 do 10 oralov) in 6 bajt (nič ali izredno malo zemlje) / Skupaj 40.

Op.: V davčni občini Predtrg je bila ena sobodna posest (Freistass; lontanški kmet, svobodnjak) v izmeri 13 oralov. Slednje všteto k celim kmetijam.

Vir: Radovljiška ravnina - Dežela v prvi polovici 19. stoletja: agrarno gospodarstvo in začetki industrializacije (mag. Jure Sinobad; Dežela - Kulturno zgodovinski oris Radovljiške ravnine)

Vormarkt - Predterg (Dorf, vas), 1884: 46 hiš (119 moških, 134 žensk / 253 prebivalcev, vsi katoličani in vsi Slovenci).

Obširen imenik krajev na Krajskem (C. kr. centralna statistična komisija, Dunaj 1884)

*****

Predtrg v starih časopisih.

(Imenovanje.) Č. g. Ivan Ambrož, kapelan v Moravčah, je imenovan c. kr. mornarskim kapelanom II. vrste.

Vir: Slovenec, 8. 2. 1892

(Darovi.) Za družbo sv. Cirila in Metoda nam je doposlal č. g. Ivan Ambrož, vojaški kapelan v Poli, 6 gld. 15 kr., katere je nabral mej prijatelji. — Bog plačaj!

Vir: Slovenec, 17. 7. 1896

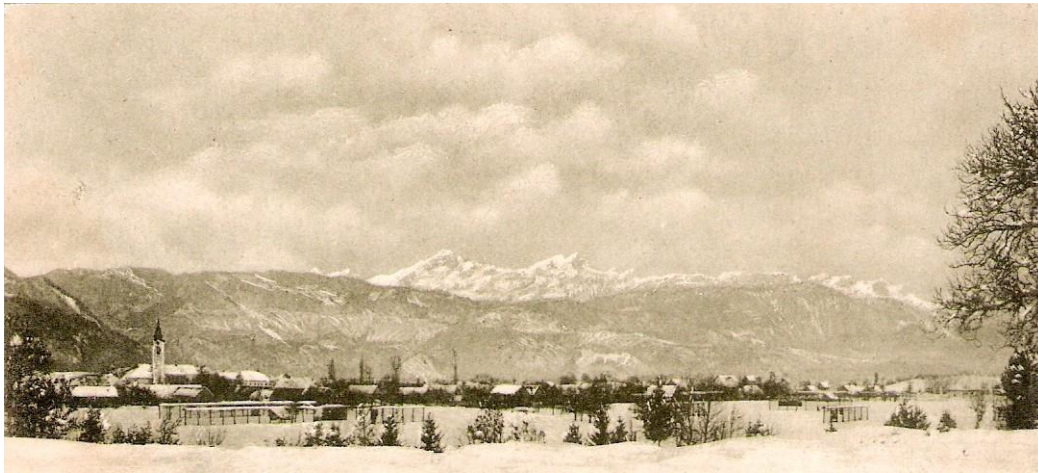
Poverjenik Slovenske matice v Pulju: Ambrož Ivan, c. in kr. nam. kaplan I. vrste v Pulju.

Vir: Letopis Slovenske matice za leto 1900

Gorenjec, 9. 4. 1926

*****

Kozolci v Predtrgu (foto iz vrha Šmidova), ok. 1900
Vir: DAR

DAVČNA OBČINA PREDTRG

Davčna občina Predtrg

Topografija in vrste zemljišč

Davčna občina Predtrg je po podatkih franciscejskega katastra iz leta 1827 merila 459 oralov in 1560 kvadratnih sežnjev oz. 264,7248 hektarov, po podatkih reambuliranega katastra iz leta 1868 pa 459 oralov in 150 kvadratnih sežnjev oz. 264,2176 hektarov in v celoti leži na radovljiški ravnini. Na zahodu meji s k. o. Radovljica, na jugu jo struga Save loči od k. o. Lancovo, na vzhodu meji s k. o. Mošnje, na severu s k. o. Nova vas, najkrajšo mejo (okoli 100 m) pa ima na severozahodu s k. o. Hraše. Skozi davčno občino teče reka Sava, ki je naravna meja med davčnima občinama Radovljica in Lancovo. Naselje Predtrg je ležalo tik ob meji z davčno občino Radovljica, od katere ga je ločevala dolinica potoka Suhe, imenovana Dol.

Radovljica, 1848 (Joseph Wagner)

Na tej litografiji je vidna meja med davčnima občinama Radovljica in Predtrg (meja je ograja).

Ravninske njive in travniki so ležali v severnem in zahodnem delu davčne občine, deloma tudi na vzhodu ob meji s k. o. Mošnje. Na vseh ledinah so bili med njivami travnati omejki. Njive in travniki so bili od kraja oddaljeni največ četrta ure. K hišam so spadali travniki s sadnim drevjem. V osrednjem in južnem delu davčne občine so bili pašniki, ki so zavzemali dobro tretjino celotnega ozemlja.

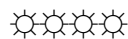
Občina je spadala v okrajno gospostvo Radovljica. Sodstvo je izvajalo deželno sodišče v Ljubljani, uvodne preiskave pa okrajna gosposka v Radovljici. Šola in župnija sta bili v Radovljici.

Ledinska imena v davčni občini Predtrg: Na Žaljah, Obla Gorica, Pod Stagnami, Na Dolšicah, Na Ježah, V Mlakužicah, Doleno Polje, Na Policah, Šmidol, Na Prebica, Na Prevalu, Stranski Breg, Stan, Suhi Graben, Na Boštih.

Vir: Radovljiška ravnina - Dežela v prvi polovici 19. stoletja: agrarno gospodarstvo in začetki industrializacije (mag. Jure Sinobad; Dežela - Kulturno zgodovinski oris Radovljiške ravnine)

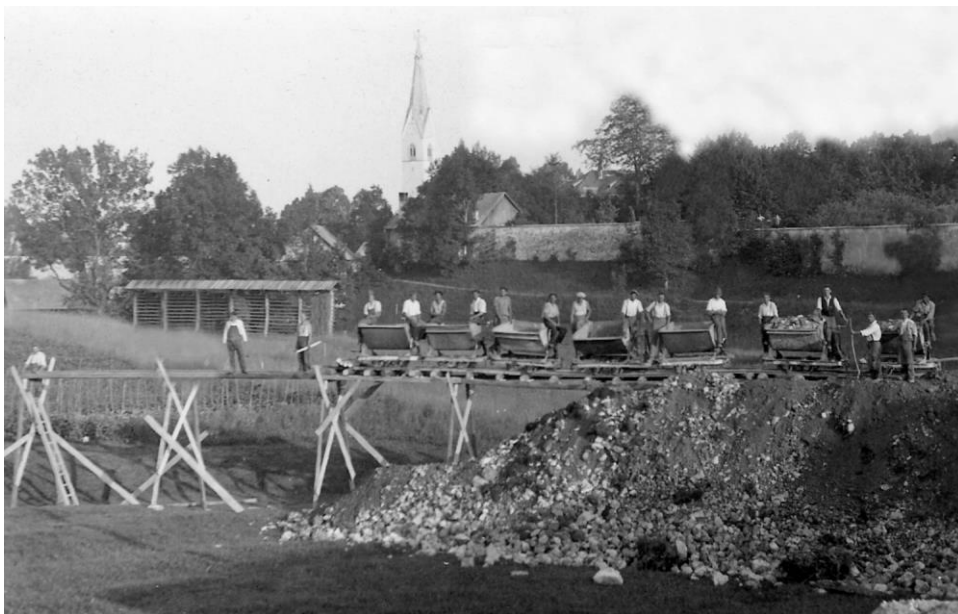

Travniki na Radovljiški ravnini - Predrtgu, ok. 1930
Vir: arhiv Zvone Razinger

Imena v Predrtgu, ki se uporabljajo še danes

Dolnica (po domače Donica) je prostor omejen s policijo, tržnico, grajskim zidom, Bajerjevo hiše in cesto mimo Šegetove vile. Dolnica je bila meja med Predrtgom in Predmestom.

Dolnica, 1932
Vir: arhiv družine Čebulj-Sartori

Dolnica, 1968
Vir: arhiv Štefan Volk

Dolnica do Bajerja, ok. 1910
Vir: arhiv Jože Božič

Graben je ob Bajerjeve hiše preko mostička čez potok Suha do Fajfarjeve hiše (Mara Bertoncelj, danes Zore). Tudi graben je meja med Radovljico in Predmestom.

Mostiček čez potok Suha v Grabnu, ok. 1910
Vir: arhiv Jože Božič

Dolnica, Graben in Dol, po 2000
Vir: foto dimura (avtor neznan)

Dol (po domače Dov) je graben med Sandrom in cerkvijo od Katežovga skedna (danes hiša ta mladih Katežov) do Malevsa. Včasih je tu tekel potok - imena se pa ne spomnim. Podobno kot Dolnica in Graben je bil tudi Dol meja med Predmestom in Predtrgom.

Dol, pred 1980
Vir: U. stavbe na Slovenskem

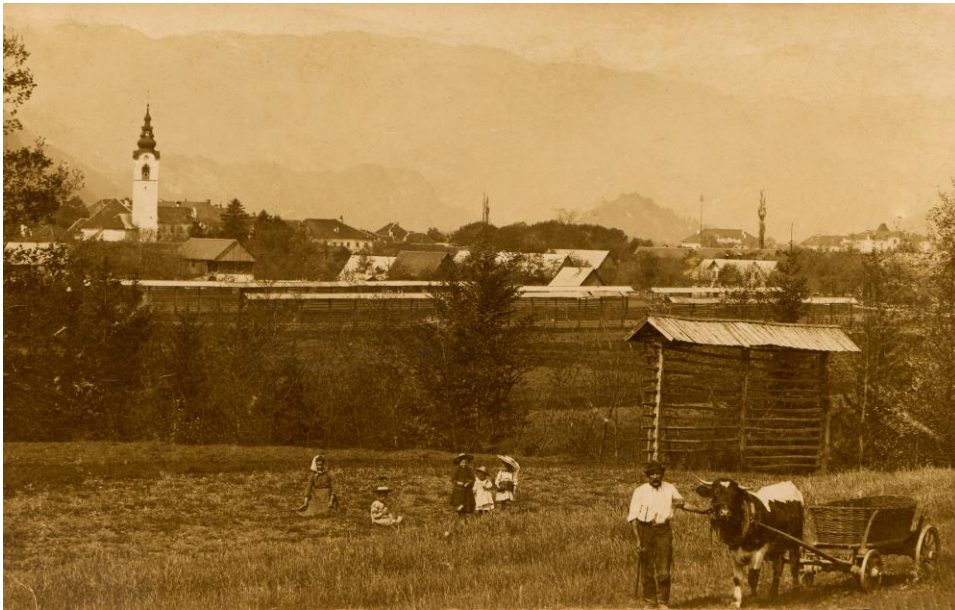
Na Polic. Od Minka tja kjer je danes naselje so bile same njive. Mislim da smo rekli temu delu "Na polic". Prav ob današnji Gregorčičevi ulici (tam kjer je Markelnova hiša in na drugi strani Vidičeva) sta bili dve gramoznice od Galetovčevih - Grilčevih. Rekli smo "Galetovčev pruh". Eden (levi je bil od Koka, desni od Francelna). Francel je imel gradbeno firmo in je gradil hiše. Oba sta gramoz in pesek prodajala.

»Na polic«, ok. 1927
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Šmidol (po domače Šmidov) je predel za trafo postajo v Predtrgu, tam kjer se začne cesta za v gramoznico in vse do vrha klanca tam kjer je znamenje. Tam kjer je danes cesta je bil nekoč (do leta 1956) čez graben most - betoniran polkrožni tunel z obojestransko železno ograjo, saj je preko njega potekala stara cesta iz Radovljice na Brezje. Graben se je nadaljeval tudi tam kjer je danes deponija elektro drogov. V tem grabnu je tekla svoje cajte narasla Zgoša. Propust je zgrajen tudi skozi nasip danes stare ceste, ki je bila izdelana leta 1939/40 (graditelj podjetje SLAVEC iz Kranja). Most v Šmidov je ostal tak kot je bil, le zasuli so ga skupaj z grabnom in se nahaja pod zemljo. Zanj vemo le stari pretržani.

Mostu v Šmidolu se spomnim, tam je ob nalivih še tekla voda iz Nove vasi mimo sedanjega Dolenca, pod Legatovim hribom in skozi dva propusta pod glavno cesto v Šmidol ter v Suhi graben.

Delo na polju v Šmidolu, pred 1900
Vir: MRO (razstava v graščini)

Majčev kozolec v Šmidolu, ok. 1970
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Dovina. Graben od mostu v Šmidov do železniškega tunela se s starim imenom imenuje "V Dovini". Tu ni bilo nobene ceste, še pot je bila le do tam, kjer je danes rezervar za vodo, kjer se zavije gor proti Lapuhovi in Gregorčičevi ulici. Od tega ovinka pa naprej skoraj do mostu v Šmidov je vodil le slab kolovoz. Od samega ovinka se v ta del "Dovine" do leta 1942 ni smelo vstopati. Bilo je vojaško področje stare YU vojske. Cca 100m od ovinka v gozdu je bilo zgrajeno vojaško skladišče orožja, municije, oblek, hrane, orodja stare YU vojske. Ko so leta 1941 Nemci napadli YU se je vojska razbežala - kapitulirala in zapustili so tudi to skladišče. Ljudje so maja 1941 ponoči vdrli v ta skladišče in odnašali - odvažali vse vprek z orožjem in municijo vred. Jaz sem imel šele 9 let in mama me ni pustila tja. Ata pa je bil še v YU vojski in se še ni vrnil. Katežev Marjan pa je bil tam v skladišču - on ve o tem več. Ko so Nemci če nekaj dni prišli v Radovljico so bili seznanjeni že z tem skladiščem in početjem ljudi. Izdali so strogo povelje (plakati in obvestila po hišah) da morajo vsi ki so kar koli vzeli iz tega skladišča vse v roku 7 dni vrniti. Če bodo pri izvajanju kontrole po hišah našli po 7 dneh kako stvar (sploh pa orožje in strelivo) bo vsak občan ustreljen. Ljudje so večino predmetov vrnili. Veliko pa tudi ne - poskrili so, tako da Nemci niso našli. Otroci smo kasneje, ko smo pasli krave v tej dolini dobili še veliko municije. Spomnim se, da smo dobili cele kolute vžigalne vrvice - tako hitro goreče kot počasi goreče. Če si napravil na hitrogoreči vozle in jo prižgal ter odvrigel je močno pokalo, ko je dogorela do vozla.

Na Stanu. Tunel pod železnico pri Vahtnci je od samega začetka ko so gradili progo. Bil je iz kamna in mnogo višji. Betonski obok kot ojačitev so mu napravili nekje okrog 1966 leta. Separacija je nastala šele leta 1962. Preje so bili to vse travniki-pašniki v treh nivojih do Save. Rekli smo jim "Na Stanu". Lastniki so kosili le seno, nato smo Pretržani pasli živino. Znani lastniki travnikov "Na Stanu" so: Pintarjevi, Bogmanovi, Kofčarjevi, Oparnkovi, Sandrovi, Markovi, Galešnekovi, Metežicovi in Kovačevi. Tudi naš Benčov travnik je tam – danes zaraščen v gozd.

Požar na stanu. C. kr. državna železnica ima pa res smolo v bližini Radovljice. Ni dovolj, da ji tisti "slavnoznani" tunel dela toliko preglavice, ker morajo delati nočindan, prišla je še druga nesreča na njo. Pretečeno sredo, to je 9. t m. je odletela iskra iz vlaka, ki prihaja v naše mesto ob 1 uri in 7 minut in vžgala je nasade na takozvanih gozdnih parcelah "Na Stanu". Štirim posestnikom je napravila precej škode, najbolj je pač prizadet župan Predtrški Iv. Kristan. K sreči, da so v bližini delali ravno železniški delavci, ki so pogasili še dokaj hitro požar, kajti drugače bi bilo joj. Radovedni smo, kako se bo obnesla železnica. Menda se ne bo pustila rubiti.

Vir: Gorenjec, 12. 3. 1910

Vlak »Nad Stanom« oz pod Stanskimi bregovi

Vir: arhiv družina Grilc

Suhi graben se razprostira od železniškega tunela (pri Vahtnci) pa do Save. Tudi naša parcela je tam. Vodo je izgubil pred letom 1850 ker se tudi moj praded Mihael ne spomni da bi tam tekla voda (to je izročilo mojega očeta).

Preval je področje travnikov in njiv od vrha Šmidola pa vse do korita Zgoše in

železniškega tunela pred Globokim. Torej tam kjer je danes na veliki površini avto cesta. Velja omeniti, da je na tem področju najbolj rodovitna kmetijska zemlja v Predtrgu. Humusna plast je debela tudi do 40 cm.

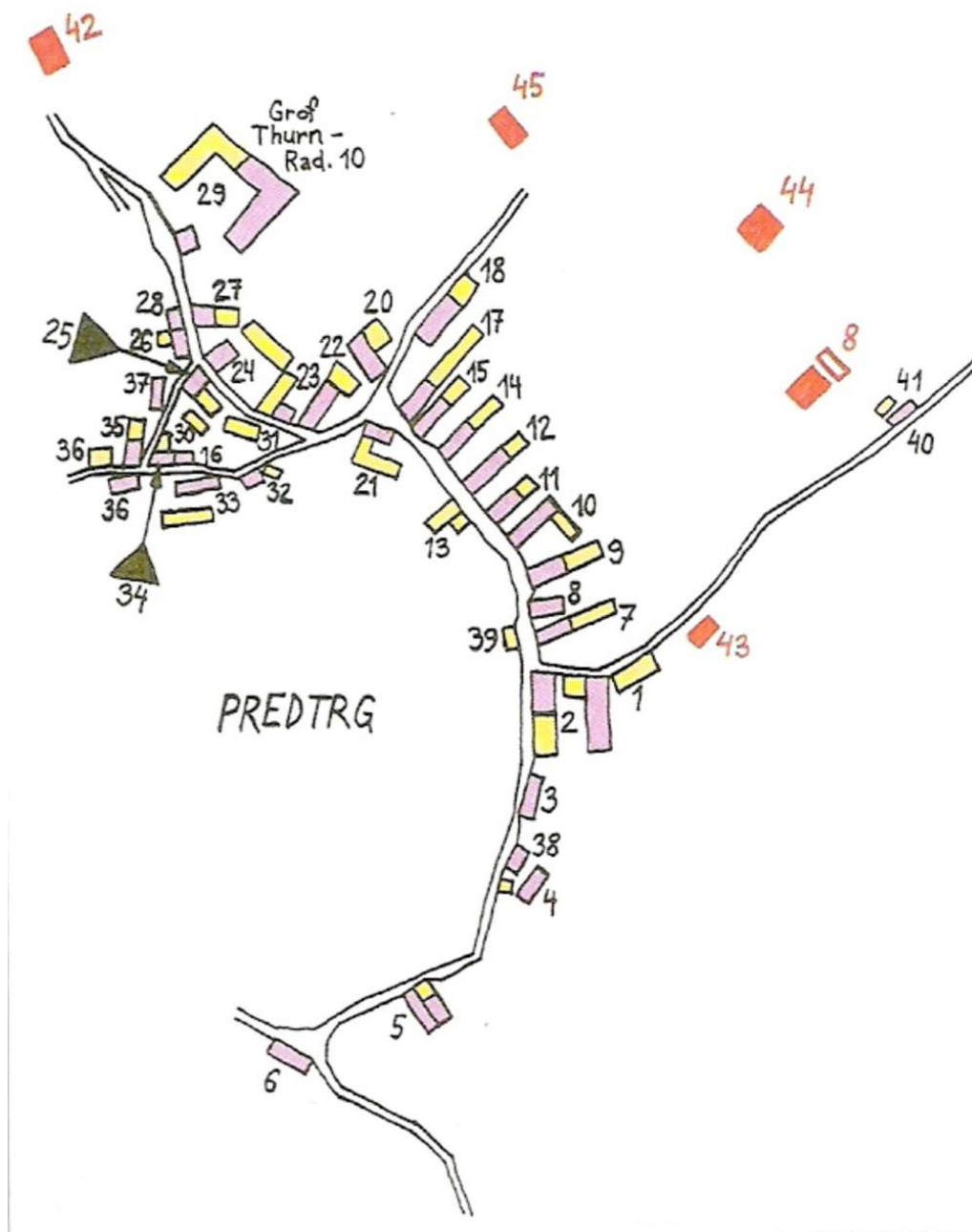

Pletje korenja (strniša) na Kateževi njivi na Prevalu, po vetrolomu 1984; od leve: 2. Sandrova Milka, 4. Glihovčeva Minka, 5. Vozlova Pavla, 6. Gogalova Lojzka, 7. Sandrova Francka, 9. Kateževa Tončka in 10. Tončeva Štefka iz Vrbenj. (imena dopisal Janez Žerovc).

Vir: arhiv Marijan Golmajer - Katež

Ženske na sliki plevejo korenje, ki je bilo vsajeno med pšenico. Ko so jo poželi, je bilo potrebno populiti »strniše«, da so naredili prostor korenju, ki je že vzkilo.

Vir: Vse tekste v poglavju «Imena v Predtrgu» je napisal Franci Valant - Benč.

Črno obrobljene in rumeno pobarvane hiše so lesene, hiše roza oz. lila barve pa so zidane hiše, ki so bile vrisane leta 1826. Polno rdeče narisane hiše predstavljajo zidane hiše, tiste, ki so orisane le z rdečo črto, pa predstavljajo leseno gradnjo. Oboje je prerisano iz reambuliranega (dopolnjenega) franciscejskega katastra iz leta 1868. Rdeče obarvane in rdeče obrobljene hiše so torej zidana in lesena poslopja, ki so bila zgrajena po letu 1826 (oz. do 1868).

Predtrg po Franciscejskem katastru, 1826-1868 (risba: mag. Jure Sinobad; Dežela - Kulturnozgodovinski ris Radovljiške ravnine; Priloga - Seznam hiš, njihovih lastnikov in domačih hišnih imen po popisnih številkah v letih 1826 in 1868 ter načrt naselij na Radovljiški ravnini)

Davčna občina Predtrg (stanje 1826 / 1868)

- Predtrg 1: Pretner Jožef - ERJAVC / Pretner Jožef - ERJAVC
Predtrg 2: Žerovc Jožef - SANDER / Žerovc Jožef - SANDER
Predtrg 3: Mrak Anton - ŠORN / Resman Jožef - PR' POTU
Predtrg 4: Boltar Mihael - DOUŽAN / Boltar Franc - DOUŽAN
Predtrg 5: Mrak Anton - ŠORN / Kosel Jožef - ŠORN
Predtrg 6: Resman Mihael - MALEVS / Resman France - MALEVS
Predtrg 7: Dežman Jožef - BUNDER / Papler Anton - BUNDER
Predtrg 8: Dežman Jurij - KOVAČ / Dežman Anton - KOVAČ
Stara hiša št. 8 je bila v letih 1826-68 podrtja ter postavljena na zadnji strani iste parcele.
Predtrg 9: Vogelnic Jurij - LEGAT / Vogelnic Jakob - LEGAT
Predtrg 10: Lotrič Jakob - FIGOUC / Lotrič France - FIGOUC
Predtrg 11: Dežman Marija - TOMAŽEVC / Dežman Matevž - TOMAŽOVC
Predtrg 12: Mrak Jurij - REPEŽ / Kleindienst France - REPEŽ
Predtrg 13: Dežman Anton - GALENŠEK / Dežman Andrej - KALIŠNIK
Predtrg 14: Žerovc Matija - MUHOVC / Žerovc France - MIHOVC
Predtrg 15: Vovk Janez - GOGALA / Vovk Janez - GOGALA
Predtrg 16: Kovač Matija - MATUH / Resman Jurij - MATUH ZGORNJI
Predtrg 17: Šilih France - ŠILIH / Mrak Mihael - MRAK
Predtrg 18: Pretnar Ivan - BAVANT / Pretnar Janez - BAVANT
Predtrg 19: Številke ni v seznamih iz 1826 in 1868!
Predtrg 20: Waland Ivan - BENDEŠ / Valant Mihael - BENDIČ (BENČ)
Predtrg 21: Dovžan Bertold - MATEVŽIČ / Dolžan Jožef - MATUŠIČ
Predtrg 22: Šilih Matija - KATEŽ / Ošeničnik France - KATEŽEK
Predtrg 23: Waland Franc - TRIPLAT / Valant Janez - TRIPLAT
Predtrg 24: Vogelnic Tomaž - OPARNEK / Vogelnic Tomaž - OPARNEK
Predtrg 25: Golmayer Franc - FUNC / Golmajer Jožef - TUNC (FUNC)
Predtrg 26: Muhovc Anton - JURGELE / Muhovc Anton - JURGELJ
Predtrg 27: Sander Jurij - SANDER / Sander Matija - SANDER
Predtrg 28: Čuk Helena - RAČKA / Čuk France - PR' RAŠČ
Predtrg 29: Thurn grof Vincenc / Thurn grof Gustav Hijacint
Predtrg 30: Kralj Sebastjan - MAJDEŠ / Pogačar Marija - MAJDEŠ
Predtrg 31: Kovač Tomaž - PENGLAR / Resman Valentin - PENGLAR
Predtrg 32: Sodja Matevž - MIKEL / Soklič Janez - MIKELJ
Predtrg 33: Muhovc Jožef - MUHOVC / Muhovc Janez - MUHOVC
Predtrg 34: Kralj Simon - TA STARE MATUH / Kristan Franc - MATUH SPODNJI
Predtrg 35: Vovk Andrej - KATRINEK / Beravs Jakob - KATRINCA
Predtrg 36: Sudič Izidor - SATLER / Justin Matevž - SATLER
Predtrg 37: Boltar Luka - GLAŽAR / Černe Jakob - GLAŽAR
Predtrg 38: Mežek Jožef - MRAK / Mežek Jernej - MRAK / GOSTILNA
Predtrg 39: Čuk Neža - RAČKA / Mežek Ana - MRAK
Predtrg 40: Urbanc Marko - MARKA / Boltar Janez - MARKA
Predtrg 41: Čuk Neža - RAČKA / Janc Jernej - ANKRST
Zgrajeno v letih 1826-1868:
Predtrg 42: Gracel Janez - GRACEL, nova hiša
Predtrg 43: Čuk Lovre - RAŠČ, nova hiša
Predtrg 44: Žerovc Jakob - JAKOB, nova hiša
Predtrg 45: Zupan Andrej - PINTAR, nova hiša

Vir: mag. Jure Sinobad (Dežela - Kulturnozgodovinski ris Radovljiške ravnine; Priloga - Seznam hiš, njihovih lastnikov in domačih hišnih imen po popisnih številkah v letih 1826 in 1868 ter načrt naselij na Radovljiški ravnini)

Katrinekova hiša - Predtrg št. 25; lastnik 1862 Jakob Beravs (J. B.)
Vir: spletna stran jackie4grace

Satlerjeva hiša (danes Fajfarjeva hiša) - Predtrg št. 36
Vir: spletna stran jackie4grace

OPIS PIPANOVEGA / THURNOVEGA DVORCA

Opis Pipanovega dvorca

Valvasorjeva trditev, da so bili prvotni lastniki dvorca Pipani, ne more biti pravilna, kajti iz ohranjenih virov je razvidno, da je **Adam Pipan** dvorec kupil od **Adama pl. Lamberga** leta 1640. Dediči Adama Pipana so ga leta 1679 prodali **Janezu Karlu grofu Thurnu-Valsassina**.

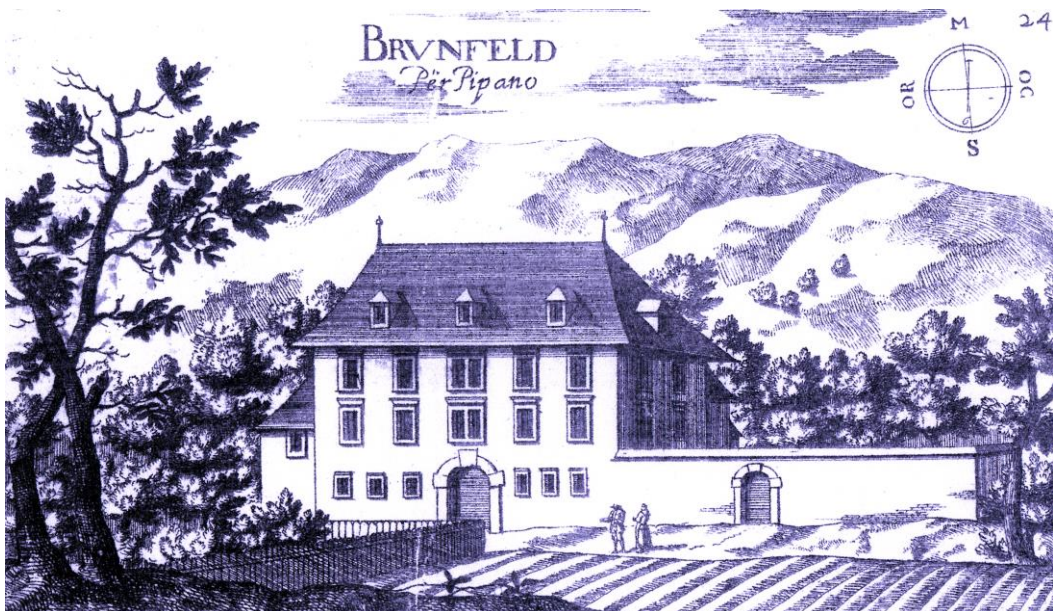
Vir: Graščine na nekdanjem Kranjskem (avtorica Majda Smole, DZS 1982)

Pipanše (Brunfeld, Grafau), dvorec

Valvasor omenja staro slovensko ime dvorca Pipanše (Pipanesche), ki se je pozneje sprevrglo v Pipanov grad, medtem ko naj bi njegovo nemško ime opozarjalo na nekdanj bližnji, kristalno svetli studenec. Leta 1640 ga je od Adama pl. Lamberga kupil Adam Pipan, njegovi dediči pa so ga leta 1679 prodali Janezu Karlu grofu Thurn-Valsassina, ki je staro stavbo povsem prezidal.

Renesančni dvorec je bil dvonadstropna, na pravokotnem tlorisu pozidana 2 x 5 osna stavba z dvema prizidkoma, dvema biforama v osi portala, mansardnim podstrešjem in obzidanim sadovlnjakom.

Vir: Grajske stavbe v osrednji Sloveniji - Gorenjska I. - III. (avtor Ivan Stopar, Viharnik Ljubljana, 1996)

Brunfeld - Pipanovo, 1689 (Slava vojvodine Kranjske - bakrorez J. V. Valvasor)

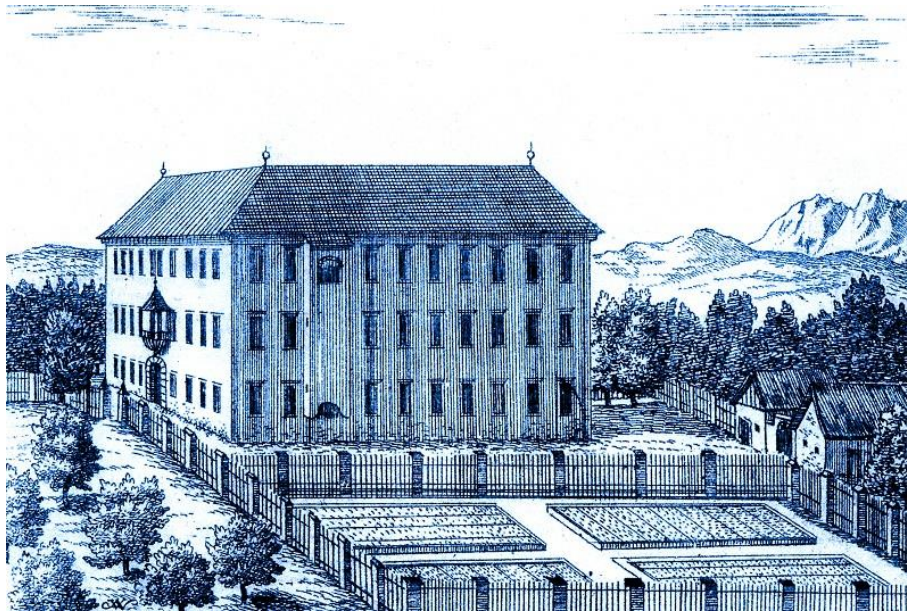

Grb gospodov Pipanov
Vir: Stara Radovljica

Opis Thurnovega dvorca

Po letu 1679 je novi lastnik, Janez Karl grof Thurn-Valsassina. Nova stavba je bila tudi dvonadstropna, a dosti večja in reprezentativnejša, a brez mansardnega podstrešja. Sodeč po na novo izdelani veduti v Valvasorjevi Slavi, je bila pozidana na ključastem tlorisu. Na devetosni prednji fasadi se je oblikovala z rustičnim portalom, zastrešenim balkonom v osi in biforo v drugema nadstropju. Stransko severno, kar desetosno krilo je razgibaval širok pomol, segajoč malone do tal in opremljen v razgledno ložo v drugem nadstropju. Nekdanji sadovnjak je zamenjal ograjen vrt.

Vir: Grajske stavbe v osrednji Sloveniji - Gorenjska I. - III. (avtor Ivan Stopar, Viharnik Ljubljana, 1996)

Brunfeld - Pipanovo, 1689 (Slava vojvodine Kranjske - bakrorez J. V. Valvasor)

Vdova Janeza Karla, Ana Maksimilijana, rojena grofica Auersperg, se je leta 1685 ponovno poročila z **Leopoldom Viljemom baronom Mosconom**, ki je s to ženitvijo postal lastnik gospostva. Umrl je leta 1701.

Ob koncu 18. stoletja je bil lastnik **Andrej Orehovnik**, ki je gospostvo kupil 25. septembra 1792 in ga 16. januarja 1824 izročil nečaku **Matiji Dolscheinu**, ki je prevzel vse dolgove ter zagotovil stricu, hrano, stanovanje in 150 goldinarjev letne rente. Grajsko poslopje je bilo tedaj že razvalina; ostala sta le še klet in vodnjak. S kamenjem grajskih razvalin so leta 1864 sezidali novo hišo.

Vir: Graščine na nekdanjem Kranjskem (avtorica Majda Smole, DZS 1982)

Prebivalci Thurnovega dvorca

Grajski vrtnarji grofov **Thurn-Valsassina** so živeli na graščinski pristavi, v nekdanjem Pipanovem dvorcu v Predtrgu (stavba je ob numeraciji konec 18. stoletja dobila številko 30; tu je 4. aprila 1761 izbruhnil požar, ki je upepelil cel Predtrg in zahteval sedem življenj).

Prvi je bil na pragu 18. stoletja gospod Janez Krištof Walder s Frankovskega, ki se je 28. septembra 1701 poročil s hčerjo radovljiškega mestnega svetnika Janeza Pretnerja - Regino. 25. avgusta 1702 se jima je rodil sin Ludvik, 23. februarja 1705 Matija (umrl 10. marca 1710); ob rojstvu sina Jožefa 19. marca 1708 je bil oče vrtnar v begunjski graščini Kazenstein.

V Radovljici ga je nasledil gospod Urh Finckenzeller: 8. februarja 1706 mu je žena Ana Suzana rodila sina Valentina Antona, 7. septembra 1708 Mateja.

3. februarja 1723 se je vrtnar grofov Thurn Gregor Adolf Mez, sin Jurija Antona, poročil z Marijo, hčerjo radovljiškega meščana Janeza Šranca; v Radovljici je izpričan še 1728, ko se jima je 27. septembra rodila hči Terezija.

Graščinski vrtnar Thomas Interperger se je 26. novembra 1732 poročil s Katarino, hčerjo Antona Kralja - avgusta 1733 se jima je rodila hči Marija, 14. maja 1735 sin Janez Ignac, 13. januarja 1737 Anton Sebastjan in 20. aprila 1740 sin Jurij. Žena Katarina je 5. aprila 1743 pri 45-ih umrla. Gospoda Tomaža, ki se je kasneje še enkrat poročil (vdova gospa Margareta je umrla 14. aprila 1776 pri 50-ih letih), pa so 28. februarja 1765 položili v cerkveno kripto pri 65-ih letih. // 30. septembra 1752 je umrl dveletni Jožef, nezakonski sin predtrškega vrtnarja gospoda Mihaela Medveda. // 27. aprila 1766 so pokopali komaj 22-letnega vrtnarja gospoda Janeza Claudiusa.

Interpergerjevo delo je po njegovi smrti nadaljeval sin Jurij Interperger, ki se je poročil v Lescah 29. januarja z Nežo, hčerjo gospoda Lovrenca Resmana: 29. oktobra 1766 se jima je rodil sin Jožef (umrl 15. avgusta 1767), 30. novembra 1767 hči Marija Barbara, 1. maja 1769 sin Florijan Janez (umrl 19. decembra 1775), 26. marca 1771 hči Marija Katarina (umrla 2. julija 1772), 3. maja 1772 sin Janez Silenciarij Vincenc Fererski, 16. novembra 1773 hči Marija Elizabeta, 3. julija je 175 je bila krščena Marija Ana. Mati Neža je umrla 25. novembra 1783, stara 43 let in pol, vrtnarja gospoda Jurija Interpergerja pa so pokopali 2. maja 1801.

Od konca 70-ih let je bil graščinski vrtnar v Radovljici gospod Leopold Pratensperger (Preitenperger), ki se mu je 22. julija 1778 rodil sin Frančišek Jakob, 25. septembra 1780 hči Marija in 9. februarja 1783 sin Valentin; stanovali niso v Predtrgu, kjer je očitno še vedno živel Jurij Interperger, ampak v mestu na številki 1.

Vir: O nekaterih starejših radovljiških likovnih umetnikih (avtor Blaž Resman; Radovljiški zbornik 1995)

Lastniki Pipanovega / Thurnovega dvorca

do 1640	Adam pl. Lamberg
1640-1679	Adam Pipan (in dediči)
1679-1685	Janez Karel grof Thurn-Valsassina
1685-1701	Lepold Viljem baron Moscon
1701-1792	grofi Thurn-Valsassina
1792-1824	Andrej Orehovnik
1824-1864	Matija Dolžan (Dolschein) - razvalina
1826	Thurn grof Vincenc (po FK)
1864	iz kamenja razvalin sezidajo novo hišo
1868	Thurn grof Gustav Hijacint

Stanovalci Thurnovega dvorca (vrtnarji):

1701-1706	Janez Krištof Walder
1706-1723	Urh Finckenzeller
1723-1732	Gregor Adolf Mez
1732-1765	Thomas Interperger (Mihael Medved, 1752)
1765-1792	Jurij Interperger (Janez Claudius, 1766, Leopold Pratensperger, od 1780)

**Pipanov dvorec v plamenih, 1761 (Votivna podoba v cerkvi na Studenčicah,
foto: Cene Avguštin, detajl)**

OPIS POSAMEZNIH HIŠ V PREDTRGU

Benčova hiša

Prvi podatki segajo v 15. stoletje. Točna letnica ni znana. Hiša naj bi bila zgrajena v letih 1490 do 1495. Kakor vsi grofi in takratni veljaki so tudi grofi Thurn imeli svojega oskrbnika - takrat imenovanega »ferwaltarja«, ki je nadzoroval posestva, katera so se razprostirala od Lesc do Nove vasi, Vrbenj, Gorice, Mošenj pa tja preko Save do Lipnice in naprej. Od leta 1480 dalje je bil »ferwaltar« naš prednik Andrejas Walland. Ker je imel večjo družino in odgovorno delo, so mu grofi - takratni gospodarji zgradili današnjo »Benčovo hišo« (Mayerhof), ki je bila namenjena le grofovim »ferwaltarjem«. Hišo so zgradili v kotu svojih parcel in okoli hiše mu niso pustili nobene zemlje. Kljub temu, da so v 18. in 19. stoletju gospodarji razprodali in razdelili posestva vaščanom je hiša še do danes ostala brez zemlje okoli hiše.

V začetku 17. stoletja, ko so izumrli gospodarji živeči v Pipanovi graščini, katerim so služili Wallandi, je prišla Benčova hiša v trajno last Wallandov. Hiša je bila takrat v dobrem gmotnem stanju in je z osamosvojitvijo dobila tudi ime »svobodnjakov« kar je bilo v takratnem času izredno pomembno.

Leta 1751 je prevzel gospodarjenje njegov naslednik sin Johan Walland. V tistem času je bila v hiši »gostilna« kar je potrjevala notranjost hiše vse do leta 1920, ko se je pričelo generalno popraviljanje vsega dotrajanega. Dobro so bile ohranjene klopi

ob zidovih, omarice v zidovih, police itd. Johan Walland je poleg gostilne imel tudi mesarijo.

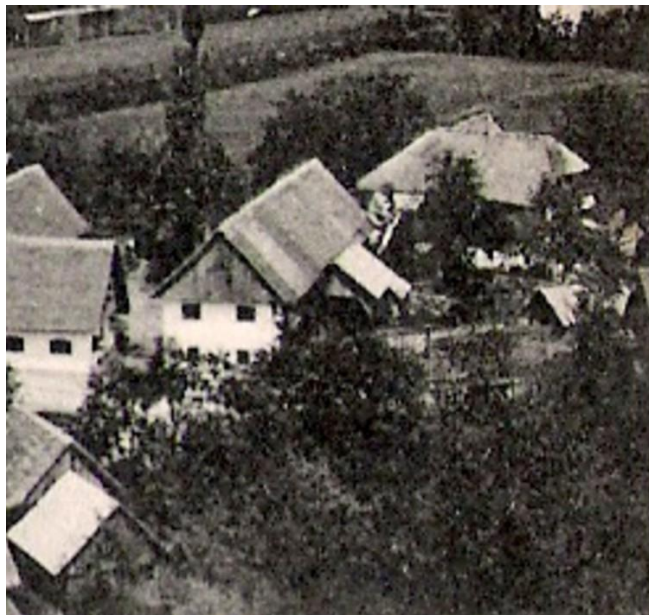
Da je družina živela v blagostanju tudi v tem času zgovorno dokazuje zunanost hiše - fasada je bila leta 1771 vsa na vseh vogalih poslikana z raznobarnimi okraski v obliki kvadratov in pravokotnikov različnih velikosti. Na površinah so bile vdlane tudi slikarije v izvedbi freske. Na čelni fasadi - nekako na sredini, v višini med okni nadstropja je bil v omet vdolan nekakšen »grb« in v njem vrezana letnica 1771 s posebno oblikovanimi številkami ter zgoraj nerazpoznavni znaki, spodaj pa nepopoln pripis imena »Anton_I ba lant«.

Takratna poslikava fasade se je obdržala vse do leta 1900, ko so bila zamenjana prva okna v pritličju. Okna so bila do tedaj majhna in so imela kamenite okvirje. Zamenjava z večjimi pa je imela za posledico poškodovanje fresk in slikarije. Vsled pomanjkanja denarja se slikarija in freske niso obnovile. Slikarije na vogalih so sicer ostale toda prekrili so jih z beležem, ko so prebelili celotno fasado.

Drugo uničenje fresk in slikarije je bilo izvedeno leta 1929 ob zamenjavi oken v nadstropju. Vogali so tudi tokrat obdržali slikarije - bile pa so prebeljene.

Kronika rodu Valantov in Benčove hiše

Vir: Franc st. in Franc ml. Valant

Kateževa in Benčeva hiša, 1908

Vir: arhiv družina Sartori-Čebulj

Benčova hiša (med okni je viden znak z letnico 1771), 1950
Vir: arhiv Franci Valant

Tripot

Starejši sin Tomaža - brat Johana ni želel prevzeti domačega posestva. Leta 1736 se je priženil kar k sosedu Triplatu, ki je imel dve hčere ter tako tja prenesel priimek Walland. Ta veja našega rodu je izumrla leta 1957. Zadnji lastnik je bil Ivan Valand, ni imel potomcev in storil je samomor z obešenjem v lastnem skednju. Kmetija je bila razprodana, stanovanjska hiša pa porušena. Iz gospodarskega poslopja je s predelavo nastal današnji dom AMD Radovljica. Njihov je ostal tudi vrt, ki je za našo hišo.

Kronika rodu Valantov in Benčove hiše

Vir: Franc st. in Franc ml. Valant

Malica pri Tripotu - desno Ivan, pred 1940. Desno: Ivan Valand - Tripot; župan Predtrga leta 1920.

Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Tripotova hiša, po 1950
Vir: foto Cene Avguštin

Šegetova vila »Mihaela«

Sartorijeva vila. Temelj novi ononadstropni hiši poleg Hirschmannove gostilne ie začel kopati tukajšnji ključavničarski mojster in posestnik gosp. Sartori.

Vir: Gorenjec, 18. 8. 1906

Vila Sartori. Obsežna enonadslojna vila g. Sartorija, poleg Hirschmanove gostilne, s ponosno kupolo je pod streho. Vila bo v okras vsej okolici.

Vir: Gorenjec, 17. 11. 1906

Sartorijeva vila poleg Hirschmannove gostilne je dograjena, da se bo moglo v par tednih že stanovati v njej. Jako pripravna stavba za letoviščarje.

Vir: Gorenjec, 22. 6. 1907

Opis Vile Mihaela, zgrajena ok. 1907

Šegetova vila Mihaela stoji na zahodnem robu radovljiškega predmestja Predtrga, njen prvi lastnik pa je bil Janez Sartori. Vilo so zgradili po prelomu stoletja, okoli leta 1907 in je dolgo časa veljala za najlepšo vilo v Radovljici, saj jo je obdajal velik park, ki je segal prav do Žal. V parku so imeli celo bazen za kopanje.

Za Sartorijevimi so bili lastniki vile radovljiška trgovska rodbina Savnikovih, ki so kmalu to vilo zamenjali (1922-25) za vilo na zgornjem koncu Linhartovega trga. Po imenu sodeč so bili naslednji lastniki Šegetovi. (op. p.)

Nadstropna vila ima asimetrično zasnovo. Ob stavbno jedro, razgiban z zalomljenimi fasadami, ki se zaključujejo s trikotnimi čeli, je naznani stavbenik postavil večji poligonalni prizidek z velikimi kasetiranimi okni v nadstropju, in sicer kot nadomestilo za poprej odprte lože in verande, celoto pa prevladuje dvonadstropen poligonalni stolp v jugozahodnem zalomu hiše, ki ga pokriva kupolasta streha. Vhod v hišo je s severne, manj ugledne dvoriščne strani. Dekoracija fasad je na stavbnem jedru omejena na mrežo enostavnih vogalnih pasov, povezanih z vzdolžnimi pasovi, ter okenske okvire, ki slonijo na nekoliko masivnejših konzolnih policah in so sklenjeni s sklepniki. Okna so pravokotna, ponekod v pritličjih i pod streho so sklenjena ločno. Vrhnje nadstropje stolpa in lože je kombinacija predalčne gradnje in grobih ometov, na loži oziroma verandi pa je nad širokim delilnim vencem med spodnjo in zgornjo etažo nakazana balkonska ograja. V zgornji etaži je na vertikalnih pasovih mogoče opaziti stilizirani geometrijski ornament v obliki kroga s po tremi navpičnimi črtami.

Vir: Oris vilske četrti v Radovljici v prvi polovici 20. stoletja; avtorica Nika Leben - Avguštinov zbornik 2003

Vila Mihaela, pred 1910
Vir: arhiv družine Sartori-Čebulj

Opis Malevsove kmetije, ok. 1890

Blizu konca počitnic je oče materi razlagal, da je dobil stanovanje zame pri Malevsu, konec Predtrga. Tik železnice stoji hiša. Kajža je, oče hodi kot kamnosek vsak dan na delo. Dogovorili smo se, da plačam za vse leto deset trdih goldinarjev. Za en goldinar je moral dninar tedaj delati dva dni od petih zjutraj do osmih zvečer. V živilih pa kruh, kašo, ješprenj, koruzno moko in nekaj zabele. Fanta pa naj le priganjajo tudi k delu, kadar ne bo v šoli.

Malevsova hiša je bila čedna kajža sredi vrta. Stala je blizu železnice, zadnja, nekoliko odmaknjena od vasi. Ko sva stopila v hišo, so naju ljubo pozdravili mati, hčerka Micka, lepo odraslo dekle, in stari stric. Ta je bil ves srečen, ko je stiskal očetu roko ...

... Mati me je povabila v hišo. Vsi trije so odšli z mano in mi začeli razkazovati hišo. Glavna soba - »hiša« - je imela štiri okna. »Lej, tu boš ležal,« mi je mati pokazala lično posteljico z vzglavjem pri zadnjem oknu. »Tu se boš lahko učil in nalogo pisal.« - »Tu je kamra, kjer spiva z očetom.« - Pokazali so mi kuhinjo in lično sobico Micke. »Jaz pa imam stanovanje pod strešino, veliko, nad vsemi temi sobami,« je rekel stric in pokazal po stopnicah. - Potem smo šli tudi v hlev. Dve lepi kravici so imeli. Tik hleva skedenj za klajo in svinjaček za dva prašička.

Črtica »Pogumni jahač«, elektronska knjiga »Iveri in utrinki« (Fran Saleški Finžgar, rojen 1871 vir: www.omnibus.se/beseda)

Vlak pred Malevsovo hišo, ok. 1900

Vir: slikar Ladislav Benesch

Opis Jurgeletove kmetije, ok. 1830

Muchoutz Anton je bil kajžar in je živel z družino v Predtrgu (Vormarkt) na hišni št. 26 (pri Jurgele). Jurgeletovi so bili lastniki 3 oralov in 543 kvadratnih sežnjev zemlje (1,9217 ha). Imeli so štiri njive I. kakovostnega razreda, ki so merile 1,3718 hektara in eno njivo II. kakovostnega razreda, ki je merila 0,0111 hektara. Povprečno so na njivah v enem letu pridelali 241 litrov ječmena, 296 litrov prosa, 406 litrov pšenice, 443 litrov rži, 665 litrov ajde, 1847 litrov krompirja in 840 kilogramov detelje. Kosmata vrednost pridelka je bila 70 goldinarjev in 10 krajcarjev, čisti dohodek od njiv pa je bil 35 goldinarjev in 5 krajcarjev.

Imeli so še štiri travnike II. kakovostnega razreda, ki so merili 0,5388 hektara. Na njih so pridelali 524 kilogramov sladkega sena in 315 kilogramov sladke otave. Kosmata vrednost pridelka je bila 7 goldinarjev in 40 krajcarjev, čisti dohodek od travnikov pa je bil 6 goldinarjev in 8 krajcarjev. Kosmati dohodek Jurgeletovih je bil letno povprečno 77 goldinarjev in 50 krajcarjev, čisti dohodek pa je bil 41 goldinarjev in 13 krajcarjev. Po odbitju davkov je ostalo 29 goldinarjev in 50 krajcarjev.

Pri Jurgeletovih je bilo leta 1830 (Status animarum) 5 družinskih članov: Anton Muchoutz (roj. 22. 12. 1810), njegova žena Agnes (roj. Skumauz 24. 12. 1802), Antonov brat Jacob in sestra Ursula Muchoutz. Kot peta je omenjena dekla Helena Kristan. Na vsakega člana družine je prišlo povprečno 7 goldinarjev in 27 2/4 krajcarjev čistega dohodka na leto, če pa računamo še deklo, je znesek 5 goldinarjev in 58 krajcarjev na leto.

Vir: Radovljica v luči franciscejskega katastra (avtor Jurij Sinobad); Radovljiški zbornik 1992

Jurgetova hiša - kasneje Meršolova
Vir: foto Cene Avguštin

Kateževa hiša, ok. 1930

Marjan Golmajer (po domače Katež) je bil rojen 5. julija 1928 v Radovljici, prav v hiši, kjer je živel vse svoje življenje in živi še danes. Danes je naslov te hiše Ljubljanska 22, v preteklosti pa Predtrg 22. Uradno zabeleženi prvi lastnik hiše je Matija Šilih, vendar točna letnica o tem ni znana. Edini pokazatelj gradnje hiše je ostanek letnice na vhodnih vratih in sicer je to številka 17. Za njim je bil lastnik hiše France Ošeničnik. Tudi oče gospoda Marjana je bil rojen v tej hiši in v njej tudi umrl. Oče je bil kmet - furman - vsa leta se je ukvarjal s pletenjem košar, s čimer so se tudi preživljali. Te veščine je naučil tudi sina - torej gospoda Marjana, ki še danes na svojem dvorišču plete košare, koše in podobno. Njegova mati je bila gospodinja, na kmetijo pa se je preselila iz Mišač. Otroštvo je preživel s tremi sestrami. Imeli so 100 glav živine in 45 vprežnih živali (konj in volov).

Vir: Govor Radovljice na Gorenjskem, poglavje »Predstavitev informanta« (diplomska naloga - avtorica Vesna Šavs)

Katež, ok. 1935
Vir: DAR

Kofčarjeva hiša

Figovc-Kofčarjeva hiša in skedenj, po Nemškem bombardiranju, 1945
Vir: arhiv Darko Prešeren

Op.: Hišo je leta 1921 kupil France Prešeren - p. d. Kofčar. Na sliki so: 2. vdova po Francu Prešernu, z otrokoma 1. Danica Prešeren in 3. Milka Prešeren.

INFRASTRUKTURA V PREDTRGU

Vodnjaki in šterne

Najprej so kopali vodnjake iz katerih so zajemali vodo - na roko s štrikom in vedrom. Potem so naredili škripec, da so lažje vlekli vodo iz globine, zatem pa so namestili nad vodnjak vreteno s kolesom, na katerega so navijali in odvijali štrik. Nato so izumili pumpo, vakumsko-batno črpalko, ki je iz istih vodnjakov s preprosto zaporo s potapljanjem dvigala vodo po macesnovih, skupaj sklamljanih hlodih, z izvrtano luknjo po sredini, dvigala vodo do vrha, kjer se je po pravokotno pritrjeni cevi izlivala v na novo pozidano korito ob vodnjaku - to je šterna. Kdaj so se pojavile, ne vem, sigurno pa že pred letom 1900. Bajžel (1903) iz Žal je delal šterne, pred njim pa tudi vsaj 50 let prej njegov oče. Nekdo je moral tudi njega naučiti. Šterna-vodnjak pri naši hiši je globok 11 metrov. Benčova mama stoji pri koritu ob šterni, v katerega so napumpali vodo in prali ali pa napajali živino. K nam in k Benčevi mami so nekateri sosedje hodili po vodo.

Šterna pri Sandru, ok. 1935
Vir: arhiv družine Žerovc

Korita kot taka pa so stala niže doli v grabnu ob izviri studencev preprosto za pranje in napajanje živine, tja pa so hodili po vodo tudi tisti krajan, ki doma niso imeli izkopanega vodnjaka ali šterne. Vodovod s šterno ni imel nobene zveze - le toliko, da so ob napeljavi vodovoda šterne začeli opuščati.

Na Kašci je prvotno izviral studenec, ob katerem so pozidali korito, iz njega pa po cevi napeljali vodo v niže doli pod koritom zgrajeni vodni zbiralnik z več kot nekaj 100 kubiki vode.

Vse tiste hiše v Predtrgu, ki so imele izkopane s kamnom obložene vodnjake, so v njih kasneje postavile šterne. V korita ob cesti se je tudi s pomočjo šterne nalivala voda (iz globine kakšnik 7 ali več metrov), ki so jih uporabljali vsi kmetje. Ob napeljavi vodovoda pa so tudi ta korita opustili, saj so imeli vodo v hiši.

Vir: Janez Žerovc

Benčova mama pri Žalarjevi hiši na Žalah ob ustniku z levjo glavo, ok. 1950
Vir: arhiv Francka Bajželj

Vodnjak - šterna pri Benčovi hiši

Vodnjak - šterna pri Benčovi hiši je bil po podatkih ustnega izročila (mojega pradedu Mihaela mojemu očetu) zgrajen okrog leta 1750, ko je pri hiši vladalo blagostanje, gospodarila pa je naša prednica Antonija. Našo »šterno« sem meril sam. Imela je premer 156 cm in je bila globoka natančno 12,00 m do vodne gladine. Ob meritvah pa je bila voda globoka 86 cm. Meritve sem izvajal leta 1952. Takrat se šterna ni več uporabljala. Prekrita je bil z betonsko ploščo, ki je imela vgrajeno hrastovo loputo za odpiranje. Oče je povedal, da so »šterno« ukinili leta 1931, ko je dal napeljati vodovod v hišo.

Take »šterne« so imele vse stare hiše v Predtrgu in vse so bile globoke med 10,00 in 12,00 m. Osebno so mi znane lokacije vsaj dvanajstih vodnjakov - štern.

Domnevam, da so vse »šterne« izvajali Bajželnovi predniki. Tako se hiše na Žalah še danes drži ime »Pri Šternarju«.

Od naše šterne se je obdržalo kamenito korito, klesano iz enega kosa kamna. Korito je izklesal leta 1902 moj ded Ignac, ki je bil po poklicu kamnosek. Korito mi služi kot okras in spomin na deda in nekdanjo šterno.

Ohranjeno korito Benčovega vodnjaka - šterne
Vir: foto Franci Valant – leta 2000

Ohranjen je tudi ustnik - izliv iz Benčovega vodnjaka-šterne izdelan iz kovanega železa v obliki levje glave. Okrog leta 1918 ga je izdelal »stric kovač« - brat mojega deda Ignaca Valanta, p. d. Benčovega Naca.

Kronika rodu Valantov in Benčove hiše
Vir: Franc st. in Franc ml. Valant

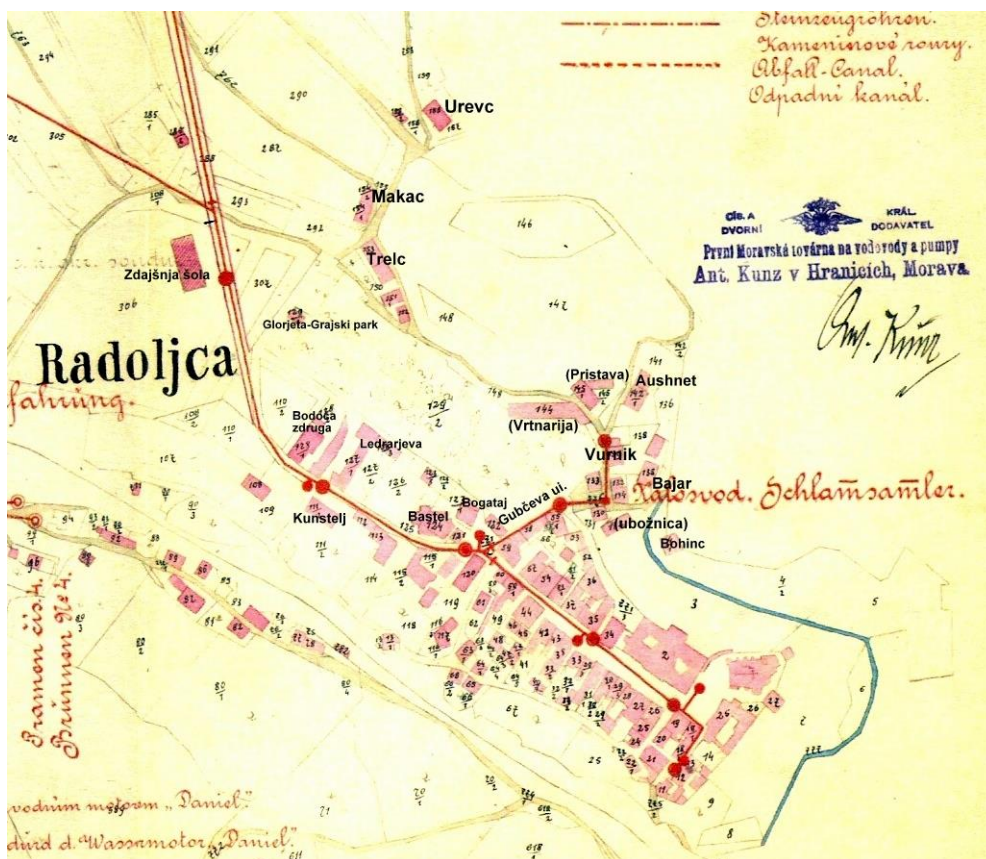
Rezervarja za vodo v Grabnu, 1903 Iz Predtrga pri Radovljici se nam poroča: Županom je bil zopet enoglasno izvoljen g. Anton Dolžan, svetovalcem Anton Dežman in Tomaž Vogeljik, odbornikom pa Jožef Murovec, Janez Prešern, Franc Resman, Alojzij Vogeljik in Jakob Vogeljik. Novi odbor je sklenil, da napravi med Predtrgom in Radovljico v grabnu dva rezervoarja za vodo, kar bo v slučaju požara zelo koristno. Akoravno se zida v Radovljici nova šola, kamor spadajo tudi predtržki otroci, bode občina imela samo 27 odstotkov doklade in še pri tej mali dokladi je prištedila nekaj za omenjena rezervoarja.

Vir: Gorenjec, 12. 12. 1903

Sklene se popraviti kanal v Žabnici kakor tudi vodnjak pod mestom ob Kristanovi hiši in napraviti novo svetilko ob železniškem mostu.

Vir: Gorenjec, 27. 05. 1905

Vodovod v Predtrgu

Načrt vodovoda v Radovljici, ki je obšel Predtrg, 1902
Vir: 100 let vodovoda v Radovljici; Komunala Radovljica, 2006.
 Op.: Domača imena na meji med Predtrgov vrisal Janez Žerovc.

Prošnja za priklop k vodovodu. Prošnje občine Predtrg in vasi Studenčice in Hraše za priklopitev k radovljiško-leškemu vodovodu se odstopijo vodovodnemu odseku s pripomnjo, da se zgradba vodovoda radi teh prošnja na noben način ne sme zavleči.
Vir: Gorenjec, 7. 12. 1906

Možnosti podaljšanja vodovoda. Vodovodno vprašanje povzroča mnogo skrbi in govorjenja tako po Radovljici, še bolj pa po okolici. Pereče je to vprašanje postalo za mošenjsko občino. Mnogi, nepoučeni krogi so baje mnenja, da nasprotuje radovljiška občina mošenjski občini radi vodovoda. Uverjeni smo, da ga menda ni v Radovljici človeka, ki bi nasprotoval tej ideji, a glavne zavirajoče bo pač treba iskati drugje, namreč tam, kjer odločujejo vso zadevo. Da ne more zadostovati vodni nabiralnik s 100 hl za toliko občin, mora izprevideti vsak razsoden človek, a tega menda ne umevajo gospodje v Ljubljani, kajti drugače bi ne delali takih „imenitnih načrtov“, da se naj priklopi radovljiškemu vodovodu še enotni vodovod Hraše, Predtrg in - Ljubno. Menda ne živimo več v oni dobi, ko je Mojzes lahko pričaral s svojo palico vodo iz vsake skale.

Vir: Gorenjec, 10. 4. 1909

Stroški podaljšanega vodovoda. Zanimivo je bilo poročilo o vodovodnih načrtih, ki jih je izdelal deželni odbor. Soglasno se sklene graditi, oziroma podaljšati vodovod v

Podmesto s preostalim doneskom 20.000 kron, ki se je prihranil pri gradbi radovljiškega vodovoda. - Daljša debata se je vnela pri obravnavi "enotnega" vodovoda, ki naj velja kakor nekaj podaljšek radovljiškega vodovoda, namreč Hraše-Studenčice s stroški 25.000 K, Predtrg s stroški 12.000 K in Ljubno 44.000 K, skupni stroški 81.000 K. Sklenilo se je soglasno, da občinski zastop mesta Radovljice nima nič proti graditvi tega "enotnega" vodovoda, temveč stoji kakor prej na stališču, da morajo imeti prvi graditelji radovljiškega vodovoda to prednost, da jim ne bo zmanjkalo nikdar vode.

Vir: Gorenjec, 17. 4. 1909

Državna podpora za podaljšanje radovljiškega vodovoda. C. kr. poljedelsko ministrstvo je dovolilo 40 odstotni državni prispevek v znesku 32.000 K k podaljšanju radovljiškega vodovoda v Hraše, Studenčice, Predtrg in Ljubno. - Ker je vodovod že vpeljan do Dobrega polja, bodo Ljubenčanje kmalu spoznali vso dobroto radovljiškega vodovoda. Do takrat, ko bo ves ta velikanski vodovod srečno pod streho, bo pač na mestu, da imenujemo vse one občine, ki uživajo in ki bodo uživale ta vodovod onega moža svojim častnim občanom, ki je položil takorekoč temelj temu vodovodu in ki je storil vse potrebne korake, da se je v tako kratkem času zvršilo to drago podjetje. In ta mož je radovljiški župan in deželni poslanec - dr. Janko Vilfan.

Vir: Gorenjec, 9. 7. 1910

Prispevek ministrstva za podaljšanje vodovoda. Županstvo Predtrg pri Radovljici je prejelo v sredo obvestilo deželnega odbora, da je poljedelsko ministrstvo dovolilo 40% prispevek za podaljšanje radovljiškega vodovoda po Predtrgu, za Hraše, Studenčice in Ljubno. S tem je izpolnjena želja teh vasi, da dobijo tudi preprotni vodovod.

Vir: Gorenjec, 23. 7. 1910

Ogled Predtrga radi vodovoda. Predtrg dobi vendar vodovod. V torek so imeli Predtržani krajevni ogled radi vodovoda, katerega sta se udeležila tudi deželni odbornik dr. E. Lampe in deželni stavbeni nadsvetnik Sbrizaj. Čudna so pota usode. Ko se je pripravljalo za vodovod v Radovljici, je radovljiški župan dr. J. Vilfan skoro prosil Predtržane, da se priklopijo k temu podjetju, a premodri možakarji so v svoji kratkovidnosti kratkomalo odklonili to ponudbo, češ - mi imamo dovolj vodnjakov - in menda so bili tudi prepričani, da voda ne bo tekla "sama v breg". Ko so pa ti možakarji sprevideli, kako blagodejna naprava je vodovod, so pa pričeli moledovati od Poncija do Pilata, da bi dobili tudi oni vodovod. Slednjič se jim je vendar posrečilo dobiti to, kar so prej ošabno odklanjali.

Vir: Gorenjec, 10. 9. 1910

Gradnja vodovoda v Predtrgu. Vodovod v Predtrgu že kopljejo in bo v kratkem dovršen. Dela ga tvrdka Rämpel, ki ima v delu okrog 40 delavcev. Radovedni smo, ako bodo sedaj verjeli vsi oni neverjetni Tomaži, da voda tudi v kreber teče, če se

hoče.

Vir: Gorenjec, 3. 12. 1910

Predtrg ima vodovod. Vodovod v Predtrgu je dovršen. Ljudje so sedaj prav zadovoljni in tudi verujejo, da voda lahko v breg teče. Predtržani so sedaj pri volji - prodati svoje "štirne" ali jih pa oddati kakemu muzeju proti primerni nagradi. Se boljše bi pa bilo, ko bi si s teh "štirn" napravili spomenik v spomin one kratkovidnosti, ko niso hoteli poslušati nasvetov radovljiškega župana dr. Janka Vilfana, ki jim je ponujal že takrat vodovod, ko ga je dobila Radovljica.

Vir: Gorenjec, 12. 12. 1910

Vodarina naj se plačuje po davkih. V Predtrgu pri Radovljici je občinski odbor v svoji seji z dne 8. oktobra soglasno sklenil, da se stroški za vodovod razdele po davkih, ne pa po osebah. Ta sklep je upravičen in bodo občani ž njim gotovo najbolj zadovoljni.

Vir: Gorenjec, 14. 10. 1911

Sporna vodarina. Iz Radovljice. (Vodovodno vprašanje). Dne 24. oktobra se je vršilo v Radovljici po naročilu deželnega odbora skupno posvetovanje vseh onih občinskih zastopov, kojih občine rabijo vodo iz skupnega vodovoda. Zastopan je bil radovljiški mestni zastop, občinski zastopi: Mošnje, Lesce, Begunje in Predtrg. Skupno posvetovanje se je vršilo pod predsedstvom dr. Janka Vilfana. Namen posvetovanja je bila ureditev spornih in drugih še nerešenih vprašanj o upravi in gospodarstvu skupnega vodovoda in o medsebojnem razmerju vdeleženih občin. Pri posvetovanju, kako razdeliti stroške za vzdrževanje vodovoda med posamezne občine, je prišlo do hudega nasprotja med navzočimi meščani in med kmečkimi zastopniki. Radovljiško županstvo zahteva, da se stroški razdele po številu oseb, vsi drugi občinski zastopi pa, da se porazdele po davkih. Oboji imajo prav, vsak s svojega stališča. Za meščane bi bila zelo ugodna razdelitev na osebe, ki rabijo vodo, ker bi potem Radovljica primeroma malo prispevala in bi bilo to v veliko korist občine. Prav je, da so se meščani postavili na to stališče in s tem dobro zastopali koristi svoje občine. Enako pa tudi kmečkim zastopnikom ni vzeti za zlo, če so se z ozirom na kmečke koristi postavili na stališče, da naj se vse uredi po davkih. Kmetje so tolažili razburjene meščane, da bi tudi oni radi plačevali večjo doklado na vodo, ko bi imeli take dohodke, kakor meščani, katerim kmetje iz okolice znosijo mnogo denarja v prodajalne, trgovine in denarne zavode. Pri tem posvetovanju se je tudi konečno sklenilo, da se uprava vodovoda poveri upravnemu svetu, kjer so vse občine primerno zastopane. Skupen vodovod naj ima eno skupno upravo, enako porazdelitev bremen za vzdrževanje in skupno vodarino. V vodovodni upravni svet so bili izvoljeni: Za Radovljico: g. I. Sartori, Oto Homan, Šušteršič; za Mošnje: g. I. Resman, A. Gabrijelčič, A. Cvenkelj; za Begunje: g. I. Trenk, V. Sturm; za Lesce: g. I. Žark in Valant; za Predtrg: g. Franc Grilc.

Vir: Gorenjec, 4. 11. 1911

Prehod od štern do vodovodom v hišah, 1910-1935

Ko je Predtrg leta 1910 dobil vodovod so bile sočasno zgrajene po Predtrgu štiri večje »šterne - vodnjaki« z betonskimi koriti dolgimi cca 2,50 m in širokimi 60 cm. Litoželezni stebričasto oblikovano ohišje, v katerem je bila vertikalna vodovodna cev je imelo ročico s katero se je odpirala voda in izliv v obliki navzdol zakrivljene cevi po kateri se je voda polnila v korito ali v posode.

V koritu je vodo pila živina, za gospodinjsko rabo in pranje pa so jo točili v posode in odnašali v domove.

Take »šterne - vodnjaki« so bile narejene pri Rodarju - Prešernu, pri Žilhovi – Mrakovi hiši, pri Sandru - Žerovcu in pred Markom - Praprotnikom. Izgled te »šterne« je viden na ohranjeni sliki pred Sandrom.

Dve enaki »šterni« toda le z betonskim podstavkom za posodo (brez korita) pa sta bili pred Jurcem in pri Kavarju - Štruljkjevi hiši.

Ti vodnjaki - šterne so botrovale, da so Predtržani počasi začeli opuščati domače globoke izkopane šterne, čeprav so iz njih tudi črpali vodo na način »pumpanja«. Kar 20 let pa je trajalo, da so Predtržani začeli vgrajevati vodovod v hiše. Z večine se je to začelo po letu 1930. Pri Benču je bila vpeljana leta 1931, pri Katežu pa po izjavi leta 1933. Z vpeljavo vodovoda v hišo pa so stare individualne šterne počasi ostale brez vloge. Javne šterne s koriti na vodovodu pa so služile še tja do leta 1960.

Vir: napisal Franci Valant - Benč

Požar leta 1920 in gradnja napajališča Kašca

Leta 1920 - 7. marca pa je prišlo do nesreče, ki jo je Predtrg že doživel leta 1761. Žena cestarja je vsled nepazljivosti vrgla vroč pepel pod skedenj, ki je stal ob hiši. V trenutku sta bila skedenj in hiša v ognju. Da je bila tragedija še večja so pripomogle zaloge eksploziva in druge municije, ki sta jo kot cestarja pobirala ob cestah (bilo je po vojni) in hranila doma.

Ta municija je tako pokala, da ni bilo mogoče gasiti in reševati. Vse je do tal pogorelo, ogenj pa se je razširil tudi na ostale hiše. Tako so pogorele vse hiše od naše - Benčove do Legata. Le malo takih požarov sem doživel v moji gasilski praksi. Tomaž je prav takrat ležal doma bolan. S težavo je ušel, sicer bi zgorel v hiši. Pribežal je v spodnjem perilu k nam (k Benču). Takrat sem ga prvič videl pri nas. Popolnoma je bil skrušen. Mati mu je dala nekaj obleke, tako, da so ga lahko drugi dan odpeljali v Lesce k cestarju Novaku kamor se je tudi on kot pogorelec vrnil.

Kronika rodu Valantov in Benčove hiše

Vir: Franc st. in Franc ml. Valant

Požar v Radovljici

V nedeljo zvečer so z Gorenjskega se vračajoči izletniki prinesli v Ljubljano novico, da je Radovljica gorela in da je bil velikanski požar. O tem požaru smo prejeli naslednje poročilo očitidca:

Radovljica, 7. marca. Danes ravno v trenutku, ko so začeli ljudje prihajati iz cerkve od glavne maše, ob 11. uri 15 min. dopoldne je nastalo na trgu veliko razburjenje. Zvonovi so začeli biti plat zvona. Po trgu se je bliskovito razlegal krik: »Gori! Gori! V Predtrgu gori!« Na sredi vasi Predtrg je začelo goreti. Otroci so se igrali z ročnimi

granatami. Hoteli so eno zažgati, da bi eksplodirala. Granata se je zažgala in povzročila požar. Takoj je švignil velik zubelj proti nebu. Ker je pihal silen veter, se je začel požar takoj širiti na bližnja posestva in bila je velika nevarnost, da vpepelj ves Predtrg. V desetih minutah je bilo vse v plamenu. Ljudje so takoj hiteli gasit. Okoliške požarne brambe so prihitele na lice požara ter začele z rešilno akcijo. Hvala gre tudi državnim železnicam, ki je aranžirala posebne vlake in sicer za požarne brambe z Jesenic v dveh vlakih in za požarno brambo v Kranju v enem vlaku. Požarna bramba v Trzliču je došla z avtomobilom. - Gorelo je 2 uri in pol. Z velikim in težavnim naporom se je požarnim brambam posrečilo lokalizirati ogenj in ga proti večeru udušiti.

Kako velikanska je bila nevarnost za okolico, je jasno iz dejstva, da je ves čas vladal silen veter, ki je goreče snope slame nosil 2/3 ure daleč. Pri hiši, kjer je nastal ogenj so imeli več ročnih granat, ki so med požarom trikrat eksplodirale.

Popolnoma uničenih je osem hiš z vsemi gospodarskimi poslopji vred. Živino so pravočasno rešili, zgorel je samo en jarec. Mnogim posestnikom so zgorele znatne množine bankovcev, skoro povsod pa obleka, perilo in hišna oprava. Škoda je velikanska.

Vir: Slovenski narod, 09. 03. 1920

Vir: Slovenski narod, 09. 03. 1920

Velik požar v Radovljici. Včeraj dopoldne je Predtrgom pri Radovljici izbruhnil velik požar, ki je upepelil 8 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji. Gasit so prihitele požarne hrambe od blizu in daleč, iz Trzliča, Kranja in drugod. Tudi ljudstvo z vseh krajev Gorenjske je hitelo v Radovljico pomagat. Kako je ogenj nastal, ni še znano.

Vir: Slovenec, 9. 3. 1920

Iz Radovljice - Požar v Predtrgu. V nedeljo dne 7. t. m. nekako ob pol 12. uri se je

po neprevidnem ravnanju z gorečim pepelom vnelo v podstrešju posestnika Tomaža Valanda in v hipu je bilo 8 hiš z velikimi gospodarskimi poslopji v plamenu. Na lice mesta je prihitela takoj domača požarna bramba pod vodstvom Franceta Dolžana, kateri se je s pomočjo in neustrašnim delovanjem vseh slojev Radovljčanov, gori od samega g. okrajnega glavarja in do zadnjega meščana posrečilo ogenj omejiti v toliko, da je bila velika nevarnost za predmestje in mesto Radovljica odstranjeno. Takoj na to so dospela gasilna društva iz Mošenj, Begunj, Breznice, Ribnega, Ljubna in Mlinega pa z bencim-motorjem, nadalje pa sta po prizadevanju domačega postajenačelnika prihiteli s posebnim vlakom požarni brambi jeseniška in tovarniška, z drugim vlakom zopet društvi iz Kranja in Tržiča, ki so krepko, požrtvovalno in neumorno gasile, dokler niso vdušile do dobrega strašni požar. Omeniti nam je še treba vrlo delovanje gg. orožnikov in domačih č. gg. duhovnikov. G. Vinko Resman je zelo spretno opazoval, kje je najbolj potrebna pomoč, ter vzpodbujal navzoče k vztrajnosti, vodo so z veliko vztrajnostjo nosile radovljiške gospe in gospodične, ravno tako tudi nekatera iz daljnih vasi. Rodbina Fürsagerjeva je pomogla kar največ mogoče; utrujene gasilce neprestano krepčila s pivom, moštom in kruhom. Vsa čast vsem. Pogorelo je osmim posestnikom skoro vse gospodarsko orodje, med drugim en konj, več prašičev, ovac, kuretine itd. Več gasilcev je pri tem zadobilo lahko telesne poškodbe. N. Papler, posestnik iz Vrbenj, je dobil pri reševanju konj iz gorečega hleva težke poškodbe, prepeljali so ga domov, upati je, da bode okreval. Škoda pogorelcev je zelo občutna in hipno nepregledna. Požar je pazno zasledoval g. okr. glavar, ki bo, kakor upamo, zastavil vse svoje sile, da priskoči bednim pogorelcem na pomoč. Sila je velika in nujna! Kličemo za to vse prizadete faktorje, da čimpreje priskočijo nesrečnežem na pomoč.

Vir: Slovenski narod, 10. 03. 1920

— Iz Radovljice. Požar v Predtugu. V nedeljo dne 7. t. n. nekako ob pol 12. uri se je po neprevidnem ravnanju z gorečim pepelom vnelo v podstrešju posestnika Tomaža Valanda in v hipu je bilo 8 hiš z velikimi gospodarskimi poslopji v plamenu. Na lice mesta je prihitela takoj domača požarna bramba pod vodstvom Franceta Dolžana, kateri se je s pomočjo in neustrašnim delovanjem vseh slojev Radovljčanov, gori od samega g. okrajnega glavarja in do zadnjega meščana posrečilo ogenj omejiti v toliko, da je bila velika nevarnost za predmestje in mesto Radovljico odstranjeno. Takoj na to so dospela gasilna društva iz Mošenj, Begunj, Breznice, Ribnega, Ljubna in Mlinega pa z bencin-motorjem, nadalje pa sta po prizadevanju domačega postajenačelnika prihiteli s posebnim vlakom požarni brambi jeseniška in tovarniška, z drugim vlakom zopet društvi iz Kranja in Tržiča, ki so krepko, požrtvovalno in neumorno gasile, dokler niso vdušile do dobrega strašni požar. Omeniti nam je še treba vrlo delovanje gg. orožnikov in domačih č. gg. duhovnikov. G. Vinko Resman je zelo in spretno opazoval, kje je najbolj potrebna pomoč, ter vsodbujal navzoče k vztrajnosti, vodo so z veliko vztrajnostjo nosile radovljiške gospe in gospodične, ravno tako tudi nekatera iz daljnih vasi. Rodbina Fürsagerjeva je pomogla kar največ mogoče; utrujene gasilce neprestano krepčila s pivom, moštom in kruhom. Vsa čast vsem! Pogorelo je osmim posestnikom skoro vse gospodarsko orodje, med drugim en konj, več prašičev, ovac, kuretine itd. Več gasilcev je pri tem zadobilo lahko telesne poškodbe. N. Papler, posestnik iz Vrbenj, je dobil pri reševanju konj iz gorečega hleva težke poškodbe, prepeljali so ga domov, upati je, da bode okreval. Škoda pogorelcev je zelo občutna in hipno nepregledna. Požar je pazno zasledoval g. okr. glavar, ki bo, kakor upamo, zastavil vse svoje sile, da priskoči bednim pogorelcem na pomoč. Sila je velika in nujna! Kličemo za to vse prizadete faktorje, da čimpreje priskočijo nesrečnežem na pomoč.

Vir: Slovenski narod, 10. 03. 1920

Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev

URADNI LIST

deželne vlade za Slovenijo

Št. 2887/pr.

Poziv

Dne 7. t. m. je požar v Predtrgu pri Radovljici osmim posestnikom upepelil hiše, gospodarka poslopja, hleve, skoro vso hišna in gospodarsko opravo, poljedelske stroje, skoro vso obleko, skoro vse perilo in obuvalo, nekaj živine in prašičev.

Skoda znaša okoli 750.000 K, zavarovalnina je le malenkostna.

Po požaru je prizadetih devet rodbin z 51 rodbinskimi člani. Vsi ti so v skrajni bedi: po svoji lastni moči si ne morejo pomagati, treba jim je pomoči od drugod. . .

Da se jim olajša beda, razpisujem s tem nabiranje milih darov po vsej Sloveniji.

Darovi se sprejemajo v Ljubljani pri poverjeništvu za notranje zadeve (ravnateljstvo pomožnih uradov) in pri mestnem magistratu, drugod pri vseh okrajnih glavarstvih, pri mestnih magistratih v Celju, Mariboru in Ptuju in pri načelniku pomožnega odbora, županu Ivanu Valantu v Predtrgu.

Darovi se bodo razglasili v Uradnem listu ter odkazali svojemu namenu.

V Ljubljani, dne 25. marca 1920.

Deželna vlada za Slovenijo.

Poverjeništvu za notranje zadeve.

Poverjenik za notranje zadeve:

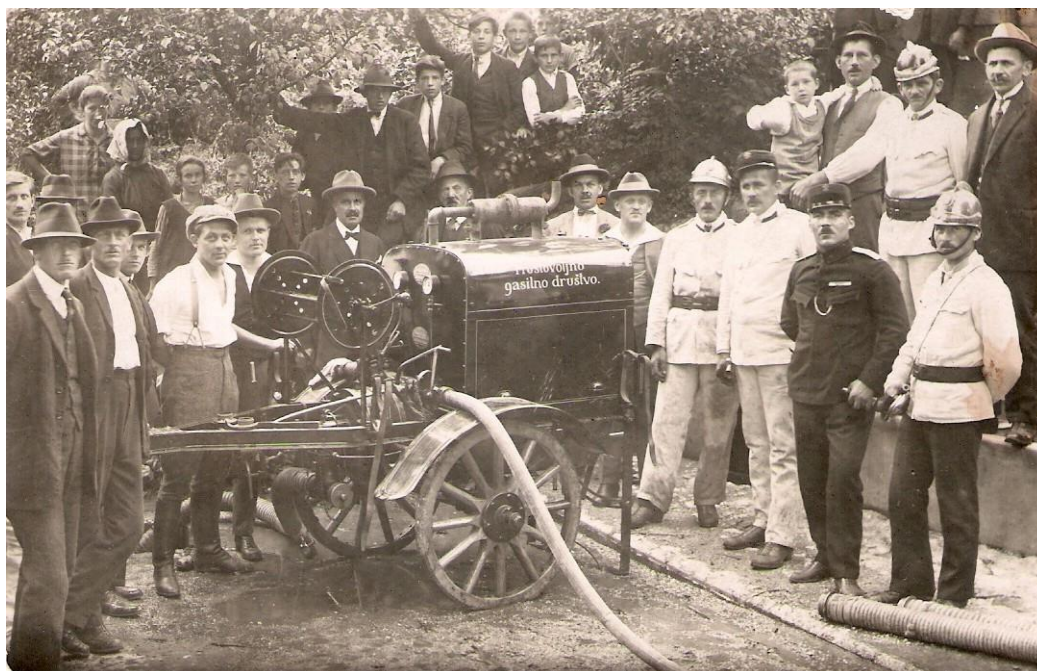
Remec s. r.

Vir: sistory.si/publikacije/pdf/uradnilisti/SHS...

Zaradi velikega požara v Predtrgu leta 1920 so v času županovanja Antona Dolžana pod Matežičevo hišo zajezili studenec pod Legatom in zgradili protipožarno zajetje (rezervoar za 300 m² vode) in napajališče za živino. Napajališče je bilo zgrajeno iz dveh delov, tako da so ga predtrške ženske uporabljale tudi za pranje perila. Napajališče je dobili ime Kašca. Kasneje so se Predtržani svojemu županu zahvalili s spominsko ploščo na tem mestu.

Komunala Radovljica je obe za Predtrg pomembni obeležji enostavno zasula z zemljo.

Vir: Janez Žerovc in Marijanka Globočnik

Otvoritev »Kašce«, 1923

Vir: arhiv Franci Valant, p. d. Benč

Elektrika v Predtrgu

Gradnja elektrarne v Mostah

Predstavitev projekta. Velevažno posvetovanje se je vršilo dne 29. aprila v gostilni Bastl ki je veljalo uresničenja naprave električne centrale ob Završniči, ki jo nameravajo zgraditi občine: Bled, Gorje, Breznica, Mošnje, Lesce, Radovljica, Predtrg, Begunje, Jesenice in Koroška Bala. Posvetovanja so se udeležili vsi župani imenovanih občin, mnogo obč. svetovalcev in odbornikov. Deželni odbor sta zastopala dr. E. Lampe in stavbeni nadsvetnik Ivan Klinar. Po kratkem nagovora deželnega odbornika dr. E. Lampeta je pojasnil vso zadevo prav obširno nadsvetnik I. Klinar, in sicer s tehničnega, finančnega in rentabilitetnega stališča. Poročujoč s tehničnega stališča se je dotaknil poročevalec mnenja raznih strokovnjakov, in sicer je podjetnik Tobell izjavil, da bi ie z lahkoto doseglo vobče do 1000 konjskih sil, v kar bi bilo potrebnih 1200 sekundnih litrov. Inženir I. Ross je enakega mnenja, kakor tudi podjetnik Janesch, ki sta tudi izjavila, da bi se lahko dobilo do 900 konjskih sil.

Drugačnega mnenja je seveda "Kranjska industrijska družba", ki pravi, da se povprečno dobi pri Završnici le okrog 250 sekundnih litrov, ki bi pa nikakor ne zadostovali za napravo takega podjetja. Da je to poročilo očitno enostransko in nalašč tako zavito, je takoj opomnil nadsvetnik Klinar. S tega stališča bi bilo tedaj podjetje ugodno.

Kar se pa tiče stroškov, bi tudi ne bilo podjetje neizpeljivo, ker bi se dobilo že toliko odjemalcev, da bi se zadeva izplačala. In slednjič je potrebni kapital že takorekoč tu, kajti zastopniki posameznih občin so že obvezno dali izjave, s katerim kapitalom pristopijo posamezne občine, med katerimi omenjamo, da pristopi občina Bled z 300.000 K in občina Radovljica s 100.000 K. Potrebni kapital je tedaj zbran, ki je proračunjen na okroglo 650.000 K.

Razgovora so se udeležili razni udeleženci, a g. Cop je vsestransko popolnil mnenja raznih tu navedenih strokovnjakov ter toplo zagovarjal to podjetje. Na predlog župnika I. Potočnika se je na to sklenilo, da se osnuje ožji odsek, v katerega polije vsaka občina po dva zastopnika, a prvi sestanek tega odseka naj skliče radovljiški župan dr. J. Vilfan. Ta odsek bo imel po mnenju nadsvetnika I. Klinarja izdelati natančni načrt, natančni proračun in storiti potrebne korake v vodopravnem oziru. Deželni odbornik dr. E. Lampe je omenil končno, da bo deželni odbor podpiral

vsestransko ta odsek in da mu da na razpolago tudi strokovne izvedence in upa, da se uresniči to prvo podjetje te vrste na Kranjskem.

Gorenjec, 8. 5. 1909

Elektrika na Gorenjskem. Drogovi za električni daljnovod že stoje na Bledu in proti Brezjam. Odjemalci za elektriko se pridno oglašajo. Kmalu bo zasvetila. Liberalci so od same zavisti že vsi zeleni.

Vir: Gorenjec, 5. 6. 1914

Na Završnici bode na cesarjev rojstni dan, dne 18. avgusta, deželna elektrarna od knezoškofa dr Jegliča slovesno blagoslovljena.

Gorenjec, 24. 07. 1914

Električni drog pred Tripotom in električna »štanga« na Kateževi hiši, ok. 1925

Vir: Pozdrav z Gorenjske - GM Kranj (povečava Adi Fink, detajl DAR)

Notranjost Tripotove hiše - pod električno svetilko, pred 1940:

Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Op.: Ivan Valand - Tripot; župan Predtrga leta 1920 (z metlo)

Nerealizirani načrti

Načrt hidroelektrarne v Globokem. Električna naprava ob Savi pri Globokem pod Radovljico. Deželni odbor kranjski zaprosil je glasom tozadevne prošnje, kateri je pristopilo c. kr. železniško stavbno vodstvo na Dunaju imenom c. kr. državnoželezniške uprave ddt. 23. decembra 1910, št. 7289/E. B.D. , za vodopravno gradbeno dovoljenje (koncesijo) za hidroelektrično napravo ob Savi pri Globokem pod Radovljico. Glasom tozadevnim načrtom, ki so razpoloženi v Radovljici in pri c. kr. inženirskem oddelku v Kranju, se ima narediti 2.5 km pod Lancovskim mostom blizu turistijske brvi, vodeče iz Radovljice v Kamnogorico, v Savi nad 70 m dolgi betonski jez s petimi po 12.4 m dolgimi in 5.40 do 6.00 m visokimi železnimi zatvornicami, katere se bodo premikale na 8.40 m visokih stebrih, čez katere bode peljal mostiček za odpiranje in zapiranje zatvornic. Na desni strani tega jezusa se odcepi od Savske struge približno 2100 m dolg dovodni kanal, ki se bode izpeljal najprej skozi 215 m dolg predor pod tamošnjim hrbtom, potem gre kanal 969 metrov v odprti strugi po desnem Savskem pobočju do strmih pečin pri Čajnarju, skozi katere gre kanal zopet po 355 metrov dolgem predoru in konečno zopet v odprtem kanalu 539 metrov do vodnega vtoka na turbine in do električne centrale s štirimi turbinami, katera je projektirana na parcelah št. 150, 153, 154, 155, 157, 160, 161, 165 in 168 davčne občine Zaloše. Od centrale bode odtekala voda po 290 metrov dolgem kanalu zopet nazaj v Savo. Po zgoraj navedenem jezu zajezena voda bode to zajezenje nastopalo do 200 metrov pod Lancovskim mostom. S to jezilno napravo dosežni strmec vode bode znašal največ 16.85 m in čisti padec 15.58 m. Zasedaj vporabljava, oziroma zahtevana najvišja vodna množina znaša 40 kubičnih

metrov na sekundo, najnižja vodna količina je zračunjena na 15 sekundnih kubičnih metrov (15.000 sekundnih litrov). Delavna sila te centrale se bode torej menjavala med 5650 konjskih sil pri 40 m³ sek. in med 2640 konjskimi silami pri nizki vodi. Komisijska obravnava v svrhu izvršitve te električne centrale se razpisuje na dan 27. in 28. septembra t. l. v Radovljici, Lancove, Dobravi, v Globokem in Predtrgu, vsak dan ob 9. uri zjutraj, z začetkom v Radovljici ob 9. uri dne 27. septembra.

Vir: Gorenjec, 23. 09. 1911

Predtrška brv čez Savo

Iz Radovljice. Vrli hribolazec g. Hugon Roblek je dne 25. m. m. napravil pot iz Kamne gorice, opravljen s krpji, po 60 centimetrov visokem snegu, čez Polje, Police, Bohinjčeve peči, Bukovlje in Predtrško brv v dveh urah srečno v Radovljico.

Vir: Gorenjec, 01. 03. 1902

Predtrška brv, 1903.

Vir: Gorenjski muzej Kranj (razglednica, odposlana 1903)

OBRTNIKI V PREDTRGU

Seznam obrtnikov v Predtrgu, 1820-1870 (krstne knjige):

Matevž Golmajer, Predtrg 25 - KLOBUČAR

Anton Dežman, Predtrg 13 - KRZNAR

Jožef Justin, Predtrg 36 - KRZNAR

Tomaž Kristan, Predtrg 34 - USNJAR

Andrej Boltar, Predtrg 4 - KOLAR

Jožef Mežek, Predtrg 38 - GOSTILNIČAR IN KMET

Vir: mag. Jure Sinobad »Dežela - Kulturnozgodovinski oris Radovljiške ravnine«

Obrtniki pred 2. svetovno vojno

F. Korošin

Predtrg pri Radovljici

trgovina z mešanim blagom

(Pri Matuhu)

prilporoča svojo zalogo s špecerijskim in galanterijskim blagom, posebno pa svojo polenovko (Stockfisch), namočeno po samostanskem sistemu. Nadalje prilporoča vsem kmetovalcem pravo Mihael Barthelovo klajno apno za živino. — Šipe in porcelan preskrbim vsakemu po najnižji ceni. Dalje imam v zalogi pravo hrvatsko slivovko v treh vrstah, barve, čopiči vseh vrst moko in otrobe.

64—1

Oglas trgovca Korošina
Gorenjec, 28. 3. 1903

Tevževa trgovin, ok. 1935
Vir: arhiv družine Gorišek

Na sliki (od leve): Kati Tevž,, Slavica Tevž (hči) in vajenka Jelka Mencinger-Luznar.

PREŠERN ANDREJ
STROJNO KOLARSTVO
PREDTRG, p. RADOVLJICA
izdeluje raznovrstne vozove, specijelno izdelovanje dvodelnih lesenih jermenic.
551

Oglas kolarja Andreja Prešerna, 1931

Vir: Gorenjska - letoviška, obrtna ... (izdal Progres, Novo mesto, 1931)

Priporoča se
JANEZ FAJFAR
*splošno ključavničarstvo, trgovina s kolesi
in šivalnimi stroji*
v Predtrgu pri Radovljici.
572

Oglas ključavničarja Fajfarja, 1931

Vir: Gorenjska - letoviška, obrtna ... (izdal Progres, Novo mesto, 1931)

**IVAN
MOHORIČ
PREDTRG
pri RADOVLJICI**

izvršuje vsa mizarska
dela, stavbena in po-
hištvena, solidno in
po zmernih cenah. —
Zato se z vsem za-
upanjem obračajte
nanj.

Oglas mizarja Mohoriča, 1931

Vir: Gorenjska – letoviška, obrtna ... (izdal Progres, Novo mesto, 1931)

Hiša mizarja Mohoriča, ok. 1960
Vir: arhiv družine Iskra

Tovarna pletenin Bohinc in VogelNIK, 1931
Vir: Gorenjska - letoviška, industrijska, trgovska, obrtna« (izdal Progres, Novo mesto, 1931)

Seznam obrtnikov v Predtrgu, 31. 10. 1946 (Okrajni ljudski odbor Jesenice):

Anton Grilc, Predtrg 15 - ČEVLJAR
Andrej Prešeren, Predtrg 47 - KOLAR
Ivan Mohorič, Predtrg 78 - MIZAR
Jožef Rakuša, Predtrg 29 - MIZAR
Jožef Golmajer, Predtrg ___ - KROJAČ
Josip Jurc, Predtrg 14 - KROJAČ
Ivan Lotrič, Predtrg 48 - KROJAČ
Janez Pristavec, Predtrg 3 - KROJAČ
Franc Šlibar, Predtrg 103 - KROJAČ
Marija Golmajer, ___ - ŠIVILJA
Martin Toman, Predtrg 61 - SEDLAR
Anton Košir, Predtrg 81 - KOVAČ
Janez Fajfar, Predtrg 31 - KLJUČAVNIČAR
Edvard Gnilšak, Predtrg, 96 - PLESKAR

Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski: Radovljiški zbornik 1992)

**Čevljarški znak na Vorneževi hiši
Vir: arhiv Žilh-Vornež, Grimšičarjevi**

**Predtržana - obrtnika, pred 1960:
Vir: arhiv družine Bajželj.**

Op.: 1. zidar Anton Bajželj (Šterner) in 3. Franc Valant (Benč).

Obrtna cona Predtrg

Tovarna pletenin Almira (v Predtrgu od 1971)

Po II. svetovni vojni so bili zaplenjeni pletilski obrati Andreja Jegliča, Jožka Vidica, Mihe Vrhunca, leta 1946 pa nacionalizirana obrata Frančiške Novak in obrat Bohinc in Vogelник. Iz teh je bila 12. januarja 1948 vpisana v register Tovarna pletenin v Radovljici. Leta 1948 so bili nacionalizirani še Legatova Nogavica, Šušteršičev obrat v Lescah ter Baeblerjev in Langusov obrat v Radovljici. Iz teh je OLO Jesenice 4. junija 1948 z odločbo ustanovil Tovarno nogavic Lesce. 6. novembra 1949 sta se obe podjetji po odločbi jeseniškega okrajnega ljudskega odbora združili v podjetje »Pletenine - nogavice Lesce«.

Leta 1950 je bilo v Almiri 24 pletilnih strojev, vendar le eden med njimi na motorni pogon. Tega leta je bilo v tovarni zaposlenih 267 delavcev, ki so izdelali 354.638 parov nogavic in 60.100 kosov pletenin. Podjetje je tedaj predelovalo mikano prejo, vignonjko in bombaž, katerih kvaliteta je bila slaba. Tri leta kasneje je podjetje pričelo uvažati svilo in česano volno. Na trg so dali pletenine z večbarvnimi kombinacijami, ki so bile sproti prodane. Leta 1954 so stroje obnovili, nekaj so jih dokupili in tako lahko ponudili na trgu širši izbor izdelkov. Naslednje leto so prešli s proizvodnje bombažnih na sintetične (perlon) nogavice. 14. maja 1958 je tovarna dobila ime »Almira - tovarna pletenin in nogavic Radovljica«, 21. septembra 1960 pa »Almira - alpska modna industrija Radovljica«.

... Leta 1966 so do tedaj ločene obrate v Radovljici in Lescah v celoti preselili v Radovljico, kjer so nato začeli graditi novo tovarno in se konec leta 1971 tudi preselili vanjo ...

Vir: Radovljiški zbornik 2000 - Med Jelovico in Karavankami (Industrija - avtorica Nadja Gartner-Lenac).

Tovarna pletenin Almira

Vir: Radovljiški zbornik 2000 - Med Jelovico in Karavankami

SGP Gorenjc

MLO Radovljica je 1. oktobra 1946 izdal odločbo o ustanovitvi Gradbenega podjetja. 16. avgusta 1947 je bilo podjetje registrirano in dobilo ime MEGRAD. Prvi upravnik je bil gradbeni tehnik Vinko Magister. Sredi leta 1947 je podjetje hotelo prevzeti OLO Jesenice, kar je MLO odklonil. Leta 1947 je pomet znašal že 1,746.724 din, čisti dobiček pa 190.000 din. Naslednje leto se je število delavcev podvojilo, zdaj jih je bilo že 50. Leta 1950 so Megradu priključili gradbeni podjetji Novi grad in Ograd z Jesenic, leta 1952 pa se je preimenovalo v Gradbeno podjetje Gorenjc.

Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski); Radovljiški zbornik 1992

SGP Gorenjc, ok. 1975
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Op.: SGP Gorenjc smo namenili samostojno mapo!

PREDTRŠKE GOSTILNE

Gostilna Kok

7. uri zvečer. — Plesna veselica se vrši v nedeljo, dne 31. januarja t. l. v prostorih Jakoba Vogelnika (pri Koku) v Predtrgu. Začetek ob 6. uri zvečer. Vstop prost.

Vir: Gorenjec, 23. 1. 1900

Vrtno veselico priredi kmetijska podružnica za Lancovo, Radovljico in Predtrg v nedeljo, dne 5. junija t. 1. ob treh popoldne v gostilniških prostorih g. I. Vogelnika Predtrgom št. 43. Spored: 1.) Srečkanje; 2.) Razdelitev dobitkov ob šestih; 3.) Šaljiva pošta in 4.) Ples. Med srečkanjem in pri plesu svira radovljiška godba. Cisti dohodek je namenjen za nakup kmetijskega orodja in za zidanje shrambe. Prostovoljni darovi se hvaležno sprejemajo. Za slučaj neugodnega vremena se veselica preloži na 12. junija. K obilni udeležbi vabi uljudno odbor.

Vir: Gorenjec, 30. 5. 1903

Veselico priredi kmetijska podružnica za Radovljico, Lancovo in Predtrg dne 15. oktobra t. 1. v gostilniških prostorih g. Jakoba Vogelnika v Predtrgu 43. Začetek ob 3. uri popoldne. Spored : Srečkanje, godba in petje. Vstop prost. K obilni udeležbi vabi najuljudneje odbor.

Vir: Gorenjec, 14. 10. 1905

Na vrtu gostilne Kok

Vir: arhiv družine Reberšak-Pogačar

Gostilna Hiršman

Letni občni zbor katol. slov. društva za radoljiški okraj se bode vršilo dne 4. junija, to je, v torek po Binkoštih ob dveh popoldne pri Hirshmanu v Radovljici. Natančni vsposed bo prinesel "Slovenec". K obilni vdeležbi vabi odbor kat. slov. društva v Radovljici. Janez Vurnik predsednik, Janez Ažman tajnik.

Vir: Domoljub, 16. 5. 1895

Koncert godbe ob otvoritvi gasilskega doma

30. avgusta 1896 je bila slavnostna otvoritev doma, na kateri je igrala rabeljska godba (rudarski kraj v Italiji v bližini Trbiža). Na predvečer otvoritve je bila baklada in serenada pri Mariji Hudovernik ter koncert godbe v gostilni pri Hiršmanu. Za dan otvoritve so imeli pripravljeno budnico, spreved po mestu, razvitje prapora, otvoritev doma in gasilsko vajo ter popoldne seveda veselico. Pol predvidenih točk otvoritve doma je zaradi

Vir: Sto let gasilstva v Radovljici, 1896 (izdalo GD Radovljica, 1983)

Iz Radovljice se nam piše: V ponedeljek dne 18. T. m. zvečer so se zbrali v prostorih Hirschmanove gostilne k rednemu občnemu zboru člani in članice radovljiške moške in ženske podružnice sv. Cirila in Metoda. Udeležba je bila pri obeh podružnicah kljub slabemu vremenu prav obilna in tako sijajno kakor ta večer se menda prej še ni v vršil v Radovljici noben društveni zbor. Občnemu zboru je sledil zabavni večer, ki s eje prav dobro obnesel. Imeli smo izvrstno godbo na lok, izvrstni moški pevski zbor in izvrstne govornike. Predno se je pričelo zborovanje, je godba zasvirala slovensko himno »Naprej!« Zborovanje moške podružnice je otvoril g. predsednik dr. Janko Vilfan s krasnim vznešenim govorom: zastopnice ženske podružnice pa so obenem zborovale v sosednji sobi. Sklenilo se je tekom poletja prirediti vrtno veselico v večjem obsegu.

Vir: Gorenjec, 23. 3. 1901

Zbor radovljiške podružnice SPD. Po odhodu g. Aljaža so se sešli skoraj vsi udeleženci v gostilni g. Hiršmana, kjer se je razvila ob mnogem petju in nekaterih napitnicah prav prijetna, neprisiljena zabava do odhoda kranjskogorskih gostov s polnočnim vlakom.

Vir: Planinski vestnik, 1902 (Št. 3)

Zabavni klub v Radovljici vabi na veliko plesno veselico z godbo na lok, ki bode danes, dne 7. t. m. v Mihelnovi gostilni "pri Hirschmanu". Začetek ob osmih zvečer, vstopnina za člane 1 krono, za nečlane 2 kroni, dame proste.

Vir: Gorenjec, 7. 2. 1903

Veselica v gostilni Hiršman. Se vrši v nedeljo dne 6. septembra na vrtu g. Mihelna (Hirschmana) ljudska veselica z godbo in petjem. Vsposed pevskih in godbenih točk

je jako zanimiv in kaže vzbuditi mnogo zanimanja. Pri veselici se vrši tudi srečkanje; šaljiva pošta in koriandoli-korzo pa bodeta skrbela za prosto zabavo. Seveda največ pozornosti vzbuja narodna igra s petjem "Rokovnjači". Domači diletantje se skrbno pripravljajo na to prireditve, ki naj po dolgem času mirnega spanja vzbudi zopet zanimanje za idealne smotre. Oživi naj zaspano društveno življenje in donese družbi sv. "Cirila in Metoda" in domačemu gasilnemu društvu, v kojih prid je prirejena, obilo denarnega blagoslova. Vstopnina je mala, tako da se more prireditve vdeležiti mnogo občinstva. Seveda se preplačila z ozirom na vzvišen namen hvaležno sprejemajo. Ker se začne veselica ob 4. uri popoldne, so železniške zveze za tuje goste tudi jako ugodne. Za zabavo bo torej dobro skrbnjeno, za telesni blagor pa garantira izborna kuhinja g. Mihelna in dobra pijača.

Vir: Gorenjec, 5. 9. 1903

Silvestrov večer priredi "Zabavni klub" v prostorih gostilne Hirschmanove (pri Mihlnu), pri katerem bode svirala godba na lok. Začetek ob polosmih zvečer.

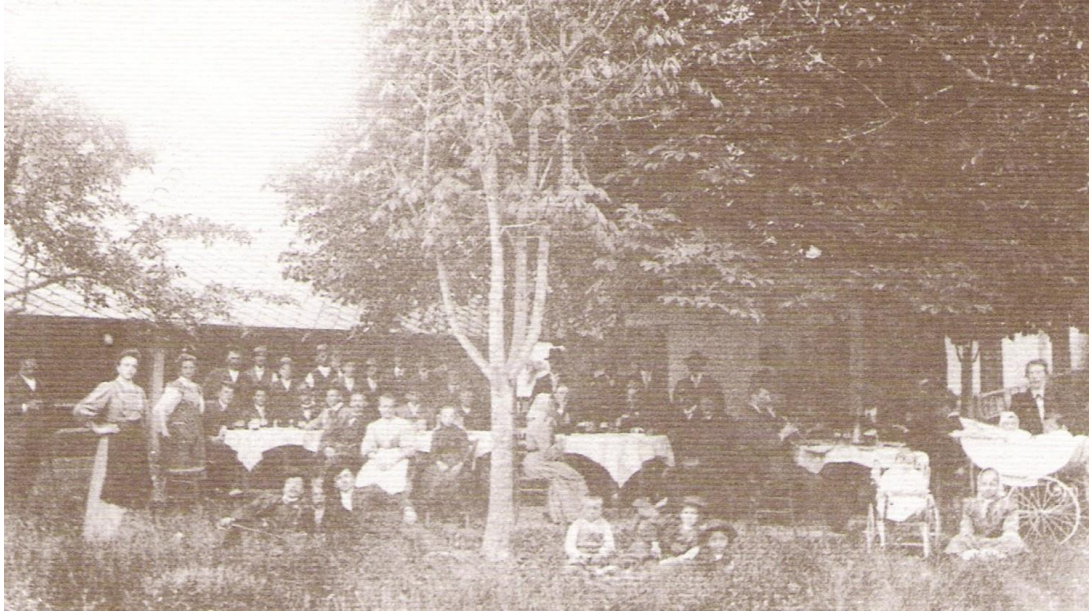
Vir: Gorenjec, 24. 12. 1904

Izpred sodišča. (Delo mu ne diši). Piše se nam: V nedeljo je bil v Radovljici aretiran in v zapor odpeljan brezposelni Viktor Levec, sin v Radovljici bivajočega knjigoveza, ker je ukradel v gostilni pri Hirschmanu suktnjo gostilničarja Michelna ter jo je skrnil v drvarnico pri stanovanju svojega očeta. Suktnjo so oiožniki našli pri hišni preiskavi in jo oddali sodišču kot "corpus delicti". Viktorju Levcu ne diši nobeno delo ter so je kot nekak pustolovec klatil okrog po radovljiških gostilnah in po okolici. Ker pa riazna vreča ne stoji po koncu in ker si gospod Viktor Levec noče služiti kruha s poštenim delom, potem se seveda morajo njegovi dolgi prsti poslužiti drugih pripomočkov, katerih je menda bolj navajen kakor poštenega dela.

Vir: Gorenjec, 4. 2. 1905

Maškarada Zabavnega kluba v Radovljici ki seje vršila 18. t. m v Hirschmann-Mihljevi gostilni, se je obnesla povsem izborno. Toliko obiskovalcev, med njimi jako veliko finih, elegantnih mask še ni bilo na nobeni predpustni veselici, kar jih je priedil zabavni klub. Udeležili so se veselice skoraj bi rekli vsi Radoljčani ter prijatelji zabavnega kluba iz bližnjih pa tudi iz oddaljenih krajev, kakor iz Kranjske gore, Škofje Loke i. dr. Napolnjeni so bili vsi prostori popolnoma, akoravno je bila tretjina obiskovalcev vedno na plesišču. Ker je domača godba na lok res izborno in pridno igrala; plesalo se je do ranega jutra. Žalibog, da majhni prostori ne ustrezajo več tukajsnim sedanjim zahtevam. Med odmorom se je sestavil pevski zbor ad hoc in ker se je naposled godba preselila v drugo sobo, kjer so bili gostje neplesalci, je dobila maskarada za nekaj časa značaj koncerta. Gotovo bode ta veselica ostala večini posestnikov v prijetnem spominu!

Vir: Gorenjec, 25. 2. 1905

Na vrtu gostilne Hiršman

Vir: Radovljiško izročilo - Nekaj »radolških« za pokušino (fototeka MRO).

Prodaja gostilne Hiršman - Prodati namerava gosp. Hirschmann svojo dobroznano gostilno ob zelo frekventirani cesti. Podjetnim gostilničarjem se nudi lepa prilika. Pri hiši je velik vrt in precej zemljišča.

Vir: Gorenjec, 18. 8. 1906

Prememba posesti v Radovljici. Gospod Egidij Hirschmann je svojo dobro znano gostilno v Predtrgu pri Radovljici prodal g. Kleindinstu, ondotnemu domačinu.

Vir: Gorenjec, 14. 9. 1907

Prevzem. Povodom prevzetja stare, dobro znane gostilne "pri Hirschmannu" Predtrgom pri Radovljici priredi se jutri v nedeljo, dne 6. oktobra t. l. ob treh popoldne veselico, pri kateri svira radovljiška godba na lok. Vstopnina prosta.

Vir: Gorenjec, 5. 10. 1907

Veselica. Preprosto domačo veselico brez vstopnine imamo v znani gostilni "Hirschmann", ki jo je prevzel gosp. J. Kleindienst brat ravnokar imenovanega begunjskega župnika. Svira domača godba na lok. Ker je novi gostilničar znan kakor vrl narodnjak, je pričakovati mnogo udeležbe.

Vir: Gorenjec, 22. 2. 1908

2. 9. Ivan Kleindienst iz Predtrga št. 42; -
3. 9. Egidij Hirschmann iz Predtrga št. 42. -

Stanujoča v hiši št. 42 v Predtrgu, 1909

Vir: Dokument iz leta 1909 (arhiv družine Sartori-Čebulj)

Ples za obrtno šolo. Radovljiški obrtniki so prišli na dobro idejo. Dne 2. februarja so priredili sijajen ples v znani gostilni Hiršman v Predtrgu in sicer je bil čisti dobiček namenjen tukajšnji obrtno-nadaljevalni šoli. Obisk je bil naravnost nepričakovano mnogobrojen. Vstopnic se je izdalo skoro 300. Izmed odličnjakov, ki so pohiteli na to veselico, omenjamo le deželnega poslanca in župana dr. J. Vilfana s soprogo, c. kr. okraj, glavarja Župneka, c. kr. okraj, komisarja E. Kordina, a tudi ostalo uredništvo je bilo kaj častno zastopano. Zabava je bila v resnici prav prisrčna in domača. Želimo le, da se priredi slična veselica vsako leto. Gmotni uspeh je prav dovoljen, kajti obrtno-nadaljevalna šola dobi lep prispevek v znesku 106 kron.

Vir: Gorenjec, 5. 2. 1910

Nesramen gostilničar. Gostilničar Klendienst iz Predtrga pri Radovljici, znan iz žalostne afere s pokojnim Praprotnikom ima zelo dolg jezik, ki ga utegne še tepsti, zlasti ker sodnijska obravnava zaradi udarca, ki ga je zadel Praprotniku, proti njemu še ni končana. Ko je namreč v njegovi krčmi sedela družba, razgovarjajoč se o tem in onem, pravi nek dostojen pristaš S. L. S.: "Čez Sokole nič ne rečem, čez čuke pa tudi ne, ker je tam moj sin za nekaj viš'ga." Bahavi Kleindienst pa se mu odreže: »Kaj bodo Sokoli, če ga enkrat kvofš, je pa hin". Brez vsakega drugega komentarija.

Vir: Gorenjec, 23. 7. 1910

Afera Kleindienst-Praprotnik pred sodiščem. Kakor smo že poročali, toži zdaj tudi državno pravdnštvo radovljiškega Kleindiensta radi pregreška malomarne usmrtilne hranilničnega uradnika "Sokola" Praprotnika pred deželno sodnijo. Zanimiva razprava o tem slučaju, ki stoji v vrsti v zadnjem času se množecih političnih ubojev, se bode vršila v kratkem. Razprava je javna kakor porotne in vse droge obravnave. Vdovo usmrčenega Praprotnika in njene odškodninske zahteve bo zastopal gosp. odvetnik dr. Oblak, obtoženca pa zagovarja gosp. dr. Furian. O izidu bomo poročali.

Vir: Gorenjec, 17. 10. 1910

L-D: Motlnov Jaka (Šebat), stari Vengar (vozijo gnoj na njegovo njivo), Hiršman (Kleindinst) z ženo, 5. in 9. Hiršmanovi hčeri, 8. Fajfarjev Miha.

Gostilna pri Hiršmanu, ok. 1928

Vir: arhiv družine Bertoncej

Gostilna Kristan

Plesno veselico, katero priredi prostovoljno gasilno društvo v Radovljici na dan 14. januarja 1906 v prostorih gosp. Ivana Kristana v Predtrgu. Začetek ob 3. uri popoldne. Vstopnina 40 vin. Čisti dobiček namenjen je za napravo gasilnega orodja. Za prijazen obisk vabi odbor.

Vir: Gorenjec, 13. 1. 1906

Kristanova hiša (gostilna)

Ob začetku 1. svetovne vojne se Sandrov Janez z družino vrne v Radovljico. S prihranjenim denarjem (mogoče mu delno pomaga tudi stara Sandra, mati Marija - op.p.) želi kupiti Kristanovo gostilno ob državni cesti v Predtrgu (kasneje "Hanclovski", zraven Tepina). Oče verjetno želi v njej odpreti (ali nadaljevati) gostilno, ker je dobra lokacija, pa mu to preprečijo Kokovi, da ne bi imeli konkurence. Po prvi vojni Kristan proda hišo (zaradi pijače bankrotira) Jagrovi Ančki, h kateri se naseli gozdar Hanclovski. Po Ančkini smrti podeduje hišo Hanclovski, ki se poroči z Rodarjevo Cirilo (samo civilno), ker cerkve ni maral.

Napisal: Janez Žerovc

Vir: Golmajer Marjan st. - Katež

Prodana pijača v letih 1936-1940

Leto 1936, vino in mošt: Dolžan Franc 16.028 litrov, Avguštin Ivan 10.937 I, Štiherl Jerica 8.031 I, Mulej Anica 4.581 I, Božič Andrej 4.040 I, [Kleindienst Ivan 3836 I](#), Finžgar Leopold 3.309 I, [Vogelnik Jakob 3.204 I](#), Grohar Katarina 1566 I, Sokol 1260 I in Verglez Ivana 756 I; **pivo:** Dolžan 8.785 I, Avguštin 2.405 I, Štiherl 1.937 I, Grohar 1.044 I, [Kleindienst 823 I](#), Finžgar 745 I, Sokol 558 I, Božič 342 I, Mulej 332 I, [Vogelnik 181 I](#) in Verglez 118 I; **žganje:** Finžgar 175 I, Štiherl 128 I, Dolžan 81 I, Mulej 79 I, Božič 70 I, Avguštin 53 I, [Kleindienst 41 I](#), [Vogelnik 31 I](#), Grohar 27 I, Sokol 9 I in Verglez 7 I; **liker, konjak in rum:** Finžgar 122 I, Štiherl 119 I, Dolžan 102 I, Avguštin 81 I, Grohar 11 I in Mulej 5 I.

Leto 1937, vino in mošt: Dolžan 15.980 I, Avguštin 8.145 I, Štiherl 7156 I, Mulej 4435 I, [Kleindienst 4.777 I](#), Turk Vladimir 3.580 I, Božič 3283 I, [Vogelnik 2.834 I](#), Finžgar 2.272 I, Verglez 1.820 I, Grohar 1.146 I in Sokol 1.004 I; **pivo:** Dolžan 10.250 I, Avguštin 3.150 I, Štiherl 3.087 I, [Kleindienst 2.158 I](#), Turk 1.831 I, Grohar 827 I, Sokol 625 I, Finžgar 592 I, Božič 502 I, Mulej 480 I, Verglez 241 I in [Vogelnik 237 I](#); **žganje:** Štiherl 113 I, Avguštin 101 I, Finžgar 98 I, Mulej 78 I, Božič 77 I, [Kleindienst 66 I](#), Dolžan 53 I, Verglez 31 I, Grohar 29 I, [Vogelnik 24 I](#) in Turk 16 I; **liker, konjak in rum:** Finžgar 110 I, Štiherl 92 I, Dolžan 79 I, Avguštin 49 I, Grohar 29 I, Mulej 18 I, Verglez 16 I, [Kleindienst 10 I](#) in Turk 7 I.

Leto 1938, vino in mošt: Dolžan 16.417 l, Avguštin 8.410 l, Štiherl 7.354 l, Kokalj Milan 5.925 l, Mulej 5.890 l, Verglez 5.612 l, [Kleindienst 3.916 l](#), Božič 3.496 l, [Vogelnik 3.318 l](#), Turk 1.866, Novak Janko 1618 l, Sokol 1.205 in Finžgar 1.035 l; **pivo:** Dolžan 10.825 l, Avguštin 4.700 l, Kokalj 4.088 l, Štiherl 3.250 l, [Kleindienst 2.177 l](#), Sokol 1.962 l, Verglez 1.515, Novak 1.305 l, Turk 743 l, Mulej 729 l, Božič 517 l, [Vogelnik 363 l](#) in Finžgar 282 l; **žganje:** Štiherl 195 l, Mulej 114 l, Božič 113 l, Verglez 107 l, Avguštin 87 l, [Kleindienst 81 l](#), [Vogelnik 75 l](#), Dolžan 70 l, Kokalj 53 l, Finžgar 39 l, Novak 27 l in Turk 9 l; **liker, konjak in rum:** Dolžan 117 l, Štiherl 103 l, Avguštin 68 l, Kokalj 52 l, [Kleindienst 40 l](#), Finžgar 38 l, Verglez 18 l, Novak 18 l, Turk 17 l in Mulej 9 l. (Pri petih gostilnah podatki niso popolni: Verglez in Turk sta obračunana do 1. maja, Finžgar do 30. junija, Kleindienst in Novak pa do 10. avgusta).

Leto 1939, vino in mošt: Dolžan 17.340 l, Štiherl 8.415 l, Avguštin 7.328 l, Kokalj 7.080 l, Mulej 6.996 l, Novak 6.980 l, Verglez 4.215 l, Božič 4.079 l, [Vogelnik 3.926 l](#) in Sokol 1.204 l; **pivo:** Dolžan 11.137 l, Kokalj 6.797 l, Avguštin 5.487 l, Novak 4.550 l, Štiherl 4.300 l (plus 1.175 litrov na debelo), Verglez 3.482 l, Mulej 1.260 l, Sokol 770 l, Božič 637 l, [Vogelnik 627 l](#) in Poštni dom 137 l; **žganje:** Štiherl 252 l, Novak 178 l, Dolžan 134 l, Kokalj 130 l, Avguštin 121 l, Verglez 120 l, Božič 118 l, [Vogelnik 106 l](#) in Mulej 100 l; **liker, konjak in rum:** Dolžan 157 l, Štiherl 142 l, Kokalj 127 l, Verglez 57 l, Avguštin 51 l, Novak 46 l in Mulej 7 l.

Leto 1940, vino in mošt: Dolžan 16.634 l, Avguštin 7.853 l, Štiherl 7.188 l, Mulej 6.250 l, Kokalj 5.302 l, Novak 5.228 l, [Vogelnik 3.809 l](#), Božič 3.454 l, Verglez 2.012 l in Sokol 1.076 l; **pivo:** Dolžan 12.225 l, Štiherl 9.275 l (plus kar 43.250 litrov na debelo), Avguštin 7.362 l, Kokalj 6.900 l, Novak 4.358 l, [Vogelnik 1.957 l](#), Sokol 1.403 l, Mulej 1.881 l, Verglez 1.175 l, Božič 1.069 l in Poštni dom 450 l; **žganje:** Štiherl 488 l, Dolžan 284 l, Novak 184 l, [Vogelnik 158 l](#), Avguštin 154 l, Mulej 125 l, Kokalj 122 l, Božič 120 l in Verglez 65 l; **liker, konjak in rum:** Kokalj 169 l, Štiherl 154 l, Dolžan 138 l, Avguštin 70 l, Novak 42 l, Verglez 32 l in Mulej 14 l.

Predtrg, 1936: Pol kmetsko in pol obrtno radovljiško predmestje, ki zavzema vzhodno obrobje mestnega pomola, največ v bregu med suhim jarkom in ravnino. Izhodišče cest na Mošnje in Begunje. Prebivalci imajo večinoma peščeno polje na terasah vrh Šmidola, na vzhodni strani naselja; gozdovi v Jelovici. Glavne dohodke daje živinoreja, čeprav so planine v Jelovici prodali erarju; prodaja poljskih pridelkov in sadja. Sezonski delavci (gozdarji in zidarji).

Novi del vasi na severu je znan pod imenom Žale. Zanimive starinske zgradbe. Tu so odkopali mnogo rimske opeke. Na posestvu Zupana Janeza (št. 45) je nekdanji stal Pipanov grad. V 17. stol. ga je kupil Ivan grof Thurn in ga na novo pozidal. Z ženitvijo ga je dobil Leopold V. Moskon, ki je tu gospodaril še v Valvasorjevi dobi. Pozneje je grad razpadel. Ostala sta edino še klet in vodnjak ki ju še sedaj uporabljajo. Sedanjo hišo so 1864 sezidali z kamenjem grajskih razvalin, poleg tega pa še odprodali 700 vagonov kamna. Na Pipanovo še danes spominja travnik Pipanka. V kraju se je 1884 rodil arhitekt Vurnik Ivan, predstavnik stare umetniške družine, prof. Ljubljanska univerze in vodja oddelka za arhitekturo.

Vir: Krajevni leksikon Dravske banovine, 1936

Novi del vasi na severu je znan pod imenom Žale. Zanimive starinske zgradbe. Tu so odkopali mnogo rimske opeke. Na posestvu Zupana Janeza (št. 45) je nekdanji stal

Pipanov grad. V 17. stol. ga je kupil Ivan Grof Thurn in ga na novo pozidal. Z ženitvijo ga je dobil Leopold V. Moskon, ki je tu gospodaril še v valvasorjevi dobi. Pozneje je grad razpadel. Ostala sta idino še klet in vodnjak, ki ju še danes uporabljajo. Sosednjo hišo so 1864 sezidali s kamenjem grajskih razvalin, poleg taga pa še odprodali 700 voz kamna. na Pipanovo še danes spominja travnik Pipanka.
Vir: Krajevni leksikon Dravske banovine, 1937

Župani Predtrga

Župani Predtrga (1900-1933):

Anton Dolžan	1900, 1902, 1903, 1904, 1906
Ivan Kristan	1905, 1909, 1910
Anton Mrak - "Žilh"	1910
Ivan Pogačar - "Majč"	1914
Ivan Valant - "Tripot"	1920
Jožef Gregorc - "Muhovc"	1923

Vir: časopis Gorenjec, posamezni dokumenti z žigom Predtrga in omembo župana

Župan Dolžan

Županom v Predtrgu pri Radovljici je izvoljen stari župan, gospod Anton Dolžan iz Predtrga št. 21.

Vir: Gorenjec, 17. 11. 1900

V Predtrgu je bil dne 11. m. m. izvoljen - kakor že omenjeno - gospod Anton Dovžan županom, gg. Anton Dežman in Janez Valant, vsi iz Predtrga, pa občinskim odbornikom.

Vir: Gorenjec, 7. 12. 1900

Kmetijska podružnica. Redni občni zbor Kmetijske podružnice za Radovljico, Lancovo in Predtrg, se je vršil dne 17. t. m. V odbor so izvoljeni naslednji gg:

Ivan Korošin, trgovec v Predtrgu - predsednik

Janez Prešeren, posestnik v Predtrgu - tajnik

Alojz Vogelnik, posestnik v Predtrgu - blagajnik

Anton Dolžan, župan in posestnik v Predtrgu - odbornik

Franc Zupanc, posestnik žage in mlina na Lancovem - odbornik

Ivan Bulovec, trgovec in posestnik v Radovljici - odbornik
Anton Dežman, posestnik v Predtrgu - odbornik
Ivan Fajdiga, trgovec in posestnik v Radovljici - odbornik
Ivan Darnič, tesarski mojster v Radovljici - odbornik
Po volitvi se je vršila veselica, ki je bila jako dobro obiskana.
Vir: Gorenjec, 23. 1. 1904

Volitve v Predtrgu. Občinska volitev v občini Predtrg se jo vršila 23. t. m. Soglasno jo bil izvoljen že dolgoletni župan g. Anton Dolžan. Sicer se je dolgo branil, ker so pa gg. odborniki le zahtevali, naj prevzame županstvo, se je končno vdal. Za svetovalca sta izvoljena gg. Tomaž Vogeltnik in Alojzij Vogeltnik; odborniki pa so: Anton Dežman, Jožef Muhovc, Anton Mrak, Ivan Kristan, Ivan Prešern; namestniki pa: Ivan Valand, Jakob Vogeltnik, Ivan Pogačar, Ivan Pirh, vsi posestniki Predtrgom.
Vir: Gorenjec, 27. 10. 1906

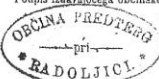
Župan Kristan

Župan Kristan. Občina Predtrg je dobila novega, odločno naprednega župana g. Ivana Kristana. Občini Predtrg je čestitati, da si je izabrala tako vsestransko naobraženega in izkušenega moža županom, a novemu županu kličemo: čvrsto na delo.
Vir: Gorenjec, 20. 11. 1909

Kristan na Triglavu. Četverica čvrstih Radovljičanov, obstoječa iz gg. A. Hutha. St. Koširja, Iv. Kristana in dr. M. Trillerja je pohitela praznovat novoletnico na našega očaka Triglava, in sicer v Kredarico, ki ima lepo visočino 2556 m. Izlet, ki je bil spojen s precejšnjim težavami, je bil prav zanimiv. Upamo, da dobimo natančnejši opis tega izleta. Krepkim planincem naš pozdrav!
Vir: Gorenjec, 5. 2. 1910

Porotnika Dolžan in Kristan. Izžrebani so za prvo dobo porotniškega zasedanje pri deželtnem sodišču, ki so prične dne 28. februarja, naslednji gospodje z Gorenjskega: Matevž Avsenek, posestnik v Vrbnjah pri Radovljici; Lovro Baloh, posestnik na Jesenicah; Anton Dolžan, posestnik in kolar v Predtrgu pri Radovljici; Friderik Finžgar, gostilničar in posestnik na Brezjah; Josip Globočnik, trgovec v Železnikih; Josip Golob, posestnik in hotelir v Kranju; Viktor Grau; posestnik in mizar v Zgornji Šiški; Ivan Kristan, posestnik in zasebni uradnik v Predtrgu pri Radovljici; Anton Novak, strojevodja v pok., in posestnik v Spodnji Šiški; Ivan Pretnar, trgovec in posestnik na Zagoricah pri Bledu; Josip Ribič, posestnik v Gozdu pri Kranjski gori in Anton Štirn, posestnik in gostilničar v Spodnji Šiški.
Vir: Gorenjec, 19. 2. 1910

Kopija notranjih strani »Delavske knjižice« mojega deda Ignaca

<p>Arbeitsbuch N^o } für } Delavske bukvice za } Ime in priimek: } <i>Ignac Valant</i> Gefurtsort: } <i>Preddnja</i> Rojstveni kraj: } Gefurtsjahr: } <i>1870</i> Rojstveno leto: } Heimatgemeinde (und politischer Bezirk): } <i>Preddnja</i> Domovinska občina (in politischer Bezirk): } <i>Radovljica</i> Estand (ob leibig oder verheiratet): } <i>ledig</i> Stan (neoženjen ali oženjen): } Religion: } <i>röm. kat. vero</i> Vera: } Beschäftigung: } <i>Kammernh. / Heimmh.</i> Opravilo: } Erlaubt: } <i>ne</i> Postava: } Geistl.: } <i>Wes. glich.</i> Obrax: } Paare: } <i>keine</i> Lasje: } Augen: } <i>blau</i> Ozi: } Haud: } Usta: } <i>schön</i> Hafe: } Nos: } Wesentl. Kennzeichen: } <i>nicht</i> Besondere Anmerkungen: } Namensfertigung des Hilfsarbeiters: } <i>Ignac Valant</i> Podpis pomočnega delavca: } Fertigung der ausstellenden Gemeindebehörde: Podpis ledarskega občinskega oblasti: } <i>Im 27. 4. 1910</i> <i>J. Kristan</i></p>	<p>Aufsätze für jugendliche Hilfsarbeiter, beziehungsweise Lehrlinge. Dostavki za mladostne pomočne delavce, oziroma obrtne učence. Aufsatz über die Schulfähigkeit und die ermerrente Schulbildung: Dopoved o šolskih razmerjih in o pridobljeni šolski omiki: <i>Dovršil študij na šoli</i> <i>Radovljica</i> Name und Wohnort des Vaters oder Vormundes: } Ime in stanovniško očetovo ali varuhovo: } Die Zustimmung zur Eingehung des Arbeits- oder Lehrverhältnisses ist erfolgt*) Privoljenje za vstop v delovno ali učno razmerje je dal**) von Seite des Vaters: } oče: } von Seite des Vormundes: } varuh (jerob): } von Seite der Aufenthaltsgemeinde: } občina, kjer dotični prebiva: } *) Namertung: Hier ist ersichtlich zu machen, ob das Arbeitsbuch mit Zustimmung des Vaters oder Vormundes, oder wenn eine solche nicht zu beschaffen ist, nach § 20, al. 2 Gesetzordnung mit Zustimmung der Aufenthaltsgemeinde erfolgt ist. **) Opomba: Tulej je treba poobiti, se li komu delavske bukvice izročena s privoljenjem očeta ali varuha, ali pa, kjer takega privoljenja ni mogoče dobiti, s privoljenjem občinskega oblasti po § 20, odst. 2 obrtnega reda.</p>
--	---

Delavska knjižica Ignaca Valanta, 1905

Vir: arhiv družine Valant

Op.: Podpis župana Ivana Kristana.

Župan Anton Mrak

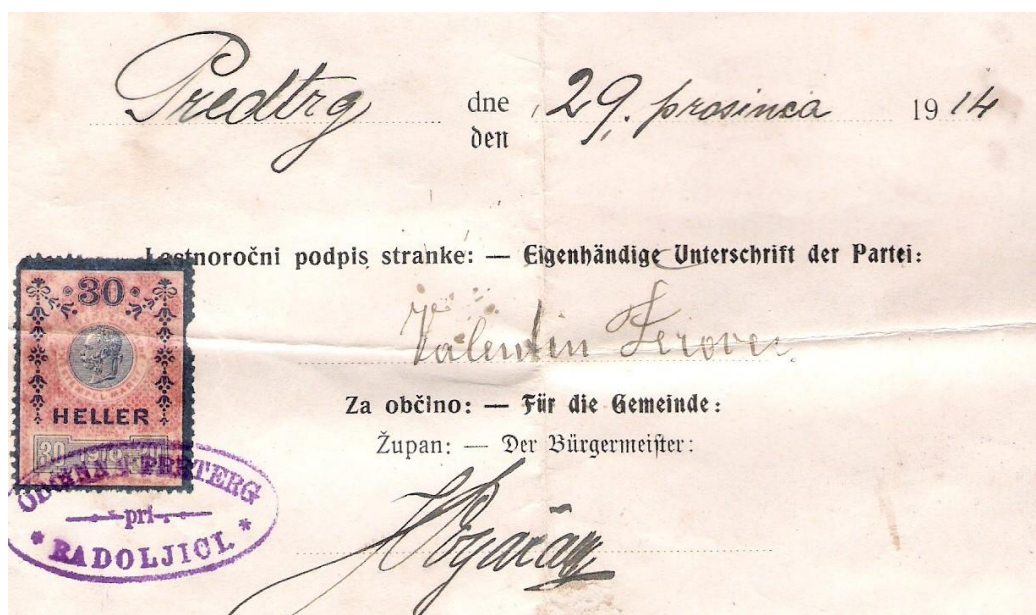
Porotnik Mrak. Glavnim porotnikom za letošnje drugo porotno zasedanje so izzrebani: Franc Dolžan, posestnik in gostilničar, Josip Pogačnik, posestnik in krojaški mojster, oba v Radovljici, in Anton Mrak, posestnik v Predtrgu.

Vir: Gorenjec, 30. 4. 1910

Župan Mrak. Izzrebani porotniki za drugo dobo porotnega zasedanja v Ljubljani so naslednji gospodje z Gorenjskega: Ivan Bergant, trgovec in posestnik v Stari Loki; Edvard Dolenz, trgovec in posestnik v Kranju; Ivan Debevc, orožniški stražmojster v pok. in posestnik v Kamni gorici; Franc Dolžan, posestnik in gostilničar v Radovljici; Franjo Kocjančič, posestnik na Dovjem; Josip Kenda, gostilničar in posestnik, in Josip Klemenčič, trgovec, oba v Kamniku; Josip Kuralf, trgovec v Gornjih Domžalah; Ivan Legat, posestnik na Jesenicah; Ivan Legat, posestnik in restavrater v Lescah; Anton Mrak, posestnik in župan v Predtrgu; Anton Muller, trgovec v Stobu; Josip Pogačnik, posestnik v Radovljici; Lovro Sušnik, posestnik v Skofji Loki; Anton Slatnar, trgovec v Kamniku, in Jos. Seidl, mesar in posestnik v Sp. Šiški.

Vir: Gorenjec, 7. 5. 1910

Župan Ivan Pogačar

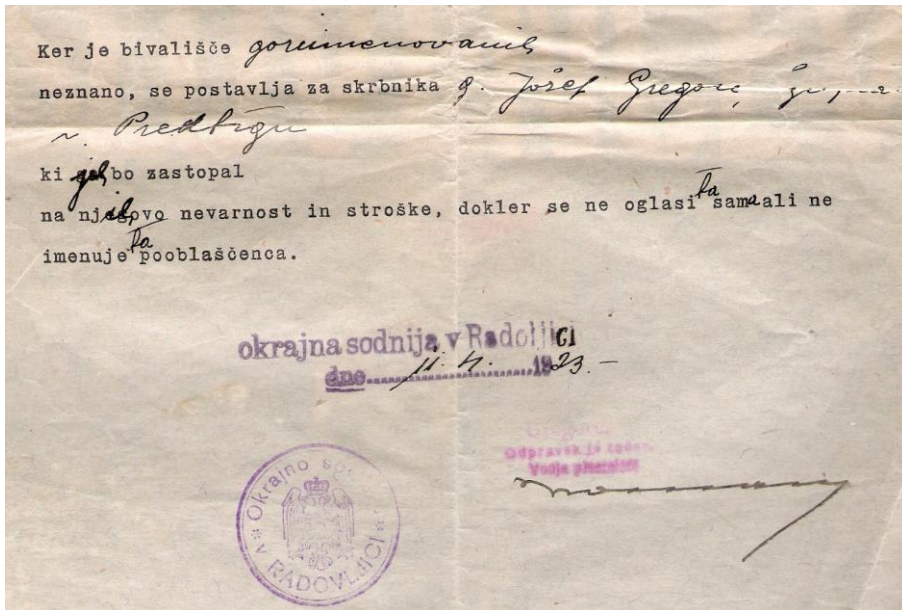

Pečat Občine Predtrg in podpis župana Ivana Pogačarja, 1914
Vir: arhiv Stanke Žerovec

Ivan Pogačar - župan Predtrga
Vir: arhiv družine Grohar

Župan Jožef Gregorc

Omemba župana Jožefa Gregorca, 1923
Vir: arhiv Stanka Žerovc

Konec občine Predtrg

Nova ureditev občin. 73. številka "Službenega lista" banske uprave v Ljubljani objavlja banovinsko volilno uredbo k zakonu o občinah in novo ureditev občin v naši banovini. Določbe iz uredbe in iz zakona o občinah, ki predpisujejo, kdo sme voliti in biti voljen ter kako se sestavljajo in vlagajo kandidatne liste, bomo objavili v eni izmed prihodnjih števil. Danes objavljamo splošen pregled o združitvi občin v Sloveniji in njih točno ureditev v srezih na Gorenjskem.

Do zdaj je bilo v Sloveniji 1069 občin. Po novi ureditvi jih bo ostalo le še 373, pri čemur so všteta tudi vsa štiri avtonomna mesta (Ljubljana, Maribor, Celje, Ptuj), na katera se novi občinski zakon ne nanaša in ki zato tudi pri zložitvi občin niso prišla v poštev. Nova ureditev obsega torej 369 občin in se je njih število znižalo za 699 ali dve tretinji. Sedeži novih občin bodo določeni naknadno, definitivno pa šele po izvršenih volitvah. Pri tem se bodo seveda v prvi vrsti upoštevale želje občanov.

V naslednjem objavljamo novo ureditev občin v posameznih srezih na Gorenjskem. Kjer je navedeno samo ime občine pomeni, da je občina ostala nespremenjena. Pri novih, zloženih občinah je v oklepaju povedano, iz katerih dosedanjih občin oz. njih delov je nova občina sestavljena. Ako pri imenu v oklepaju ni ničesar označeno, je to sedaj bila samostojna občina. Kratica k. o. pomeni katastralno (davčno) občino, kratica u. o. pa upravno (politično) občino.

Srez Radovljica: Radovljiški srez je imel do sedaj 22 občin, po novi ureditvi jih ima 15, torej 7 manj. Neizpremenjenih je ostalo 8 občin. Odslej bodo v srezu naslednje občine: 1. Bled, 2. Bohinjska Bistrica, 3. Bohinjska Srednja vas, 4. Brezje (Leše, Ljubno, Mošnje), 5. Breznica, 6. Dovje-Mojstrana, 7. Gorje (Gorje brez kraja Podmožakla). 8. Jesenice (Jesenice in kraj Podmožakla iz občine Gorje), 9. Koroška Bela, 10. Kranjska gora, 11. Kropa (Kamna gorica, Kropa, Ovšišje), 12. Lesce (Lesce, Begunje), 13. Radovljica (Radovljica, Predtrg), 14. Rateče (Rateče-Planica), 15. Ribno (Ribno, Lancovo).

Triglav, 16. 09. 1933

Znani Predtržani (omenjeni v biografskh leksikonih)

Pomembni Predtržani

Mirko Bitenc, protireformator

roj. 18. 07. 1898 (Predtrg)

Pavel Pirih, slikar

roj. 28. 04. 1910 (Predtrg)

Marjan Rejic, limnolog

roj. 13. 09. 1921 (Predtrg)

Ivan Hribovšek, pesnik

roj. 19. 06. 1923 (Predtrg)

Marijan Slabe, arheolog, konzervator

roj. 17. 03. 1932 (Predtrg)

**Vir: mag. Jure Sinobad »Dežela - Kulturnozgodovinski ris Radovljiške ravnine«
(op.: dodan Pavel Pirih, vir spletna stran Dušana Piriha)**

Pavel Pirih, slikar

Vir: spletna stran Dušana Piriha

Ivan Hribovšek, pesnik

Vir: splet Krajevna skupnost Radovljica

Odbornik A. Kalan. "Kmetška hranilnica in posojilnica s sedežem v Radovljici, se je ustanovila pretečeni teden. V odboru so: Iv. Bulevec, Radovljica; Drolc Martin, Radovljica; Flor. Janc, Radovljica; A. Kalan, Predtrg; A. pl. Kappus, Kamna gorica; Iv. Novak, Radovljica; T. Potočnik, Breznica; J. Resman, Gorica (Mošnje); I. Trunk, Begunje, in Leop. Varl, Radovljica. - Zavod prične s svojim delovanjem menda že s 1. junijem.

Vir: Gorenjec, 14. 5. 1910

Poroka Kalanove hčerke. V ponedeljek, dne 21. t. m. se je poročila tu hčerka posestnika Mat. Kalana iz Predtrga z g. Jožefom Ambrožičem, posestnikom in gostilničarjem iz Ljubnega. Bilo srečno!

Vir: Gorenjec, 26. 11. 1910

Tajnik Kristan. Radovljiški mestni občinski tajnik g. Šmigovc se je tako prestrašil novega občinskega odbora, kateremu bi moral v prihodnje služiti, da je kar nepričakovano odšel iz Radovljice. Bil je priden delavec in zmožen tudi, le škoda, da je bil tako liberalno zagrizen in pristranski. Svoje strankarstvo je posebno pokazal pri sestavi volilnega imenika in pri izdajanju volilnih listin. Začasno opravlja službo tajnika pisar dr. Vilfanove pisarne in bivši liberalni župan predtrški g. Kristan. Novi odbor bo moral preskrbeti tudi novega tajnika.

Vir: Gorenjec, 23. 12. 1911

Omembe Predtrga v starih časopisih

Bralno društvo Triglav. Občni zbor bralnega društva "Triglav" se je vršil dne 26. decembra 1901 popoldne v gostilni "pri Lectarju" v Radovljici. Načelnik g. Ivan Slibar pozdravi navzoče člane in se zahvaljuje, da ravno delavski stan tako vztraja v društvu in ga gmotno podpira. Potem poroča blagajnik g. Josip Kunčič. Skupni dohodki so znašali K 389-79, troški pa K 321*81, torej prebitek K 67*98. V posojilnici je naloženih K 337*30 in obresti od 1. prosinca 1900 naprej. Ker imamo v Radovljici tri bralna društva, se mora omeniti, da društvo "Triglav" dobro napreduje. Dalje poroča knjižničar g. Ivan Selan, da je bilo v pretečenem letu za čitanje knjig in časopisov mnogo zanimanja. Prebralo se je 997 knjig. Bralno društvo "Triglav" ima vsake vrste časopise, s katerim je vsakemu članu ustrezno. V novi odbor so bili izvoljeni, in sicer gg.: Ivan Šlibar iz Radovljice, predsednikom; Josip Kunčič s Predtrga, podpredsednikom; Pavel Kristan iz Radovljice, blagajnikom; Ivan Korošin s Predtrga, tajnikom; Ivan Selan iz Radovljice, knjižničarjem; odbornikom pa Ivan Tome iz Radovljice, Ivan Prešern s Predtrga, I. Jelenc z Otoka in Alojzij Vengar z Radovljice. Pregledovalcem računov Fran Korošec iz Radovljice, namestnikom Tomaž Vogelник iz Predtrga. Pri prvi seji novega odbora dne 28. decembra se je sklenilo, da se vrši v hotelu "Bastel" maškaradna veselica dne 1. svečana 1903 in sicer z vstopnino za maskirane člane brezplačno, nemaskirane po 20 vin., za maskirane nečlane 20 vin., nemaskirane 40 vin. K obilni udeležbi vabi odbor.

Vir: Gorenjec, 10. 1. 1903

Zastopnik šole za občino Predtrg. Volitev novega okrajnega šolskega sveta se je vršila dne 14. t. m. Volitve se je udeležilo 28 odbornikov všolanih občin Radovljica, Lesce, Lancovo in Predtrg. Volitev je pokazala lepo soglasje, ki vlada med občinskimi odbori imenovanih občin ravno glede šole. Kajti ravno ta, skoro soglasna volitev jasno in glasno priča, da ljudstvo želi imeti dobro šolo, ker vé, da le dobra šola more dati pravi temelj sedanjemu težkemu življenju. Izmed 28 glasov so dobili 25, oziroma 26 glasov sledeči možje odborniki: Gogola Josip, posestnik iz Nove vasi kakor zastopnik občine Lesce; Vogelnik Tomaž, po domače Oparnik, posestnik iz Predtrga, kakor zastopnik te občine; Mulej Valentin, posestnik in gostilničar iz Lancovega, kakor zastopnik te občine, a za občino Radovljico sta bila izvoljena posestnik in krojaški mojster Josip Pogačnik in deželni poslanec dr. J. Vilfan ...

Vir: Gorenjec, 18. 4. 1908

Podpora Jugoslovanskemu klubu. Izjave naših občin, ki se pridružujejo "Deklaraciji Jugoslovanskega kluba" z dne 30. maja, ter oklicu vseh zastopnikov političnih strank - se množe. Zadnji čas so se oglasile občine: Sodražica, Radovljica, Lancovo, Predtrg, Mošnje, Leše, Lesce, Breznica, Ovsišje-Podnart, Rateče, Boh. Bistrica, Koroška Bela, vse občine vipavskega sodnega okraja, občina Predosel.

Vir: Domoljub, 8. 11. 1917

Občni zbor Kmetske zveze. Nato je bila volitev odbora podružnice Kmetske zveze za občino Ovsišje. Župnija Dobrava je dobila 5 odbornikov, uprav toliko župnija Ovsišje. Za načelnika naše podružnice smo izvolili občespoštovanega posestnika na

Mišačah, Petra Sitar, ki zastopa našo občino tudi pri okrajni Kmetijski zvezi za radovljjski okraj h kateri spadajo občine Radovljica, Predtrg, Lancovo, Lesce, Breznica, Begunje, Mošnje, Leše, Ljubno ter Ovsiše. Podnačelnik je Janez Vovk, posestnik na Češnjici, tajnik pa Jožef Ocepek, župnik na Ovsišah, Udnino, 1 K za vsako leto, bomo plačevali blagajniku Francu Špendalu, posestniku s Spodnje Dobrave.

Vir: Domoljub, 14. 08. 1919

Predtrg v črni kroniki

Samomor. Obesil se je kakor se nam poroča v četrtek dopoldne v Predtrgu pri Radovljici posestnik, po domače Erjavec, pri katerem se je že dlje časa poznalo, da v njegovi glavi ni vse v redu. In ko je pred kratkim izgubil drago lastninsko pravdo, mu je um še bolj otemnel. Ob dvanajstih omenjenega dne je s svojimi delavci zidarji "malcal" in je najbrž zavžit špirit vplival tako blagodejno na njegove možgane, da je šel takoj nato v podstrešje ter se na neslavni način poslovil od tega "puščobnega" sveta.

Vir: Gorenjec, 28. 4. 1900

Nesreča na žagi. V ponedeljek popoldne se je ponesrečil na žagi g. J. Darniča žagar J. Dobravec iz Predtrga. cirkular ga je zagrabil za levo roko ter mu popolnoma odtrgal mezinček, a dva prsta mu tako poškodoval, da mu jih najbrže odrežejo.

Vir: Gorenjec, 22. 02. 1908

Pretep. Vsled pretepa smrt. V torek na večer so se sporekli zidarski delavci - po večini Lahji - v Predtrgu med seboj. Pri tej priliki je sunil podjetnikov sin Šturma nekega svojega pajdaša, ki je bil znan pod imenom Žani z nogo v trebuh. Nesrečneža so dobili potem v četrtek zvečer mrtvega na domačem skednju. Obdukcija je pokazala, da je bil sunec tako silovit, da je pretrgal poškodovancu čreva, vsled česar je nastopila smrt. Šturma so zaprli, ki priznava svoje dejanje.

Vir: Gorenjec, 29. 5. 1909

Samoobramba. Od obtožbe oproščen. Zvečer dne 25. mejnika t. l. sta se v Predtrgu pri Radovljici suvala radi nekega prepira laška zidarja Janez Šturma iz Vidma na Laškem in Janez Marchiola. Ker je bil slednji precej agresiven se je prvi branil proti napadalcu s nogami, ker so ga za roke držali njegov oče in drugi tovariši. Pri tem je pa zadel Marchiola tako nesrečno v trebuh, da mu je predril črevo, kar je povzročilo, gnojenje trebušniče, vsled česar je tudi Marchiola dragi dan v deželni bolnici umrl. Sodišče je ta čin smatralo kot opravičen samobran, ha ga jo od obtožbe oprostilo.

Vir: Gorenjec, 17. 7. 1909

Mlad samomorilec. Pretečeno nedeljo se je obesil na skednju svojih starišev v Predtrgu poleg Radovljice 15 letni čevljarski učenec Janez Erman. Fantič je bil vedno jako dostojnega in mirnega obnašanja in tisto nedeljo je bil še pri prvi maši. Okrog poldneva so ga dobili domači obešenega na skednju. Pred smrtjo se je še slekel do

nazega. Vzrok samomora je bila hipna blaznost.

Vir: Gorenjec, 31. 7. 1909

Pretep s smrtjo. Afera Praprotnik - Kleindienst pred sodiščem. 19. t. m. se je vršila pred tukajšnjim okr. sodiščem obravnava proti Ivanu Kleindienstu iz Pretrga radi udarca, ki ga je na velikonočno soboto dal pokojnemu Petru Praprotniku. Sodišče ga toži prestopka po § 431 k. z., tedaj radi lahke telesne poškodbe. Zastopnik vdove umrlega Praprotnika dr. M. Triller (pisarna dr. Vilfana) je predlagal, da se odstopijo vsi akti posvetovalni zbornici c. kr. deželne sodnije v Ljubljani, da se izrazi o daljnem postopanju. O izidu obravnave poročamo pravočasno.

Vir: Gorenjec, 23. 4. 1910

Pogreb Petra Praprotnika. V ponedeljek, 11. t. m. smo pokopali prerano umrlega posojilniškega uradnika Petra Praprotnika v najlepši moški dobi 28 let. Pogreb je bil nad vse sijajen, kar dovolj jasno priča, da je pokojnik vžival vsestransko zaupanje radovljiškega prebivalstva in okolice. Ker je bil pokojnik zvest član "Sokola", izkazal mu je le-ta tudi zadnjo čast v polni meri. Poleg domačega "Sokola" je prihitel tudi "Sokol" z Bleda in Kamnegorice. - O žalostni smrti tega nadebudnega moža se je vnela med ljubljanskima dnevnikoma cela vojska. Resnici in javnosti na ljubo izjavljamo tu, da sta to tragično usodo povzročili na eni strani hudomušnost, a na drugi strani vročkrvnost. Znano je bilo vobče, da je bil ranjki jako hudomušen in v tej svoji navadi je nahrulil tudi tukajšnjega gostilničarja Iv. Kleindiensta, a ta ga je po nesreči tako udaril po nosu, da je priletel z glavo ob zid, a potem je padel na tla in tu je dobil tako poškodbo, da je umrl po preteku 14 dni. V koliko zadene tu krivda Iv. Kleindiensta, pokaže prihodnjost. Pokojniku blag spomin!

Vir: Gorenjec, 16. 4. 1910

Otroka povozil. Pretečeni torek je povozil nek voznik iz Brezij, ker je prehitro vozil po ozki cesti v Predtrgu komaj triletnega fantička posestnika Golmajerja. Poškodbe so težke, kajti došli zdravnik je imel mnogo truda in dela, predno je malemu revežu sešil obraz in mn pritrtil skoro odtrgano uho. Starši, pazite na otroke. Takim voznikom bi bilo dobro zabičiti temeljito: na ovinkih vozite počasi.

Vir: Gorenjec, 10. 9. 1910

Vlak povozil kravo. Smrtna nesreča. Pretečeno sredo je povozil vlak, ki prihaja v Radovljico iz Ljubljane ob 5. uri 14 minut med prvo in drugo čuvajnico proti Ljubljani prav lepo kravo posestniku I. Mraku, po domače "Žilhu" iz Predtrga ter je vso raztrgal. Krava je ušla s pašnika na tir in za kazen jo je doletela smrt. Posestnik ima škode nad 300 kron. Nauk: kmetje ne izročajte mladoletnim pastirčkom svoje živine!

Vir: Gorenjec, 10. 9. 1910

Suša. Pomožna akcija za Radovljico in okolico. Radovljica in okolica je veliko trpela vsled suše. Ljudem zelo primanjkuje krme za živino, posebno hudo je prizadeta prašičereja. Ko je bil objavljen razglas deželne vlade o pomožni akciji, so ljudje se takoj obrnili do svojih županstev v Radovljici, Lancovem in v Predtrgu in prosili potrebnih krmil. Zasnovana pomožna akcija bode dosegla svoj namen le, če se ljudem takoj priskoči na pomoč. Drugače je vse brez pomena, ker premnogi posestniki že sedaj z največjo težavo preživljajo svojo živino.

Vir: Gorenjec, 18. 11. 1911

STANOVANJSKA IN URBANISTIČNA UREDITEV V PREDTRGU

Mesto je bilo po II. svetovni vojni razdeljeno v tri »četrti«: Mesto z 48 hišnimi enotami, Predmesto s 112 hišami in »Novo naselbino« s 16 hišami, ki so jo zgradili Nemci, ter Predtrg s 107 hišami.

18. 03. 1946 so na zboru volilcev ulice »dobile nova imena«: Prešernova, Šercerjeva, Gubčeva, Gorenjska, Stritarjeva, Kajuhova, Mestni trg, Stalingrajska, Cesta svobode, Na Mlaki, Erjavčeva, Delavska, Simona Gregorčiča, Na Žalah, Cankarjev drevored, Gradiška, Kopališka, Partizanska in Štrukljeva. 2. 2. 1953 je bila Stalingrajska cesta preimenovana v Ljubljansko.

Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski: Radovljiški zbornik 1992)

Benčeva hiša je imela od leta 1824 do 1941 številko Predtrg 20, v letih 1941-45 je bil naslov Feld Gasse 1, od leta 1946 naprej pa Jurčičeva ulica 1.

Vir: Franci Valant - Benč

Predtrg na stari razglednici, od. 1938

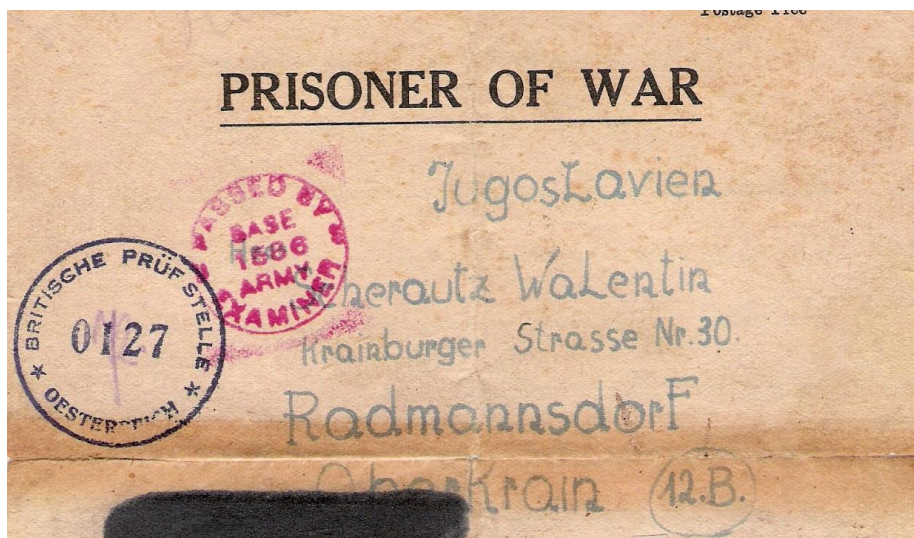
Vir: arhiv Zvone Razinger, detajl DAR

Predtrg na razglednici, ok. 1970

Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Poslano v Predtrg

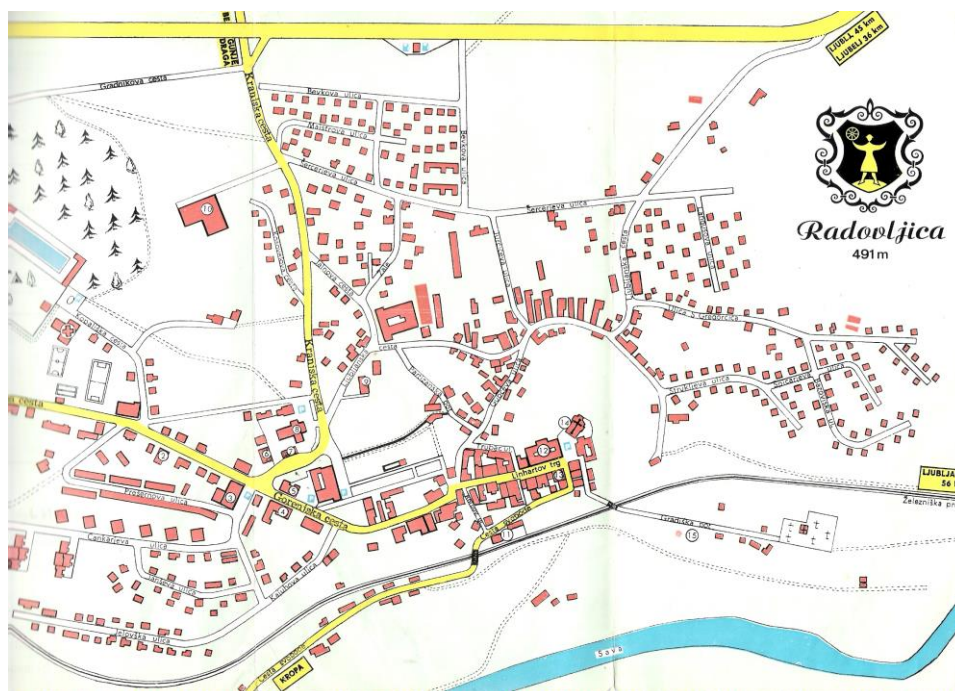
Kranjska ulica, od. 1944
Vir: arhiv Ivan Žerovc

Stalingrajska ulica, od. 21. 05. 1950
Vir: Bolha - spletna prodaja razglednic

Razdelitev zemlje v Predtrgu po Franciscejskem katastru, 1826
Vir: Arhiv Republike Slovenije

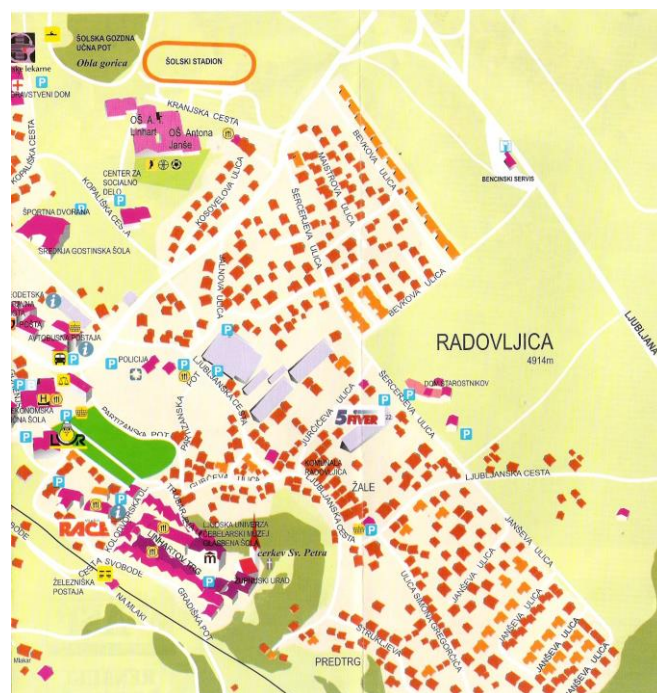

Predtrg na Načrtu mesta Radovljica, 1973
Vir: Biro Turističnega društva Radovljica, naris: Ropret

Predtrg, 2005

Vir: Panorama Lesce, Radovljica - načrt kraja, izdal: PANART d.o.o.

Predtrg, 2005

Vir: Panorama Lesce, Radovljica - načrt kraja, izdal: PANART d.o.o.

PROMET IN AVTOMOBILI V PREDTRGU

Prometne povezave Predtrga, ok. 1500

14. stoletje

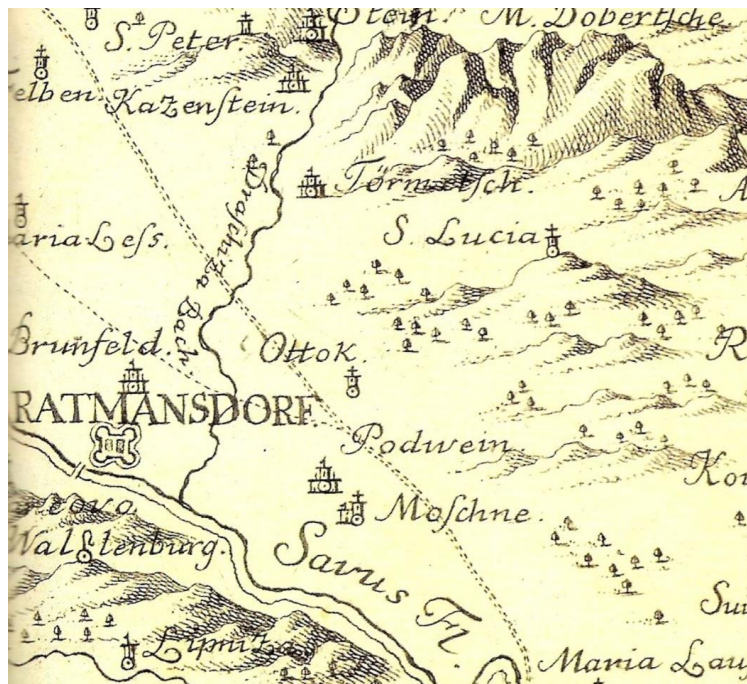
Skozi naselje je vodila neposredno samo pot, ki je potekala po eni strani po pobočju pomola proti 75 m niže tekoči Savi ter povezovala trg prek mostu s Pustim gradom, z rudarskimi in fužinarskimi kraji pod Jelovico in šla dalje proti Škofji Loki; po drugi strani pa je vodila na SZ delu trga iz naselja proti Lescam in po radovljiški ravnini proti Begunjam. V bližini trga Radovljica je tekla le pot, ki se je odcepila od deželne ceste (od Kranja proti Dolini) in vodila skozi staro vas Radovljico (Predtrg) proti Lescam, čez most na Savi proti Bledu in Bohinju. Toda z nastankom trga se je promet začel usmerjati na Radovljico.

Vir: Nastanek trga in mesta Radovljice; Ferdo Gestrin v Radovljiškem zborniku 1992

Prometne povezave Predtrga, ok. 1750

Pregled gostiln na cesti Podkoren - Ljubljana, 1765 Radovljiško gospostvo: Anton Orehovnik, po domače Tavčar, je celzemljak s hlevom za 24-30 konj in z lopo za 3 vozove; za prenočevanje more ponuditi 2 sobi. Matevž Rozman, po domače Fehtar, radovljiški kajžar, ima sobo, hlev za 10 konj, lopo.

Vir: Zanimivosti iz naših cest v 18. stoletju, avtor Jože Šorn (Kronika - časopis za slovensko krajevno zgodovino, št. 27 - 1979)

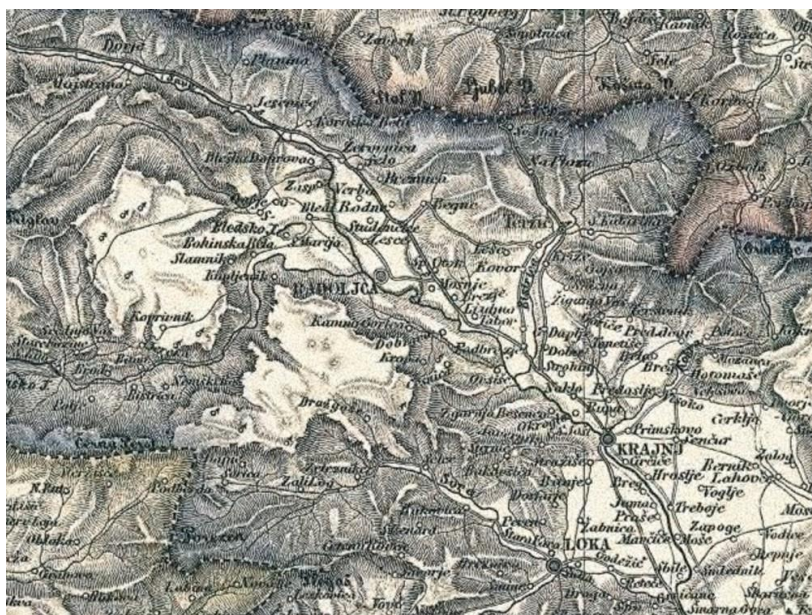
Vrisana cesta mimo Radovljice (skozi Predtrg), 1744

Vir: Ducatus Carnioliae ... (Janez Dizma Florjančič); Radovljiški zbornik 1995

Prometne povezave Predtrga, ok. 1850

Okrajna cesta. Od Radovljice je skozi Predtrg vodila okrajna cesta, ki se je v Podvinu združila s pošto cesto. Druga okrajna cesta je iz Predtrga vodila do Zapuž, kjer se je prav tako združila s pošto cesto. Imeli pa so še dvanajst poljskih poti.

Vir: Govor Radovljice na Gorenjskem (avtor Vesna Šavs - diplomska naloga; Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper)

Vrisana cesta skozi Predtrg, 1853

Vir: Zemljovid slovenske dežele ... (Peter Kozler); commons.wikimedia.org

Na Vojaški topografski pregledni karti iz leta 1864 so jasno vidne: stara deželna cesta Otok - Selo (Zapuže - Rodine - Studenčice - Vrba), podgorska cesta Begunje - Selo (Poljče - Rodine - Smokuč - Doslovče - Breznica - Zabreznica / Begunje - Lesce - Hlebce - Zapuže - Nova vas - Predtrg - Radovljica) lipniška cesta Lancovo - Kropa (Zg. Lipnica - Kamna Gorica) in obsavska cesta Radovljica - Bohinj (Lesce - Bled). Na karti je vidna tudi Rudolfova železnica.

Vir: Radovljica na starejših tujih in domačih zemljevidih in topografskih kartah, avtor Branko Korošec (Radovljiški zbornik 1995, urednik Jure Sinobad)

Prometne povezave Predtrga, ok. 1900

Cesta skozi Predtrg, 1912

Vir: Spezialka (Spezialkarte von Österreich-Ungarn), 1912; arhiv Rok Gašperšič

Cesta skozi Predtrg, 1954

Vir: Turistični zemljevid Slovenije - avtor Ivan Selan; arhiv Rok Gašperšič.

Taksi Opel Kapitän

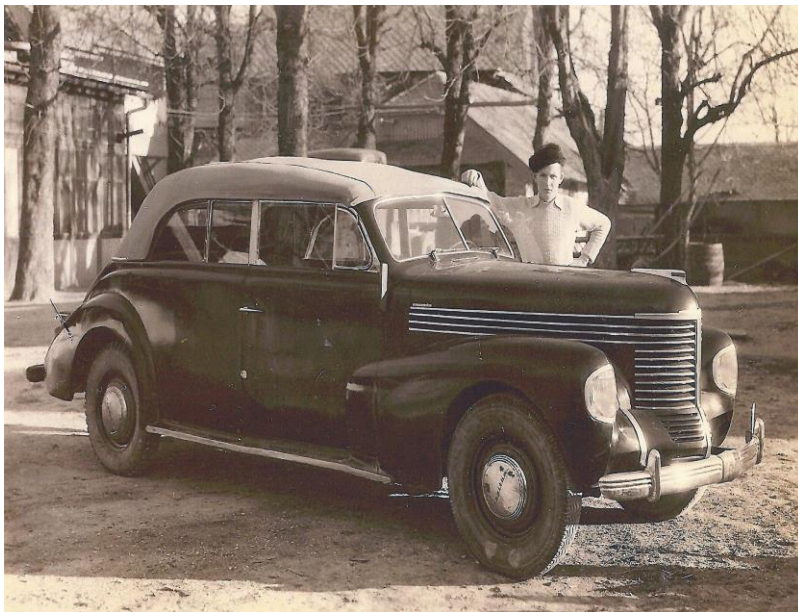
Letnik Opla Kapitän je bil verjetno 1938 ali 1939. Leta 1939 ga je lastnik, Jožef Teran, v sredini podaljšal, da je pridobil prostor za dodatno vrsto sedežev. Jožef Teran je taksiral pred vojno. Med vojno je avto razstavil, da mu ga ne bi zaplenili Nemci. Po vojni ga je zopet sestavil, a so mu ga zaplenili partizani.

Jožef Teran je med drugimi vozil tudi rešilni avto.

Napisal: Ažbe Toman, vnuk - 2010

Jožef Teran je svojega opla kupil 1938 ali 1939. Takrat je zanj odštél 75.000 dinarjev, kar je takrat pomenilo 75 krav. Istega leta je Minkova za 37.000 dinarjev kupila »hišo na ključ«. Po vojni je oblast Jožetu avto zaplenila. Če bi ga vzeli za šoferja bi za avto znal skrbeti, tako pa so zaposlili novega šoferja, ki se avtu ni preveč posvečal (ni ga mazal) ...

Vir: Golmajer Marjan, 2010

Opel Kapitän letnik 1939 z lastnikom Jožefom Teranom, 1949;

Vir: arhiv Jože Teran

Po pripovedovanju Mrakovega Jankota (Matežica) iz Nove vasi je imel zadnji predtrški župan Dolžan avto (nekje med 1935 in 1940). Na cesti pred Tripotom (ta ozek del) ga je razbil na »fertik«.

Vir: Janez Žerovc

KULTURA IN ŠPORT

Ivan Vogel - Kok pri sokolih
Vir: arhiv Silva Vogelnik.

Predtržani kot nogometaši, pred 1940; stojijo od leve: 1. Franc Pirih (Pirhov Franc), 5. Pavel Pirih (Pirhov Pavel), 7. (Šimnov Tonček).
Ostali - čepijo: 2. Vrečko (Lesce); stojijo: 2. Žega (frizer), 4. Anton Orel (Muhnek), 8. Franc Mulej (Reman).
Vir: arhiv družine Štangelj

Predtrški oktet, od 1950

Predtrški oktet, ok. 1965
Vir: arhiv družine Vogelnic (p. d. Kok)

To je pevski zbor "Predtrški oktet", ki ga je vodil moj oče. Na sliki manjka Jager Edvard (to je tisti ki je imel trgovino pri Tevžu, hišo ime v Janševi ulici.) Kot pevci so se začeli družiti leta 1950. Spomnim se, da sem atu leta 1958 za rojstni dan iz Trsta prinesel tiste "orglice" za intonacijo zboru (ata jih na tej sliki drži v roki).

Ta fotografija je sigurno posneta pri Koku v salonu (dvoriščni objekt gostilne, od tam se je tudi kegljalo) **okrog leta 1965**. Nekdo od domačih je praznoval en praznik. Ta zbor je vedno pel na privatnih praznovanjih, na domačih srečanjih, na pogrebih staroselcev, svojim kolegom in njih ženam so peli za rojstne dneve podoknice – običajno zvečer. Peli so tudi na porokah Vsi so uživali v tem petju. Vaje so imeli pri Koku v salonu in tudi doma.

Vseh osem je bilo vključenih tudi v moški pevski zbor upokojencev in mešan pevski zbor Linhart. Mislim, da so bili vsi tudi pevci na koru v cerkvi, (nisem prepričan za Peričnika).

Spomnim se, da so jih vabili tudi na poroke v druge kraje (Podnart, Bergunje, Brezje)

Na fotografiji so (od leve):

Ime in priimek:	umrli:
Alojz Vurnik – Bvaškov	1990
Alojz Vogelnic – Tomažovc	1986
Jože Mandeljc - Peričnik	1988
Janez Pristavc - Načemer	1976
Franc Papler - Tršičov	1973
Janez Vogelnic - Legat	1984
Franc Valant - Benč	1981
Edvard Jager - Tevž	?

Napisal: Franci Valant, p. d. Benč (februar 2018)

Lov v Občini Predtrg

Hiršman kot lovec, 1861

Vir: Zbornik o loviščih, lovu in lovcih pod Jelovico (avtor Rok Gašperšič, 2008)

Oddaje lovov. Lovi so se oddajali za dobo petih let te dni po Gorenjskem. Lov občino Predoslje je izlicitiral g. Fuso za 1500 K, doslej ga je imel g. Dolenz za 260 K, lov občine Naklo je dobil g. Rajko Marenčič in drugi za 1011 K, prej ie veljal 240 K, ravnotako tudi občinski lov vogljenski za 800 K proti 60 K prejšnja leta; lov občine Hrastje sedaj pripada g. T. Pavšlarju za 450 K proti prejšnjim 450 K; lov občine Kranj je izlicitiral g. R. Kokelj za 200 K proti prejšnjim 80 K.

- Radovljiški lov je šel za 80 K prati prejšnjim 60 K. Vzel ga je g. R. Kunstelj, predtrški za 74 K g. Lavrenčič iz Lesec proti 30 K prej, lov občine Lesce je dobil g. Grando za 800 K proti 120 K poprej, jeseniški lov je vzela industrijska družba za 540 K proti 1100 K poprej (Jeseničani vložje ugovor), lov v občini Bela peč za 62 K, katere je odšteli g. Sturm iz Poijč. Ta lov je vreden najmanj 600 K.

Gorenjec, 02. 05. 1908

Dan 28. aprila je bil važen za gorenjske lovce. Ta dan so se dražili lovi Gorenjske, oziroma radovljiškega okraja, kar se jih ni podaljšalo pod roko. Umevno je, da so se podaljšali "pod roko" edino le taki lovi, ki jih imajo pravico oddajati občine, ki so izključno v rokah pristašev "Kat. Slov. Stranke". S takim postopanjem kažejo take občine, kako vestno skrbijo za večje dohodke svojih občanov. - Radovljiški občinski lov je zdražil g. R. Kunstelj, a predtrškega pa g. Lavrenčič iz Lesec

Gorenjec, 2. 5. 1908

Lov predtrške občine, ki ga je imel dosedaj v zakupu g. P. Lavrenčič, je dobil v roke g. R Kunstelj in sicer ga je g. Lavrenčič prostovoljno odstopil g. Kunstelju. - Ker ima sedaj g. Kunstelj tako radovljiški kakor tudi predtrški lov v najemu, upamo, da ga bo pravilno izvrševal in izkušal v njem zarediti vsaj medvede, ko bo prišel zajc na boben po novem lovskem zakonu.

Gorenjec, 4. 12. 1909

Običaji v Predtrgu

Pokop pusta v Predtrgu

Pustne dni smo imeli pri nas maškare, na pepelnico pa pogreb "pusta". Spored se je vršil, kakor je bilo naznanjeno v mrtvaškem listu, in sicer takole: Ob polpetih se je vzdignil iz hiše žalosti skozi Predtrg mimo graščinskega vrta po radovljiškem trgu proti župnišču in pod mestem skozi radovljiške katakombe v Dol in tam bil izročen materi zemlji, ali bolje rečeno otrokom, da so ga raztrgali. Pri tem sprevodu je nesel deček svetilko brez luči in šip, za njim fant z velikim vencem iz smerečja, potem štirje nosači, ki so nosili pusta, in zadaj tri maškare, ki so žalovale in jokale. Seveda tudi harmonik ni manjkalo.

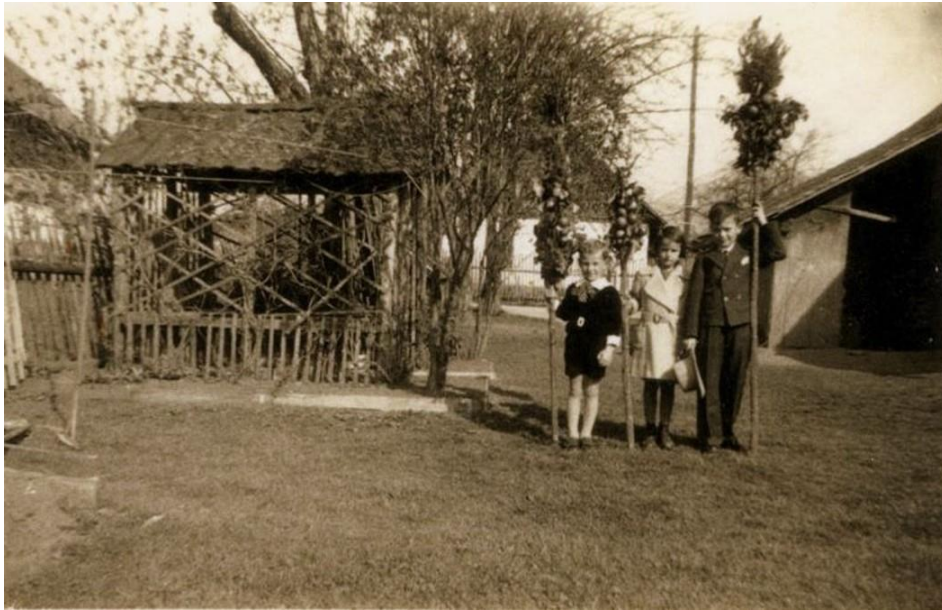
Vir: Gorenjec, 28. 3. 1903

Pokop pusta v Predtrgu

Na pepelnično sredo popoldne so vrli Predtržani v slovesnem sprevodu peljali ranjkega »pusta« iz Predtrga skozi Radovljico na lancovski most, kjer so ga izročili hladnim savskim valovom v počitek. K temu sprevodu so prej vse svoje znance in prijatelje povabili s primernimi mrtvaškimi listi in en tak list so poslali tudi g. dekanu, a ta ni hotel priti gledat zadnjih pustnih svečanosti, ampak se je raje umaknil. Skoda! To bi lahko dalo zopet nekaj pustne tvarine za na prižnico!

Vir: Gorenjec, 5. 3. 1904

Begance

Otroci z begancami na Sandroevem travniku na Žalah, 1936-38
Vir: arhiv družine Žerovc

KAKO SO PREDTRŽANI »ŠAC« KOPAL

*TRIJE PRETRŠKI MOŽJE
SE DANES ZELO VESELE.
KAJ BI VESELI NE BLI,
K SE JIM SREČA SMEJI.*

*SAJ DANES JE ZADNJI DAN,
DA TREBA BO PLJUNIT NA DLAN,
KER NOCOJ KOPLJEJO ZAKLAD,
DENARJEV DOBI VSAK, KOLIKOR RAD.*

*SE ŠNOPSA NASRKA VSAK,
KER ŠAC VARUJE SAM VRAG;
DE BODE DOSTI KORAJŽNI VSI,
ČE Ž NJIM SE BO TREBA PRETEPATI.*

*IN PREDNO BODO ŠAC VZDIGNILI,
TREBA JE ŠE ŠEGNA V TEJ SILI.
NJIH ŽENSKKE ŠKROPE JIH S SVETO VODO,
DA NJIH MOŽ VRAGI NE ODNESO.*

*KORAJŽNO NAPOTIJO SE ZDAJ
NA DOLOČEN KRAJ,*

ENAJST JE URA ODBILA,
POMAGAJ NAM TI, SVETA CILA.

NA KLANCU PR' STAREM ZNAMENJI
ZAKOPANEGA DENARJA JE MERNIKE TRI.
TU SE VSTAVIJO PRETRŠKI MOŽJE
IN KOPLJEJO ŠAC IZ ČRNE ZEMLJE.

KOPLJEJO MIRNO IN VSI MOLČE,
DA SE HUĐOBNI DUHOVI NE ZBUĐE.
VMES PO TIHEM KOLNEJO KO BIRJČI, -
A, GLEJ! PRIKAŽEJO SE JIM ŠTIRJE HUĐIČI.

KER SE ROŽNEGA VENCA IN SVETE VODE
TI PROKLETI VRAGI NE BOJE,
TRŽANI POSKOČIJO V STRM
IN SE SKRIJEJO ZA VELKI GRM.

KO PA BREZ SAPE DOMU PRILETE,
JIH ŽENSKJE SPET Z VODO ŠKROPE.
TOREJ JIH NISO ZASTONJ KROPILI,
KER SO JIH ŠTIRJE VRAGI PODILI.

PRINESLI DOMU SO GLAVE POBITE
IN OBRAZE OD POTU ZALITE.
BOG IN SVEI BOŽJI KRIŽ!
ŽEPI SO BILI POLNI MIŠ.

NAJ PA OSTANE TO SAMO MED NAMI,
KER TI VRAGI SO BILI TUD' PRETRŽANI SAMI.
V SPOMIN PRI STAREM ZNAMENJU STOJI ŠE KAMEN,
- AMEN!

**Vir: Predtržani, Prešeren in še drugi »svetniki« v gramofonu. Spisal in govoril
Anton Cerar Danilo, Ljubljana 1911. Posredoval Janez Pristavec.**

PREDTRŠKE DRUŽINE

Benčevi

Andrejas Walland je bil prvi znani prednik današnjih VALANTOV v tej hiši.. Grofova posestva je vodil do leta 1520, nato pa je to delo prevzel njegov naslednik z istim imenom. Nikjer ni omenjeno kako dolgo je bilo to delovno mesto v rokah naših prednikov. Po izročilu je znano le, da je ta gosposka gospodarila na teh posestvih skozi 16. stoletje ter tja v začetek 17. stoletja. V začetku 17. stoletja, ko so izumrli gospodarji živeči v Pipanovi graščini, katerim so služili Wallandi, je prišla Benčeva hiša v trajno last Wallandov.

V času pridobitve imena »svobodnjak« - to je nekje v letih 1710 - 1720, je v Benčevi hiši gospodaril Tomaž Walland. Bil je ugleden mož in dober gospodar. O njem se ne ve drugega kot to, da je imel dva sinova - Antona in Johana.

Leta 1751 je prevzel gospodarjenje njegov naslednik sin Johan Walland. V tistem času sta bili v hiši gostilna in mesarija. Poročen je bil z Antonijo - dobro gospodinjo. Rod Wallandov je v tem času dosegel vrhunec standarda in živel v blagostanju vse tja do leta 1800.

Čas in narava sta posegla v to sožitje leta 1768, ko je prerana smrt vzela življenje Johanu Wallandu. Žena Antonija je ostala sama s štirimi otroci. Med njimi je bil tudi sin Jakob, ki ga je pokojni oče določil za naslednika. Ker je bil premlad, je začasno prevzela gospodarstvo mati Antonija. S smrtjo Johana je prenehala delati mesarija, gostilno pa sta uspešno vodila še v naprej sin Jakob in mati.

Leta 1815 je prevzel gospodarstvo sin Johan. Poročil se je z Elizabeto, rojeno leta 1791 v neznanem kraju v Selški dolini. Imela sta sedem otrok in zadnji sin po imenu Mihael (moj stari ata) se je rodil leta 1830 in kasneje postal naslednik domačije. Dve leti kasneje je oče Johan nenadoma umrl.

Moj ded Mihael, ki je bil najbolj priden se je šel učiti za »sodarja« v kraj blizu Celovca na Koroškem. Dobro je znal nemško in tudi »računal - na pamet« je bil dober čeprav pisati ni znal. Takoj je začel misliti na svojo obrt, da bi za družino zaslužil kruh.

Benčova družina 1914; ded Mihael, oče Ignac in mati Frančiška, hčere Meta, Marija (Mica) in Berta (v naročju) ter sinova Francelj in Tonej.

Vir: arhiv Franci Valant - Benč

Razmere pri hiši so se začele popravljati. Mati je gospodarstvo leta 1849 prepustila sinu Mihaelu, čeprav za takratne razmere še ni bil polnoleten in je moral imeti »prokuratorja«. Polnoletnost se je takrat štela od dopolnjenih 24 let starosti dalje. Miheel je tako gospodarstvo vodil od leta 1849 do leta 1904.

Ded Miheel se je oženil leta 1861. Prva žena z imenom Jerca (moja stara mama) je bila doma v naselju Sorica v Selški dolini. Rodila mu je štiri otroke in zadnji Ignac rojen 1870 je bil moj oče in naslednji gospodar Benčove hiše.

Ignac, je bil zadnji otrok iz tega zakona. Prisotnost mačehe v hiši (mama je umrla) je botrovala, da je tudi on kmalu odšel od doma. Šel se je učiti za »kamnoseka« v Ljubljano k Kunaverju - znani kamnoseški družini. Leta 1888 je postal izučen kamnosek in takoj odšel nekam na jug. Delal je v Grčiji, Bolgariji, Romuniji in drugih balkanskih državah. Domov je redko prihajal.

Frančiška in Ignac Valant, 1905

Vir: arhiv Franci Valant - Benč

Leta 1904 se je mačeha Liza odločila, da jim pri hiši nebo več delala. Skupaj s sinovoma TOMAŽEM in Andrejem se je preselila v takratno Galešnekovo hišo, ki so jo kupili.

Tomaž je kmalu ostal sam. Ker samote ni prenašal je k sebi povabil cestarja Novaka iz Lesc. Obljubil mu je, da mu bo pustil dedovati hišo, če se preseli k njemu in ga do smrti vzdržuje, če se sam nebi bil sposoben. Dogovorjeno - storjeno, Novak se je preselil k Tomažu. Prišlo je do požara leta 1920, o katerem smo že pisali, in oboleli Tomaž se je nato kot pogorelec preselil v Lesce k Novaku.

Že v prvem letu zakona med očetom Ignacem in materjo Frančiško (doma iz Boh. Češnjice) sem se rodil 28. novembra 1905 leta. Nadalje so se rodili: sestra Meta 1907 leta, brat Anton (Tona) 1909 leta, sestra Marija (Mica) 1911 leta in sestra Elizabeta (Berta) 1913 leta.

Za mater Frančiško so se začela težka leta. Oče je vandral okoli, mati pa je bila poleg številnih otrok in vseh skrbi za njih vzgojo sama za delo. Edino pomoč je imela v mojem dedu Mihaelu, toda ta je bil star. V nedeljo 15. julija 1917 ob 10 uri je moj ded Mihael Walland v starosti 87 let za vedno zatisnil oči.

Benčova - Valantova družina, 1940

Vir: arhiv Franci Valant.

Op.: Oče Francelj in mama Matilda (Tildi), hčeri Marija in Vera ter sin Franci.

Kateževi

Kateževi - Johana in Jože Jurc, pred 1914
Vir: Marjan Golmajer st.

Gospod Marjan je hodil v osnovno šolo le sedem let. Po končani šoli je začel z delom na domači kmetiji, kmalu pa odšel služiti vojsko. Vojak je postal pri sedemnajstih letih - kot graničar. Med 2. svetovno vojno je bil doma, saj je bil »prešvoh« - tehtal je le 47 kg. Ves čas so doma delali za preživetje. Konj jim je pomenil kruh, tj. edini vir zaslužka.

Poročil se je, ko je bil star 30 let. Življenje v tistih časih je bilo težko. S konjem je hodil na Jelovico po les. Takrat si za en radio moral opraviti 75 »konjskih šihov«. Na dan naj bi zaslužil 500 dinarjev. Žena je sprva delala v tovarni Veriga v Lescah, kjer je za en mesec dela zaslužila 12000 dinarjev (toliko je stal par čevljev, kolo pa stalo takrat 36000 dinarjev). Po treh mesecih sta ugotovila, da bo bolje, če ostane doma in postane gospodinja. Katež je na delo hodil s konjem, kasneje tudi s traktorjem. Vozniškega izpita ni imel nikoli in zato je moral nehati voziti traktor.

Vir: Govor Radovljice na Gorenjskem, poglavje »Predstavitev informanta« (diplomska naloga - avtorica Vesna Šavs)

**Golmajerjevi - po domače Kateževi, 1947; 2. Marjan Golmajer. Sedita starša.
Vir: arhiv družine Golmajer - Katež**

**Spravilo lesa na Jelovici
Vir: arhiv Marjan Golmajer - Katež**

Kokovi

Kokovi

Vir: arhiv Boštjan Kok.

Op.: sedita: mama Franca in ata Jaka (Mencingerjeva otroka Maki in Janez). Stojijo: Stanko, Alojz z ženo, Ivan z ženo, Micka in Ivan.

Kokovi, 1960

Vir: Boštjan Kok.

Žilhovi, 1917

Vir: arhiv družine Kos.

Op. Od leve: 1. Miha Mrak, 2. Tona Mrak, 3. Joža Mrak, 4. Ana Mrak, 5. mama, 6. Janez Mrak, 7. Micka Mrak, 8. Francl Mrak.

Tomaževčevi

Vir: družina Brinšek.

Op. Od leve: 1. Francka, 2. Janez, 3. mama Marija, 4. oče Tomaž, 5. Lojz, 7. Miha.

Legatovi, 1930:

Vir: arhiv družine Brinšek.

Op.: Od leve: 1. Janez Vogeljik - Legat, 2. Polde Vogeljik - Legat, 3. Janezova žena, 4. Legatova mama.

Cestarjevi

Najprej je v stari hiši živel pastir Jurgelj ali Jurgele (tako se je tudi reklo pri hiši). Od njega je hišo kupil Pogačar iz Studenčic (oče moje stare mame), ki je bil po poklicu cestar. Naslednji rod so bili Goričniki, mama Francka in oče Mihael, ki je bil prav tako cestar. Njuni otroci so bili Zdravko, Mihela, Francka (moja stara mama) in Janez. Naslednji rod v hiši je bila družina Sandija (moj stric) in Nuše (moja mama), ki sta bila potomca Goričnikove Francke in Karla. Karel se je slučajno zopet pisal Pogačar, čeprav ni bil v sorodu z Pogačarjem iz Studenčic.

Vir: napisal Leopold Pogačar

Op.: Leopold Pogačar je dolgoletni župan občine Žirovnica.

Cestarjeva hiša - prej Pr' Jurgl'n, ok. 1930
Vir: Leopold Pogačar

GOSPA JURGELNOVA

*OH, TAKO KOT JE MOJA ŽENA,
REČI SMEM, DA NI NOBENA;
DRUZGA JO NE VESELI,
KOT, DA LEPA BILA BI.*

*ZJUTRAJ PRVO, KO VSTANE,
OGLEDALO V ROKE VZAME,
DA POGLEDA, AK' JE ŠE,
KOT SINOČI BILA JE.*

*POTEM PA HODI GOR PO SOBI,
KAJ JE MARI TEJ GRDOBI.
VZAME MILO IN VODO,
DA ŽE ZOPET LEPA BO.*

*ŠKATLJE SI PO VRSTI POSTAVI,
ŠE SAM NE VEM, KAKO JIM PRAVI.
PO OBRAZ NAMEŽE SE,
DA ČLOVEKA GROZNO JE.*

*ČEVLJE MAJHNE SI OBUJE,
DA JIH SAMA NE SEZUJE:
KURJE OKO JO TAK BOLI -
ZA LEPOTO VSE TRPI.*

MODRČ MAJHEN SI OBLEČE,
STISNE SE, DA KAR TREPEČE -
JETIKO SKORAJ DOBI,
POTEM PA MOŽ VSAJ REŠEN SI.

ZDAJ ŠE GRE NA REME GLEDAT,
DA SI VE OBLEKO ZBIRAT;
ZA VSAKO VREME DRUGA JE, -
DRUGAČ ŠE ONA VEN NE GRE.

KLOBUK K' REŠET NA GLAVO DENE,
TAKA JE KOT PUSTINE ŠEME,
ČEZ OBRAZ PA PAJČOLAN,
TO NI BABA - JE PURAN.

KADAR JI KAJ PRJMANJKUJE,
TAKRAT SE MI PRILIZUJE:
AH, PRELJUBI, ČUJEŠ LI -
TEGA NIMAM. KUPI MI!

AH, PRELJUBI TI MOŽIČEK,
KOLK' TRPI TA TVOJ MOŠNJIČEK;
TODA ČE NE BOŠ ORAL,
PA NE BŠ NIKOL SEJAL.

NIKDAR NISEM OPONAŠAL,
NADALJE VOLJNO BOM PRENAŠAL,
NA TIHEM PROSIL PA BOGA,
DA SE SKORAJ STVAR KONČA.

**Vir: Predtržani, Prešeren in še drugi »svetniki« v gramofonu. Spisal in govoril
Anton Cerar Danilo, Ljubljana 1911. Posredoval Janez Pristavec.**

Šuštarjevi

Šuštarjevi pred svojo hišo na Žalah, 1935 (hiša zgrajena ok. 1890 - Predtrg 53)

Vir: arhiv družine Debeljak

Op.: Sedijo: Olga Debelak, Janez Debelak - Šuštar (roj. 1861, umrl 1942 - čevljar), Ivanka Debelak (roj. Jelenc 1899). Stoji: Franc Debelak (roj. 1902, umrl 1957). Otroci: Olgina otroka Olgeta in Lidija. Otroci Ivanke in Franca: Filip Debelak (roj. 1934 - kartograf) in Štefka Debelak (roj. 1928).

Predtržani na skupinskih fotografijah

Na Kokovem vrtu
Vir: arhiv Boštjan Kok

Op.: Sedijo: 1. Vandina mama - Rjavčeva z Gorice, 2. Stanko Vogelник, 3. Jaka Vogelник - Legat, 4. in 5. Malka in Ivan Vogelник, 6. Francka Žerovc - Sandrova, 7. in 8. Ančka in Tina Žerovc.

Predtrški moške v mladostnih letih, 1928

Vir: Franci Valant - Benč

Op.: 1. Jože Grilc - Galešnek, 2. Franci Valant - Benč, 3. Francelj Pirih in 4. Janez Vogelник - Legat.

Predtržani, ok. 1940

Vir: družini Reberšak in Pogačar.

Op.: Z leve: Viktor Valant - Benč, Alojz Žerovc - Sander in Janez Golmajer - Erjavc.

PREDTRŠKA BOLHA

PRIŠLI SO PRIŠLI VSI PRETRŽANCI,
IN SO LOVILI BOLHO PO KLANCI.
GLEJTE TAM, GLEJTE, TEVŽA FRANCETA,
GORI PO BEKI, KAKO JO OPLETA.
OPARNIKOV JANEZ S TAVELKIM ZVONI,
KER VE, DA SE MUHOVC ŠE BOLHE BOJI.
ŠE KATEŽ JE PRAVIL, TAKO NAM JE DJAL:
Z NABASANO PUŠKO SEM BOLHE SE BAL.
ŠE PUŽMANOV JOŽA, ČEPRAV PRETRŽAN,
JE ZBEŽAL PRED BOLHO, NIHČE NE VE, KAM.
KAKO GA ISKALA JE JERCA POVSOD,
KER ZANJ SE JE BALA IN BOŽJIH NEZGOD.
PRITEČE PRED JURGLA ČEVLJAR DEBELJAK,
KO BOLHO ZAGLEDA, SE SKRIJE V SVINJAK,
HRVAT Z MESARICO PA BIL JE NA VAHTI,
KO BOLHO ZAGLEDA, ŽE STOPI ABTAHT.
MUHOVČOV JANEZ NA PRAGU STOJI,
KO BOLHO ZAGLEDA, VHLAČE NARDI.
LEGATOV JAKA ČEZ TRG PRIKREVLJA,
SE V STRAHU PRED BOLHO, V GOSTILNO PODA.
NAENKRAT ŠE MOTEL ZA NJO PRILETI,
PET STRELOV IZ PUŠKE, ZADEL PA JE NI.
OD HIRŠMANA DOLI SO VSI PRIBEŽALI,
KER VSAKDO JE MISLIL, DA BOLHO B' JO UGNALI.
ZDAJ KATEŽ JE REKEL: VSI STE ZANIČ,
TO BOLHO LOVITE, SAJ VENDOR NI PTIČ.
KATRINEK PA PRAVI, JAZ STAVO NARDIM,
KDOR PRVI JO UJAME, DOBIL BO CEKIN.
LEGATOV JANEZ JE BOLHO RES UJEL,
A TA GA JE UJEDLA, »PREKLET« JE ZAKLEV.
RJAVČOVA MARJANA TO BOLHO POGANA,
PRED ŽILHOM SE JI UPRE, NAPREJ VEČ NE GRE.
ZAKLIČE ŠE BLIŽE; VSI SKUP NA POMOČ,
PRED MUHOVCEM VPIJE: SPODITE JO PROČ..
IN DRUGA DEKLETA SO KAR VENOMER
MAJALE Z GLAVAMI, POGLEJTE JO ZVER,
TRIPOT IN MUHOVC PREMISLJEVALA STA,
KAKO NAJ SE SPRAVI ZVERINA S SVETA.
KOK IN GALETOV STA REKLA TAKO:
ZAKLALI JO BOMO, POJEDLA SE BO.
SKRBELO JE SANDRA IN RAŠČA ZELO,
KDO LOTIL SE BOLHE ZAKLATI JO BO.
NATO SEM S PREDTRGA JE PRIŠEL TAK GLAS,
OPARNIK NAJ BOLHO ZAKOLJE ZA ŠPAS.
DRŽAL JO JE ANKERŠT IN MARKA ZA VRAT,
ZDAJ S ČPINOM JO SUNE V TREBUH IN VRAT.

PRITEKLA, PRITEKLA RDEČA JE KRI,
GALENŠEK JO MEŠA, TOMAŽOVČ LOVI.
JE PRŠEL POGLEDAT TUD' BENČOV MIHAČ,
ČE BOLHA ŠE DIHA IN KAKIH JE KRAČ.
PRIŠEL JE ZRAVEN BAVHANOV ANDRAČ,
PA JIM JE POVEDAL, DA TO JE BOLHAČ..
ZDAJ ZRAVEN ŠE PRIDE LEGATOV JOŽA,
PRAV NAGLO OGLEDA, ČE DOBRA BO KOŽA.
SKLENILI ZA KOŽO SO DOBRO KUPČIJO,
BAVANTOV' MU FANTU NAJ HLAČE NARDIJO.
NATO SE ZAČELA JE SLAVNA GOSTIJA,
NAJELI MATEVŽA, KI LEPO ZAVIJA.
SE ZBRALO JE LJUDSTVA NA TRGU JE TOLKO,
DA HITRO ZAČELI SO PLESATI POLKO.
RJAVKA PLESAVKA, PA BUNDRÁ ZA NJO,
ŠE SANDRA BI RADA, PROSTORA NI B'LO.
KLOBČARJEV JANEZ KOBILO NAPREŽE,
POVABIT' K BOVHAČANOM TJA V LESCE JO UREŽE..
MAJČOVI JANEZ DOMA JE SEDEL,
VABILO NA BOLHO JE TUDI PREJEL.
ŠE KOK SE JE HVALIL, DA VELIK' JE PRODAL,
SAM' POPRA IN JESHA IMEL JE PRĚMAL.
PRETRŽANI BOLHO SO JEDLI, BOLHE PA MENE,
ZATO PA SEM ZLOŽIL TO PESEM OD NJE.

Funčov Matevž (s kapo)

Vir: po spominu napisala Majda Papler (p. d. Katež), uredila Mara Černe (p. d. Majčeva).

PREDTRŽANI IN VOJNE

Prva svetovna vojna (1914-1918)

Izkaznica za sladkor, Predtrg 1916

Vir: ebay.com

Med vojnama (1918-1940)

Letnik 1903 pri vojakih, Kruševac - Srbija, 1924

Vir: arhiv družine Žerovc.

Op.: Zadnja vrsta; 3. z leve Janko Žerovc - Sander, 4. Anton Bajželj - Šternar.

Predtržani na štelengi, 1924: Stojijo z leve: Miha Mrak - Žilh, Jože Tonejc, Janez Vogelник - Legat in Ivan Pogačar - Majč (s harmoniko). Sedijo: France Valant - Benč, France Potočnik - Mahtk, Metod Pogačar - Majč in Jože Mandeljč - Peričnik.
Vir: revija Vzajemna.

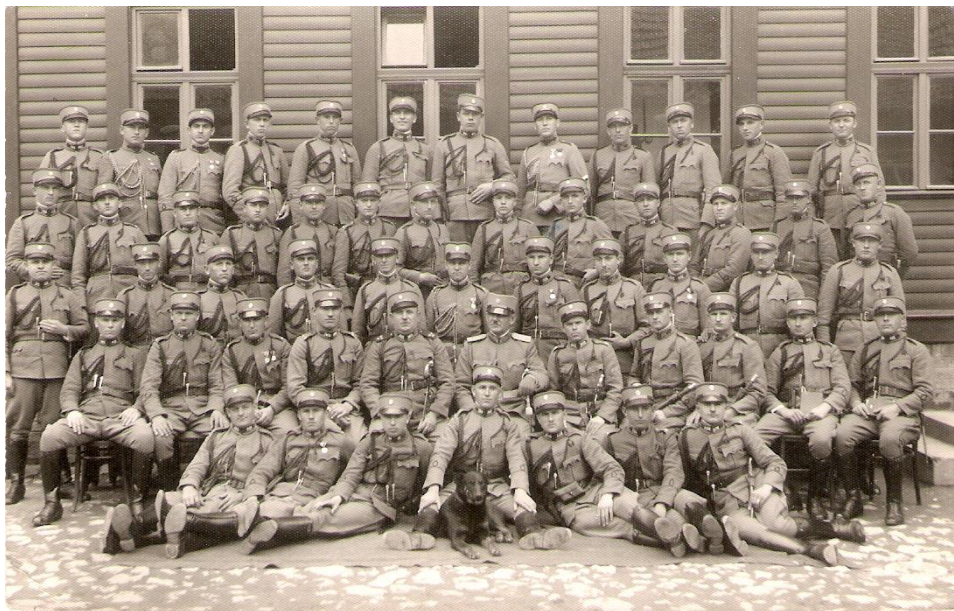

Predtržani na štelengi, 1930
Vir: arhiv Mara Bertoncelj

Op.: Zgoraj: 1. Jože Prešeren - Rodar, 2. Peričnikov Joža. Spodaj: 1. Fajfarjev Mirko (Jurkovič), 2. Zotlarjev Joža.

Ivan Vogelnik - Kok kot vojak, 1931
Vir: arhiv Silva Vogelnik.

Ivan Vogelnik - Kok pri vojakih, 1931
Vir: arhiv Silva Vogelnik.

Druga svetovna vojna

Žrtve druge svetovne vojne - Predtržani

Debec Jože, roj. 29. 1. 1921; Gestapo ga je 5. 12. 1944 ustrelil v Radovljici.

Fišer Anton, roj. 14. 1. 1917 v Pliberku na Koroškem; Živel pri družini očeta v Predtrgu. 4. 4. 1944 odšel v partizane, 19. 8. 1944 se je smrtno ponesrečil na Ravnici pri Trnovcu. Pokopan je v Radovljici.

Mandelc Metod (Peričnikov), roj. 12. 6. 1906; Jugoslovanski orožnik. 15. 5. 1942 odšel v partizane. 25. 8. 1942 ujet in ustreljen. Kje?.

Mrak Miroslav (Žilhov Miro), rojen 3. 10. 1920, padel 28. 1. 1944 v Dragi.

Pavšič Valentin - Boštjan, roj. 14. 2. 1907 v Sovodnju. Stanoval v Predtrgu št. 60. Aretiran in poslan v taborišče Dachau, ustreljen 6. 2. 1945.

Prešeren Franc - Jule, roj. 5. 4. 1901, 28. 01. 1945 padel v Dragi.

Pretnar Anton (Gogalov z Žal), roj. 29. 10. 1923. Septembra 1944 odšel v partizane. Pogrešan v zadnji ofenzivi na Primorskem 1945.

Vogelnik Franc (Oparnikov), roj. 3. 12. 1925. Umril 23. 3. 1945 za posledicami bombnega napada na vojaško kolono vozil v Dalmaciji. Pokopan v Radovljici.

Štrukelj Jože, roj. 19. 3. 1921. Padel kot kurir 17. 5. 1943,

Dobravec Jakob (Šandrov). Julija 1941 izseljen v Valjevo (Srbija). Umril 6. 12. 1942 v bolnišnici v Beogradu.

Žerovc Janez - Ivan (Sandrov), roj. 1926. Konec leta 1943 mobiliziran v nemško vojsko. Padel na ruski fronti (uradno pogrešan).

Hribovšek Franc, roj. 30. 8. 1924. Ubit 15. 4. 1945 v Kuharjevem mlinu v Podbrezjah.

Hribovšek Ivan, roj. 19. 6. 1923. Pesnik. Ubit maja-junija 1945. Kje?

Bohinc Janez (Švelcov). Padel v Gorici 1943?

Predtržani v nemški vojski, Laa a/d 1944

Vir: arhiv družine Reberšak

Op.: 1. Janez Prešeren - Rodar, 2. Ivan Žerovc - Sander, 3. Ivan Žerovc - Tina.

****

Predtrg v starih časopisih (časovnica)

1866

Župan France Lotrič. Iz Kranjskega (volitve novih županov). C. k. deželna vlada naznanja, da so volitve novih občinskih (srenjskih) odborov na Kranjskem dovršene. Novi župani v okraji Radoliškem: V Radolici Hijacint grof Thurn-Valsassina, v Lescah Matevž Brencce, v Begnjah Matija Kralj, v Lancovu Jern. Volk iz Brd, v Kamnigorici Albert Kapus vitez Pihelsteinski, v Kropi Janez Zupan, v Ovsišči France Stritih iz dolenje Dobrave, v Mošnjah Jan. Avsenik iz Otoka, v Predtrgu France Lotrič.

Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 17. 10. 1866

1875

Poslano slavnemu c. kr. državnemu pravdnistvu v Ljubljani. / Podpisal sem protest, odposlal na slav. volilno komisijo, v katerem preklicujem svoj podpis na glasovnici. V njem so bile le splošno načrtane nepostavnosti pri volitvah v obrtnijski odsek, hočem tedaj v tem natančno pojasniti posilstvo, katerega je prizadejal nad mano predtrški občinski tajnik in berič Mat. Mrak.

Opominjan sem bil 5. t. m. po nekem prijatelju, da bodo v kratkem volitve, in da se naj varujem, da me ne prevarijo, obljubil sem mu to. V soboto 9. t. m. prišel je k meni omenjeni tajnik in rekel, naj podpišem ta »cegelc«. Jaz se branim, in mu rečem, naj mi ga pusti, ker bodem sam ž njim ravnal, kakor mi je naročil ta, komur dajem zaupanje.

A on ne odjenja, in pravi: „denes mora biti podpisan, ker to mora še nocoj v Ljubljani biti, poslal bo to g. Boštjan Robič." Jaz mu pak zopet ponavljam svoje prejšnje besede.

On ne odjenja. Potem ga vendar še vprašam: ali se je podpisal V., na katerega sem imel svoje zaupanje, odgovori mi, da se je gotovo. Še le potem sem se podpisal in izročil list.

Kmalu potem pa zvem, da je bilo to vse laž, da še omenjeni prijatelj glasovnice dobil nij. Potem grem naravnost k briču in terjam svojo glasovnico nazaj. On se zadere nad menoj in peha me iz sobe in kriči: »saj si an teučer" itd.

Jaz grem ven in si mislim o lepih pravicah in varnostih, katere nam dajejo c. kr. postave.

To dajem na znanje, v pojasnenje sl. c. kr. državnemu pravdnistvu.

Jože Jurc, mizar. / Predtrg pri Radovljici, 20 jan. 1875.

Vir: Slovenski narod, 22. 1. 1875

1881

Bike pincgavskega plemena so kupili (na licitandi v Kranji) naslednji gospodarji: Miha Mrak iz Predtrga pri Radovljici ...

Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 21. 9. 1881

1895

Letni občni zbor katol. slov. društva za radoljiški okraj se bode vršilo dne 4. junija, to je, v torek po Binkoštih ob dveh popoldne pri Hirshmanu v Radovljici. Natančni vspeled bo prinesel "Slovenec". K obilni vdeležbi vabi odbor kat. slov. društva v Radovljici. Janez Vurnik predsednik, Janez Ažman tajnik.

Vir: Domoljub, 16. 5. 1895

Z gobami se je zastrupil v Predtrgu pri Radovljici tamošnji 63-letni posestnik Franc Kleindienst. Gobe si je mož sam nabral, jih zavžil in umrl.

Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 2. 8. 1895

Oklic. C. kr. okrajno sodišče v Radovljici daje na znanje, da se je Franc Kunstl, posestnik v Radovljici: a) deloma neznan kje bivajočim, deloma vže zamrlim tabularnim upnikom Francetu Wallandu iz Dvorske Vasi, Luciji Arch iz Bohinjske Bistrice, Francetu Bercetu iz Vodešič, Šimnu in Mariji Pretner iz Bleda, Matevžu in Jeri Muhovc iz Predtrga, Jakobu Smukavcu iz Predtrga, Ja nezu Šlibarju iz Gor. Dobrave, Janezu Rozmanu iz Brezja in Valentinu Glo bočniku iz Mošenj, potem: b) neznan kje odsotnemu tožencu Jožefu Žvabu iz Nomenja, oziroma njihovim nepoznanim pravnim naslednikom, postavil kuratorjem ad actum, ter so se mu vročili dotični tabularni odloki, oziroma rzsodba. / C. kr. okrajno sodišče v Radovljici dne 8. avgusta 1895.

Vir: Amtsblatt zur Laibacher Zeitung, 5. 9. 1895

1900

Plesna veselica pri Koku. Plesna veselica se vrši v nedeljo, dne 31. Januvarja t. l. v prostorij Jakoba Vogelnika (pri Koku) v Predtrgu. Začetek ob. t. uri zvečer. Vstop prosto.

Vir: Gorenjec, 31. 1. 1900

Samomor. Obesil se je kakor se nam poroča v četrtek dopoldne v Predtrgu pri Radovljici posestnik, po domače Erjavec, pri katerem se je že dlje časa poznalo, da v njegovi glavi ni vse v redu. In ko je pred kratkim izgubil drago lastninsko pravdo, mu je um še bolj otemnel. Ob dvanajstih omenjenega dne je s svojimi delavci zidarji "malcal" in je najbrž zavžit špirit vplival tako blagodejno na njegove možgane, da je šel takoj nato v podstrešje ter se na neslavni način poslovil od tega "puščobnega" sveta.

Vir: Gorenjec, 28. 4. 1900

Samomor. Obesil se je. Dne 26. m. m. v času od 10. – 11. ure dopoldan se je obesil v vasi Predtrg na Gorenjskem iz Radovljice posestnik Franc Vovk, po domače Rjavec in sicer v sobi lastne hiše. Vzrok samomoru je sledeč: Franc Vovk in Franc Zupanc, po domače Cajhen sta se dolgo pravdala zaradi nekih gozdov. Pravda se je izvršila

na škodo Rjavca, kateremu je Cajhen provzročil s tem 3.000 gld. škode. Rjavec je bil sled tega ves obupan, kajti 3.000 gld. za kmeta v teh časih niso majhni denarji. Od samega premišljevanja se je revežu zmešalo, da si je naposled vzel življenje. Cajhen ima potemtakem na vesti več kot eno nesrečo. To mu ne bode v blagoslov.

Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 4. 5. 1900

Druga plat. Iz Radovljice, 14. maja. V 18. št. »Novic«, z dne 4. Maja t. l. je bilo čitati poročilo (o samomoru Franca Vovka). Ker se spodaj podpisani čutim krivo obdolženega, zato si dovljujem to stvar nekoliko pojasniti. Ni res, da sem mu jaz provzročil s tem 3.000 gld. škode. Res pa je, da si je škodo provzročil Rjavec sam, ki je hotel meni jamo skopati, a je sam vanjo padel. Omenjena škoda pa ni 3.000 gld. ampak le 1.300 gld.. Ni res, da sem mu jaz kriv nesreče, in da mu je zgubljena pravda pamet zmešala, kajti, pri pameti že več časa ni bil, ker drugače bi ne nastopil tako krivične poti proti meni. Res je, da je bila pravica na moji strani, ki je tudi c. kr. sodišče z pravično razsodbo potrdilo, toraj nisem kriv in nimam na vesti nobene Rjavčeve nesreče.

V Radovljici, dne 10. maja 1900 - Franc Zupanc.

Op. ured.: Mi smo dotično vest posneli po drugih listih.

Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 18. 5. 1900

Župan Anton Dolžan. Županom v Predtrgu pri Radovljici je izvoljen stari župan, gospod Anton Dolžan iz Predtrga št. 21.

Vir: Gorenjec, 17. 11. 1900

Župan Anton Dolžan. Iz Radovljice se nam naznanja, da je bil izvoljen županom v Predtrgu stari župan gosp. Anton Dolžan iz Predtrga št. 21.

Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 30. 11. 1900

Župan Anton Dolžan. V Predtrgu je bil dne 11. m. m. izvoljen - kakor že omenjeno - gospod Anton Dovžan županom, gg. Anton Dežman in Janez Valant, vsi iz Predtrga, pa občinskim odbornikom.

Vir: Gorenjec, 7. 12. 1900

1901

Občni zbor pri Hiršmanu. Iz Radovljice se nam piše: V ponedeljek dne 18. T. m. zvečer so se zbrali v prostorih Hirschmanove gostilne k rednemu občnemu zboru člani in članice radovljiške moške in ženske podružnice sv. Cirila in Metoda. Udeležba je bila pri obeh podružnicah kljub slabemu vremenu prav obilna in tako sijajno kakor ta večer se menda prej še ni v vršil v Radovljici noben društveni zbor. Občnemu zboru je sledil zabavni večer, ki s eje prav dobro obnesel. Imeli smo izvrstno godbo na lok, izvrstni moški pevski zbor in izvrstne govornike. Predno se je pričelo zborovanje, je godba zasvirala slovensko himno »Naprej!« Zborovanje moške podružnice je otvoril g. predsednik dr. Janko Vilfan s krasnim vznešenim govorom: zastopnice ženske podružnice pa so obenem zborovale v sosednji sobi. Sklenilo se je tekom poletja prirediti vrtno veselico v večjem obsegu.

Vir: Gorenjec, 23. 3. 1901

1902

Predtrška brv. Iz Radovljice. Vrli hribolazec g. Hugon Roblek je dne 25. M. m. napravil pot iz Kamne gorice, opravljen s krpji, po 60 centimetrov visokem snegu, čez Polje, Police, Bohinjčeve peči, Bukovje in Predtrško brv v dveh urah srečno prišel v Radovljico.

Vir: Gorenjec, 1. 3. 1902

Bralno društvo Triglav. Občni zbor bralnega društva "Triglav" se je vršil dne 26. decembra 1901 popoldne v gostilni "pri Lectarju" v Radovljici. Načelnik g. Ivan Šlibar pozdravi navzoče člane in se zahvaljuje, da ravno delavski stan tako vztraja v društvu in ga gmotno podpira. Potem poroča blagajnik g. Josip Kunčič. Skupni dohodki so znašali K 389.79, troški pa K 321.81, torej prebitok K 67.98. V posojilnici je naloženih K 337.30 in obresti od 1. prosinca 1900 naprej. Ker imamo v Radovljici tri bralna društva, se mora omeniti, da društvo "Triglav" dobro napreduje. Dalje poroča knjižničar g. Ivan Selan, da je bilo v pretečenem letu za čitanje knjig in časopisov mnogo zanimanja. Prebralo se je 997 knjig. Bralno društvo "Triglav" ima vsake vrste časopise, s katerim je vsakemu članu ustrezno. V novi odbor so bili izvoljeni, in sicer gg.: Ivan Šlibar iz Radovljice, predsednikom; Josip Kunčič s Predtrga, podpredsednikom; Pavel Kristan iz Radovljice, blagajnikom; Ivan Korošin s Predtrga, tajnikom; Ivan Selan iz Radovljice, knjižničarjem; odbornikom pa Ivan Tome iz Radovljice, Ivan Prešern s Predtrga, I. Jelenc z Otoka in Alojzij Vengar z Radovljice. Pregledovalcem računov Fran Korošec iz Radovljice, namestnikom Tomaž Vogeltnik iz Predtrga. Pri prvi seji novega odbora dne 28. decembra se je sklenilo, da se vrši v hotelu "Bastel" maškardna veselica dne 1. svečana 1903 in sicer z vstopnino za maskirane člane brezplačno, nemaskirane po 20 vin., za maskirane nečlane 20 vin., nemaskirane 40 vin. K obilni udeležbi vabi odbor.

Vir: Gorenjec, 10. 1. 1903

Zbor radovljiške podružnice SPD. Po odhodu g. Aljaža so se sešli skoraj vsi udeleženci v gostilni g. Hiršmana, kjer se je razvila ob mnogem petju in nekaterih napitnicah prav prijetna, neprisiljena zabava do odhoda kranjskogorskih gostov s polnočnim vlakom.

Vir: Planinski vestnik, 1902 (Št. 3)

1903

Zabavni klub v Radovljici vabi na veliko plesno veselico z godbo na lok, ki bode danes, dne 7. t. m. v Mihelnovi gostilni "pri Hirschmanu". Začetek ob osmih zvečer, vstopnina za člane 1 krono, za nečlane 2 kroni, dame proste.

Vir: Gorenjec, 7. 2. 1903

Pokop pusta v Predtrgu. Pustne dni smo imeli pri nas maskare, na pepelnico pa pogreb "pusta". Spored se je vršil, kakor je bilo naznanjeno v mrtvaškem listu, in sicer takole: Ob polpetih se je vzdignil iz hiše žalosti skozi Predtrg mimo graščinskega vrta po radovljiškem trgu proti župnišču in pod mestem skozi radovljiške katakombe v Dol in tam bil izročeni materi zemlji, ali bolje rečeno otrokom, da so ga raztrgali. Pri tem sprevodu je nesel deček svetilko brez luči in šip, za njim

fant z velikim vencem iz smerečja, potem štirje nosači, ki so nosili pusta, in zadaj tri maškare, ki so žalovale in jokale. Seveda tudi harmonik ni manjkalo.

Vir: Gorenjec, 28. 3. 1903

Vrtno veselico priredi kmetijska podružnica za Lancovo, Radovljico in Predtrg v nedeljo, dne 5. junija t. 1. ob treh popoldne v gostilniških prostorih g. I. Vogelnika Predtrgom št. 43. Spored: 1.) Srečkanje; 2.) Razdelitev dobitkov ob šestih; 3.) Šaljiva pošta in 4.) Ples. Med srečkanjem in pri plesu svira radovljiška godba. Cisti dohodek je namenjen za nakup kmetijskega orodja in za zidanje shrambe. Prostovoljni darovi se hvaležno sprejemajo. Za slučaj neugodnega vremena se veselica preloži na 12. junija. K obilni udeležbi vabi uljudno odbor.

Vir: Gorenjec, 30. 5. 1903

Veselica v gostilni Hiršman. Se vrši v nedeljo dne 6. septembra na vrtu g. Mihelna (Hirschmana) ljudska veselica z godbo in petjem. Vspored pevskih in godbenih točk je jako zanimiv in kaže vzbuditi mnogo zanimanja. Pri veselici se vrši tudi srečkanje; šaljiva pošta in koriandoli-korzo pa bodeta skrbela za prosto zabavo. Seveda največ pozornosti vzbuja narodna igra s petjem "Rokovnjači". Domači diletantje se skrbno pripravljajo na to prireditve, ki naj po dolgem času mirnega spanja vzbudi zopet zanimanje za idealne smotre. Oživi naj zaspano društveno življenje in donese družbi sv. "Cirila in Metoda" in domačemu gasilnemu društvu, v kojih prid je prirejena, obilo denarnega blagoslova. Vstopnina je mala, tako da se more prireditve vdeležiti mnogo občinstva. Seveda se preplačila z ozirom na vzvišen namen hvaležno sprejemajo. Ker se začne veselica ob 4. uri popoldne, so železniške zveze za tuje goste tudi jako ugodne. Za zabavo bo torej dobro skrbnjeno, za telesni blagor pa garantira izborna kuhinja g. Mihelna in dobra pijača.

Vir: Gorenjec, 5. 9. 1903

Rezervarja za vodo v Grabnu. Iz Predtrga pri Radovljici se nam poroča: Županom je bil zopet enoglasno izvoljen g. Anton Dolžan, svetovalcem Anton Dežman in Tomaž Vogelник, odbornikom pa Jožef Murovec, Janez Prešern, Franc Resman, Alojzij Vogelник in Jakob Vogelник. Novi odbor je sklenil, da napravi med Predtrgom in Radovljico v grabnu dva rezervoarja za vodo, kar bo v slučaju požara zelo koristno. Akoravno se zida v Radovljici nova šola, kamor spadajo tudi predtržki otroci, bode občina imela samo 27 odstotkov doklade in še pri tej mali dokladi je prištedila nekaj za omenjena rezervoarja.

Vir: Gorenjec, 12. 12. 1903

1904

Kmetijska podružnica. Redni občni zbor Kmetijske podružnice za Radovljico, Lancovo in Predtrg, se je vršil dne 17. t. m. V odbor so izvoljeni naslednji gg: Ivan Korošin, trgovec v Predtrgu – predsednik, Janez Prešeren, posestnik v Predtrgu – tajnik, Alojz Vogelник, posestnik v Predtrgu – blagajnik, Anton Dolžan, župan in posestnik v Predtrgu – odbornik, Anton Dežman, posestnik v Predtrgu – odbornik. Po volitvi se je vršila veselica, ki je bila jako dobro obiskana.

Vir: Gorenjec, 23. 1. 1904

Pokop pusta v Predtrgu. Na pepelnično sredo popoldne so vrli Predtržani v slovesnem sprevodu peljali ranjkega »pusta« iz Predtrga skozi Radovljico na lancovski most, kjer so ga izročili hladnim savskim valovom v počitek. K temu sprevodu so prej vse svoje znance in prijatelje povabili s primernimi mrtvaškimi listi in en tak list so poslali tudi g. dekanu, a ta ni hotel priti gledat zadnjih pustnih svečanosti, ampak se je raje umaknil. Skoda! To bi lahko dalo zopet nekaj pustne tvarine za na prižnico!

Vir: Gorenjec, 5. 3. 1904

Silvestrov večer priredi "Zabavni klub" v prostorih gostilne Hirschmanove (pri Mihlnu), pri katerem bode svirala godba na lok. Začetek ob polosmih zvečer.

Vir: Gorenjec, 24. 12. 1904

1905

Izpred sodišča. (Delo mu ne diši). Piše se nam: V nedeljo je bil v Radovljici aretiran in v zapor odpeljan brezposelni Viktor Levec, sin v Radovljici bivajočega knjigoveza, ker je ukradel v gostilni pri Hirschmanu suktnjo gostilničarja Michelna ter jo je skrtil v drvarnico pri stanovanju svojega očeta. Suktnjo so oiožniki našli pri hišni preiskavi in jo oddali sodišču kot "corpus delicti". Viktorju Levcu ne diši nobeno delo ter so je kot nekak pustolovec klatil okrog po radovljiških gostilnah in po okolici. Ker pa riazna vreča ne stoji po koncu in ker si gospod Viktor Levec noče služiti kruha s poštenim delom, potem se seveda morajo njegovi dolgi prsti poslužiti drugih pripomočkov, katerih je menda bolj navajen kakor poštenega dela.

Vir: Gorenjec, 4. 2. 1905

Maškarada Zabavnega kluba v Radovljici ki seje vršila 18. t. m v Hirschmann-Mihljevi gostilni, se je obnesla povsem izborno. Toliko obiskovalcev, med njimi jako veliko finih, elegantnih mask še ni bilo na nobeni predpustni veselici, kar jih je priedil zabavni klub. Udeležili so se veselice skoraj bi rekli vsi Radoljčani ter prijatelji zabavnega kluba iz bližnjih pa tudi iz oddaljenih krajev, kakor iz Kranjske gore, Škofje Loke i. dr. Napolnjeni so bili vsi prostori popolnoma, akoravno je bila tretjina obiskovalcev vedno na plesišču. Ker je domača godba na lok res izborno in pridno igrala; plesalo se je do ranega jutra. Žalibog, da majhni prostori ne ustrezajo več tukajsnim sedanjim zahtevam. Med odmorom se je sestavil pevski zbor ad hoc in ker se je naposled godba preselila v drugo sobo, kjer so bili gostje neplesalci, je dobila maskarada za nekaj časa značaj koncerta. Gotovo bode ta veselica ostala večini posestnikov v prijetnem spominu!

Vir: Gorenjec, 25. 2. 1905

Novi udi c. kr. kmetijske družbe kranjske (seja glavnega odbora dne 5. marca 1905.): ... Avguštin Ivan, pos. in mesar v Radovljici; Vengar Alojzij, fotograf v Radovljici; Turk Hugo, c. kr. okr. živinozdravnik v Radovljici; Peternel Andrej, pos. v Predtrgu; ...

Vir: Kmetovalec, 15. 3. 1905

Sklene se popraviti kanal v Žabnici kakor tudi vodnjak pod mestom ob Kristanovi hiši in napraviti novo svetilko ob železniškem mostu.

Vir: Gorenjec, 27. 5. 1905

Veselico priredi kmetijska podružnica za Radovljico, Lancovo in Predtrg dne 15. oktobra t. 1. v gostilniških prostorih g. Jakoba Vogelnika v Predtrgu 43. Začetek ob 3. uri popoldne. Spored : Srečkanje, godba in petje. Vstop prost. K obilni udeležbi vabi najuljudneje odbor.

Vir: Gorenjec, 14. 10. 1905

1906

Plesno veselico, katero priredi prostovoljno gasilno društvo v Radovljici na dan 14. januarja 1906 v prostorih gosp. Ivana Kristana v Predtrgu. Začetek ob 3. uri popoldne. Vstopnina 40 vin. Čisti dobiček namenjen je za napravo gasilnega orodja. Za prijazen obisk vabi odbor.

Vir: Gorenjec, 13. 1. 1906

Prodaja gostilne Hiršman - Prodati namerava gosp. Hirschmann svojo dobroznano gostilno ob zelo frekventirani cesti. Podjetnim gostilničarjem se nudi lepa prilika. Pri hiši je velik vrt in precej zemljišča.

Vir: Gorenjec, 18. 8. 1906

Sartorijska vila. Temelj novi enonadstropni hiši poleg Hirschmannove gostilne je začel kopati tukajšnji ključavničarski mojster in posestnik gosp. Sartori.

Vir: Gorenjec, 18. 8. 1906

Volitve v Predtrgu. Občinska volitev v občini Predtrg se je vršila 23. t. m. Soglasno jo bil izvoljen že dolgoletni župan g. Anton Dolžan. Sicer se je dolgo branil, ker so pa gg. odborniki le zahtevali, naj prevzame županstvo, se je končno vdal. Za svetovalca sta izvoljena gg. Tomaž Vogelnik in Alojzij Vogelnik; odborniki pa so: Anton Dežman, Jožef Muhovc, Anton Mrak, Ivan Kristan, Ivan Prešern; namestniki pa: Ivan Valand, Jakob Vogelnik, Ivan Pogačar, Ivan Pirh, vsi posestniki Predtrgom.

Vir: Gorenjec, 27. 10. 1906

Vila Sartori. Obsežna enonadstropna vila g. Sartorija, poleg Hirschmannove gostilne, s ponosno kupolo je pod streho. Vila bo v okras vsej okolici.

Vir: Gorenjec, 17. 11. 1906

Prošnja za priklop k vodovodu. Prošnje občine Predtrg in vasi Studenčice in Hraše za priklopitev k radovljiško-leškemu vodovodu se odstopijo vodovodnemu odseku s pripomnjo, da se zgradba vodovoda radi teh prošnja na noben način ne sme zavleči.

Vir: Gorenjec, 7. 12. 1906

1907

Sartorijska vila poleg Hirschmannove gostilne je dograjena, da se bo moglo v par tednih že stanovati v njej. Jako pripravna stavba za letoviščarje.

Vir: Gorenjec, 22. 6. 1907

Prememba posesti v Radovljici. Gospod Egidij Hirschmann je svojo dobro znano gostilno v Predtrgu pri Radovljici prodal g. Kleindinstu, ondotnemu domačinu.

Vir: Gorenjec, 14. 9. 1907

Prevzem. Povodom prevzetja stare, dobro znane gostilne "pri Hirschmannu" Predtrgom pri Radovljici priredi se jutri v nedeljo, dne 6. oktobra t. l. ob treh popoldne veselico, pri kateri svira radovljiška godba na lok. Vstopnina prosta.

Vir: Gorenjec, 5. 10. 1907

1908

Veselica. Preprosto domačo veselico brez vstopnine imamo v znani gostilni "Hirschmann", ki jo jo prevzel gosp. J. Kleindienst brat ravnokar imenovanega begunjskega župnika. Svira domača godba na lok. Ker je novi gostilničar znan kakor vrl narodnjak, je pričakovati mnogo udeležbe.

Vir: Gorenjec, 22. 2. 1908

Nesreča na žagi. V ponedeljek popoldne se je ponesrečil na žagi g. J. Dernača žagar J. Dobravec iz Predtrga. cirkular ga je zagrabil za levo roko ter mu popolnoma odtrgal mezinec, a dva prsta mu tako poškodoval, da mu jih najbrže odrežejo.

Vir: Gorenjec, 22. 2. 1908

Zastopnik šole za občino Predtrg. Volitev novega okrajnega šolskega sveta se je vršila dne 14. t. m. Volitve se je udeležilo 28 odbornikov všolanih občin Radovljica, Lesce, Lancovo in Predtrg. Volitev je pokazala lepo soglasje, ki vlada med občinskimi odbori imenovanih občin ravno glede šole. Kajti ravno ta, skoro soglasna volitev jasno in glasno priča, da ljudstvo želi imeti dobro šolo, ker vé, da le dobra šola more dati pravi temelj sedanjemu težkemu življenju. Izmed 28 glasov so dobili 25, oziroma 26 glasov sledeči možje odborniki: Gogola Josip, posestnik iz Nove vasi kakor zastopnik občine Lesce; Vogelnik Tomaž, po domače Oparnik, posestnik iz Predtrga, kakor zastopnik te občine; Mulej Valentin, posestnik in gostilničar iz Lancovega, kakor zastopnik te občine, a za občino Radovljico sta bila izvoljena posestnik in krojaški mojster Josip Pogačnik in deželni poslanec dr. J. Vilfan ...

Vir: Gorenjec, 18. 4. 1908

Draženje lova. Dan 28. aprila je bil važen za gorenjske lovce. Ta dan so se dražili lovi Gorenjske, oziroma radovljiškega okraja, kar se jih ni podaljšalo pod roko. Umevno je, da so se podaljšali "pod roko" edino le taki lovi, ki jih imajo pravico oddajati občine, ki so izključno v rokah pristašev "Kat. Slov. Stranke". S takim postopanjem kažejo take občine, kako vestno skrbe za večje dohodke svojih občanov. - Radovljiški občinski lov je zdražil g. R. Kunstelj, a predtrškega pa g. Lavrenčič iz Lesec

Gorenjec, 2. 5. 1908

1909

Možnosti podaljšanja vodovoda. Vodovodno vprašanje povzroča mnogo skrbi in govorjenja tako po Radovljici, še bolj pa po okolici. Pereče je to vprašanje postalo za

mošenjsko občino. Mnogi, nepoučeni krogi so baje mnenja, da nasprotuje radovljiška občina mošenjski občini radi vodovoda. Uverjeni smo, da ga menda ni v Radovljici človeka, ki bi nasprotoval tej ideji, a glavne zavirajoče bo pač treba iskati drugje, namreč tam, kjer odločujejo vso zadevo. Da ne more zadostovati vodni nabiralnik s 100 hl za toliko občin, mora izprevideti vsak razsoden človek, a tega menda ne umevajo gospodje v Ljubljani, kajti drugače bi ne delali takih „imenitnih načrtov“, da se naj priklopi radovljiškemu vodovodu še enotni vodovod Hraše, Predtrg in - Ljubno. Menda ne živimo več v oni dobi, ko je Mojzes lahko pričaral s svojo palico vodo iz vsake skale.

Vir: Gorenjec, 10. 4. 1909

Stroški podaljšanega vodovoda. Zanimivo je bilo poročilo o vodovodnih načrtih, ki jih je izdelal deželni odbor. Soglasno se sklene graditi, oziroma podaljšati vodovod v Podmesto s preostalim doneskom 20.000 kron, ki se je prihranil pri gradbi radovljiškega vodovoda. - Daljša debata se je vnela pri obravnavi "enotnega" vodovoda, ki naj velja kakor nekak podaljšek radovljiškega vodovoda, namreč Hraše-Studenčice s stroški 25.000 K, Predtrg s stroški 12.000 K in Ljubno 44.000 K, skupni stroški 81.000 K. Sklenilo se je soglasno, da občinski zastop mesta Radovljice nima nič proti graditvi tega "enotnega" vodovoda, temveč stoji kakor prej na stališču, da morajo imeti prvi graditelji radovljiškega vodovoda to prednost, da jim ne bo zmanjkalo nikdar vode.

Vir: Gorenjec, 17. 4. 1909

Predstavitev projekta. Velevažno posvetovanje se je vršilo dne 29. aprila v gostilni Bastl ki je veljalo uresničenja naprave električne centrale ob Završniči, ki jo nameravajo zgraditi občine: Bled, Gorje, Breznica, Mošnje, Lesce, Radovljica, Predtrg, Begunje, Jesenice in Koroška Bala. Posvetovanja so se udeležili vsi župani imenovanih občin, mnogo obč. svetovalcev in odbornikov. Deželni odbor sta zastopala dr. E. Lampe in stavbeni nadsvetnik Ivan Klinar. Po kratkem nagovora deželnega odbornika dr. E. Lampeta je pojasnil vso zadevo prav obširno nadsvetnik I. Klinar, in sicer s tehničnega, finančnega in rentabilitetnega stališča. Poročujoč s tehničnega stališča se je dotaknil poročevalec mnenja raznih strokovnjakov, in sicer je podjetnik Tobell izjavil, da bi se z lahkoto doseglo vobče do 1000 konjskih sil, v kar bi bilo potrebnih 1200 sekundnih litrov. Inženir I. Ross je enakega mnenja, kakor tudi podjetnik Janesch, ki sta tudi izjavila, da bi se lahko dobilo do 900 konjskih sil. Drugačnega mnenja je seveda "Kranjska industrijska družba", ki pravi, da se povprečno dobi pri Završnici le okrog 250 sekundnih litrov, ki bi pa nikakor ne zadostovali za napravo takega podjetja. Da je to poročilo očitno enostransko in nalašč tako zavito, je takoj opomnil nadsvetnik Klinar. S tega stališča bi bilo tedaj podjetje ugodno.

Kar se pa tiče stroškov, bi tudi ne bilo podjetje neizpeljivo, ker bi se dobilo že toliko odjemalcev, da bi se zadeva izplačala. In slednjič je potrebni kapital že takorekoč tu, kajti zastopniki posameznih občin so že obvezno dali izjave, s katerim kapitalom pristopijo posamezne občine, med katerimi omenjamo, da pristopi občina Bled z 300.000 K in občina Radovljica s 100.000 K. Potrebni kapital je tedaj zbran, ki je proračunjen na okroglo 650.000 K.

Razgovora so se udeležili razni udeleženci, a g. Cop je vsestransko popolnil mnenja raznih tu navedenih strokovnjakov ter toplo zagovarjal to podjetje. Na predlog župnika I. Potočnika se je na to sklenilo, da se osnuje ožji odsek, v katerega polije vsaka občina po dva zastopnika, a prvi sestanek tega odseka naj skliče radovljiški

župan dr. J. Vilfan. Ta odsek bo imel po mnenju nadsvetnika I. Klinarja izdelati natančni načrt, natančni proračun in storiti potrebne korake v vodopravnem oziru. Deželni odbornik dr. E. Lampe je omenil končno, da bo deželni odbor podpiral vsestransko ta odsek in da mu da na razpolago tudi strokovne izvedence in upa, da se uresniči to prvo podjetje te vrste na Kranjskem.

Gorenjec, 8. 5. 1909

Pretep. Vsled pretepa smrt. V torek na večer so se sporekli zidarski delavci - po večini Lahi - v Predtrgu med seboj. Pri tej priliki je sunil podjetnikov sin Šturma nekega svojega pajdaša, ki je bil znan pod imenom Žani z nogo v trebuh. Nesrečneža so dobili potem v četrtek zvečer mrtvega na domačem skednju. Obdukcija je pokazala, da je bil sunec tako silovit, da je pretrgal poškodovancu čreva, vsled česar je nastopila smrt. Sturma so zaprli, ki priznava svoje dejanje.

Vir: Gorenjec, 29. 5. 1909

Samoobramba. Od obtožbe oproščen. Zvečer dne 25. mejnika t. l. sta se v Predtrgu pri Radovljici suvala radi nekega prepira laška zidarja Janez Šturma iz Vidma na Laškem in Janez Marchiola. Ker je bil slednji precej agresiven se je prvi branil proti napadalcu s nogami, ker so ga za roke držali njegov oče in drugi tovariši. Pri tem je pa zadel Marchiola tako nesrečno v trebuh, da mu je predril črevo, kar je povzročilo, gnojenje trebušniče, vsled česar je tudi Marchiola dragi dan v deželni bolnici umrl. Sodišče je ta čin smatralo kot opravičen samobran, ha ga jo od obtožbe oprostilo.

Vir: Gorenjec, 17. 7. 1909

Mlad samomorilec. Pretečeno nedeljo se je obesil na skednju svojih starišev v Predtrgu poleg Radovljice 15 letni čevljarski učenec Janez Erman. Fantič je bil vedno jako dostojnega in mirnega obnašanja in tisto nedeljo je bil še pri prvi maši. Okrog poldneva so ga dobili domači obešenega na skednju. Pred smrtjo se je še slekel do nazega. Vzrok samomora je bila hipna blaznost.

Vir: Gorenjec, 31. 7. 1909

Župan Kristan. Občina Predtrg je dobila novega, odločno naprednega župana g. Ivana Kristana. Občini Predtrg je čestitati, da si je izabrala tako vsestransko naobraženega in izkušenega moža županom, a novemu županu kličemo: čvrsto na delo.

Vir: Gorenjec, 20. 11. 1909

Lov predtrške občine, ki ga je imel dosedaj v zakupu g. P. Lavrenčič, je dobil v roke g. R Kunstelj in sicer ga je g. Lavrenčič prostovoljno odstopil g. Kunstelju. - Ker ima sedaj g. Kunstelj tako radovljiški kakor tudi predtrški lov v najemu, upamo, da ga bo pravilno izvrševal in izkušal v njem zarediti vsaj medvede, ko bo prišel zajc na boben po novem lovskem zakonu.

Gorenjec, 4. 12. 1909

1910

Ples za obrtno šolo. Radovljiški obrtniki so prišli na dobro idejo. Dne 2. februarja so priredili sijajen ples v znani gostilni Hiršman v Predtrgu in sicer je bil čisti dobiček namenjen tukajšnji obrtno-nadaljevalni šoli. Obisk je bil naravnost nepričakovano

mnogobrojen. Vstopnic se je izdalo skoro 300. Izmed odličnjakov, ki so pohiteli na to veselico, omenjamo le deželnega poslanca in župana dr. J. Vilfana s soprogo, c. kr. okraj, glavarja Župneka, c. kr. okraj, komisarja E. Kordina, a tudi ostalo uredništvo je bilo kaj častno zastopano. Zabava je bila v resnici prav prisrčna in domača. Želimo le, da se priredi slična veselica vsako leto. Gmotni vspeh je prav dovoljen, kajti obrtno-nadaljevalna šola dobi lep prispevek v znesku 106 kron.

Vir: Gorenjec, 5. 2. 1910

Kristan na Triglavu. Četverica čvrstih Radovljičanov, obstoječa iz gg. A. Hutha. St. Koširja, Iv. Kristana in dr. M. Trillerja je pohitela praznovat novoletnico na našega očaka Triglava, in sicer v Kredarico, ki ima lepo visočino 2556 m. Izlet, ki je bil spojen s precejšnjim težavami, je bil prav zanimiv. Upamo, da dobimo natančnejši opis tega izleta. Krepkim planincem naš pozdrav!

Vir: Gorenjec, 5. 2. 1910

Porotnika Dolžan in Kristan. Izžrebani so za prvo dobo porotniškega zasedanje pri deželnem sodišču, ki so prične dne 28. februarja, naslednji gospodje z Gorenjskega: Matevž Avsenek, posestnik v Vrbnjah pri Radovljici; Lovro Baloh, posestnik na Jesenicah; Anton Dolžan, posestnik in kolar v Predtrgu pri Radovljici; Friderik Finžgar, gostilničar in posestnik na Brezjah; Josip Globočnik, trgovec v Železnikih; Josip Golob, posestnik in hotelir v Kranju; Viktor Grau; posestnik in mizar v Zgornji Šiški; Ivan Kristan, posestnik in zasebni uradnik v Predtrgu pri Radovljici; Anton Novak, strojevodja v pok., in posestnik v Spodnji Šiški; Ivan Pretnar, trgovec in posestnik na Zagoricah pri Bledu; Josip Ribič, posestnik v Gozdu pri Kranjski gori in Anton Štirn, posestnik in gostilničar v Spodnji Šiški.

Vir: Gorenjec, 19. 2. 1910

Požar na stanu. C. kr. državna železnica ima pa res smolo v bližini Radovljice. Ni dovolj, da ji tisti "slavnoznani" tunel dela toliko preglavice, ker morajo delati nočindan, prišla je še druga nesreča na njo. Pretečeno sredo, to je 9. t. m. je odletela iskra iz vlaka, ki prihaja v naše mesto ob 1 uri in 7 minut in vžgala je nasade na takozvanih gozdnih parcelah "Na Stanu". Štirim posestnikom je napravila precej škode, najbolj je pač prizadet župan Predtrški Iv. Kristan. K sreči, da so v bližini delali ravno železniški delavci, ki so pogasili še dokaj hitro požar, kajti drugače bi bilo joj. Radovedni smo, kako se bo obnesla železnica. Menda se ne bo pustila rubiti.

Vir: Gorenjec, 12. 3. 1910

Pogreb Petra Praprotnika. V ponedeljek, 11. t. m. smo pokopali prerano umrlega posojilniškega uradnika Petra Praprotnika v najlepši moški dobi 28 let. Pogreb je bil nad vse sijajen, kar dovolj jasno priča, da je pokojnik vžival vsestransko zaupanje radovljiškega prebivalstva in okolice. Ker je bil pokojnik zvest član "Sokola", izkazal mu je le-ta tudi zadnjo čast v polni meri. Poleg domačega "Sokola" je prihitel tudi "Sokol" z Bleda in Kamnegorice. - O žalostni smrti tega nadebudnega moža se je vnela med ljubljanskima dnevnikoma cela vojska. Resnici in javnosti na ljubo izjavljamo tu, da sta to tragično usodo povzročili na eni strani hudomušnost, a na drugi strani vročernost. Znano je bilo vobče, da je bil ranjki jako hudomušen in v tej svoji navadi je nahrulil tudi tukajšnjega gostilničarja Iv. Kleindiensta, a ta ga je po nesreči tako udaril po nosu, da je priletel z glavo ob zid, a potem je padel na tla in tu je dobil tako poškodbo, da je umrl po preteku 14 dni. V koliko zadene tu krivda Iv. Kleindiensta, pokaže prihodnjost. Pokojniku blag spomin!

Vir: Gorenjec, 16. 4. 1910

Pretep s smrtjo. Afera Praprotnik - Kleindienst pred sodiščem. 19. t. m. se je vršila pred tukajšnjim okr. sodiščem obravnava proti Ivanu Kleindienstu iz Pretrga radi udarca, ki ga je na velikonočno soboto dal pokojnemu Petru Praprotniku. Sodišče ga toži prestopka po § 431 k. z., tedaj radi lahke telesne poškodbe. Zastopnik vdove umrlega Praprotnika dr. M. Triller (pisarna dr. Vilfana) je predlagal, da se odstopijo vsi akti posvetovalni zbornici c. kr. deželne sodnije v Ljubljani, da se izrazi o daljnem postopanju. O izidu obravnave poročamo pravočasno.

Vir: Gorenjec, 23. 4. 1910

Porotnik Mrak. Glavnim porotnikom za letošnje drugo porotno zasedanje so izžrebani: Franc Dolžan, posestnik in gostilničar, Josip Pogačnik, posestnik in krojaški mojster, oba v Radovljici, in Anton Mrak, posestnik v Predtrgu.

Vir: Gorenjec, 30. 4. 1910

Župan Mrak. Izžrebani porotniki za drugo dobo porotnega zasedanja v Ljubljani so naslednji gospodje z Gorenjskega: Ivan Bergant, trgovec in posestnik v Stari Loki; Edvard Dolenz, trgovec in posestnik v Kranju; Ivan Debevc, orožniški stražmojster v pok. in posestnik v Kamni gorici; Franc Dolžan, posestnik in gostilničar v Radovljici; Franjo Kocjančič, posestnik na Dovjem; Josip Kenda, gostilničar in posestnik, in Josip Klemenčič, trgovec, oba v Kamniku; Josip Kuralf, trgovec v Gornjih Domžalah; Ivan Legat, posestnik na Jesenicah; Ivan Legat, posestnik in restavrater v Lescah; Anton Mrak, posestnik in župan v Predtrgu; Anton Muller, trgovec v Stobu; Josip Pogačnik, posestnik v Radovljici; Lovro Sušnik, posestnik v Skofji Loki; Anton Slatnar, trgovec v Kamniku, in Jos. Seidl, mesar in posestnik v Sp. Šiški.

Vir: Gorenjec, 7. 5. 1910

Odbornik A. Kalan. "Kmetiska hranilnica in posojilnica s sedežem v Radovljici, se je ustanovila pretečeni teden. V odboru so: Iv. Bulovec, Radovljica; Drolc Martin, Radovljica; Flor. Janc, Radovljica; A. Kalan, Predtrg; A. pl. Kappus, Kamna gorica; Iv. Novak, Radovljica; T. Potočnik, Breznica; J. Resman, Gorica (Mošnje); I. Trunk, Begunje, in Leop. Varl, Radovljica. - Zavod prične s svojim delovanjem menda že s 1. junijem.

Vir: Gorenjec, 14. 5. 1910

Državna podpora za podaljšanje radovljiškega vodovoda. C. kr. poljedelsko ministrstvo je dovolilo 40 odstotni državni prispevek v znesku 32.000 K k podalšanju radovljiškega vodovoda v Hraše, Studenčice, Predtrg in Ljubno. - Ker je vodovod že vpeljan do Dobrega polja, bodo Ljubenčanje kmalu spoznali vso dobroto radovljiškega vodovoda. Do takrat, ko bo ves ta velikanski vodovod srečno pod streho, bo pač na mestu, da imenujemo vse one občine, ki uživajo in ki bodo uživale ta vodovod onega moža svojim častnim občanom, ki je položil takorekoč temelj temu vodovodu in ki je storil vse potrebne korake, da se je v tako kratkem času zvršilo to drago podjetje. In ta mož je radovljiški župan in deželni poslanec - dr. Janko Vilfan.

Vir: Gorenjec, 9. 7. 1910

Prispevek ministrstva za podaljšanje vodovoda. Županstvo Predtrg pri Radovljici je prejelo v sredo obvestilo deželnega odbora, da je poljedelsko ministrstvo dovolilo 40% prispevek za podaljšanje radovljiškega vodovoda po Predtrgu, za Hraše,

Studenčice in Ljubno. S tem je izpolnjena želja teh vasi, da dobijo tudi preprotni vodovod.

Vir: Gorenjec, 23. 7. 1910

Nesramen gostilničar. Gostilničar Klendienst iz Predtrga pri Radovljici, znan iz žalostne afere s pokojnim Praprotnikom ima zelo dolg jezik, ki ga utegne še tepsti, zlasti ker sodnijska obravnava zaradi udarca, ki ga je zadel Praprotniku, proti njemu še ni končana. Ko je namreč v njegovi krčmi sedela družba, razgovarjajoč se o tem in onem, pravi nek dostojen pristaš S. L. S.: "Čez Sokole nič ne rečem, čez čuke pa tudi ne, ker je tam moj sin za nekaj viš'ga." Bahavi Kleendienst pa se mu odreže: »Kaj bodo Sokoli, če ga enkrat kvofš, je pa hin". Brez vsakega drugega komentarja.

Vir: Gorenjec, 23. 7. 1910

Ogled Predtrga radi vodovoda. Predtrg dobi vendar vodovod. V torek so imeli Predtržani krajevni ogled radi vodovoda, katerega sta se udeležila tudi deželni odbornik dr. E. Lampe in deželni stavbeni nadsvetnik Sbrizaj. Čudna so pota usode. Ko se je pripravljalo za vodovod v Radovljici, je radovljiški župan dr. J. Vilfan skoro prosil Predtržane, da se priklopijo k temu podjetju, a premodri možakarji so v svoji kratkovidnosti kratko malo odklonili to ponudbo, češ - mi imamo dovolj vodnjakov - in menda so bili tudi prepričani, da voda ne bo tekla "sama v breg". Ko so pa ti možakarji sprevideli, kako blagodejna naprava je vodovod, so pa pričeli moledovati od Poncija do Pilata, da bi dobili tudi oni vodovod. Slednjič se jim je vendar posrečilo dobiti to, kar so prej ošabno odklanjali.

Vir: Gorenjec, 10. 9. 1910

Vlak povozil kravo. Smrtna nesreča. Pretečeno sredo je povozil vlak, ki prihaja v Radovljico iz Ljubljane ob 5. uri 14 minut med prvo in drugo čuvajnico proti Ljubljani prav lepo kravo posestniku I. Mraku, po domače "Žilhu" iz Predtrga ter je vso raztrgal. Krava je ušla s pašnika na tir in za kazen jo je doletela smrt. Posestnik ima škode nad 300 kron. Nauk: kmetje ne izročajte mladoletnim pastirčkom svoje živine!

Vir: Gorenjec, 10. 9. 1910

Otroka povozil. Pretečeni torek je povozil nek voznik iz Brezij, ker je prehitro vozil po ozki cesti v Predtrgu komaj triletnega fantička posestnika Golmajerja. Poškodbe so težke, kajti došli zdravnik je imel mnogo truda in dela, predno je malemu revežu sešil obraz in mn pritrtil skoro odtrgano uho. Starši, pazite na otroke. Takim voznikom bi bilo dobro zabičiti temeljito: na ovinkih vozite počasi.

Vir: Gorenjec, 10. 9. 1910

Afera Kleendienst-Praprotnik pred sodiščem. Kakor smo že poročali, toži zdaj tudi državno pravdnštvo radovljiškega Kleienstia radi pregreška malomarne usmrtitve hranilničnega uradnika "Sokola" Praprotnika pred deželno sodnijo. Zanimiva razprava o tem slučaju, ki stoji v vrsti v zadnjem času se množičnih političnih ubojev, se bode vršila v kratkem. Razprava je javna kakor porotne in vse droge obravnave. Vdovo usmrčenega Praprotnika in njene odškodninske zahteve bo zastopal gosp. odvetnik dr. Oblak, obtoženca pa zagovarja gosp. dr. Furian. O izidu bomo poročali.

Vir: Gorenjec, 17. 10. 1910

Poroka Kalanove hčerke. V ponedeljek, dne 21. t. m. se je poročila tu hčerka posestnika Mat. Kalana iz Predtrga z g. Jožefom Ambrožičem, posestnikom in

gostilničarjem iz Ljubnega. Bilo srečno!

Vir: Gorenjec, 26. 11. 1910

Gradnja vodovoda v Predtrgu. Vodovod v Predtrgu že kopljejo in bo v kratkem dovršen. Dela ga tvrdka Rümpel, ki ima v delu okrog 40 delavcev. Radovedni smo, ako bodo sedaj verjeli vsi oni neverjetni Tomaži, da voda tudi vkreber teče, če se hoče.

Vir: Gorenjec, 3. 12. 1910

Predtrg ima vodovod. Vodovod v Predtrgu je dovršen. Ljudje so sedaj prav zadovoljni in tudi verujejo, da voda lahko v breg teče. Predtržani so sedaj pri volji - prodati svoje "štirne" ali jih pa oddati kakemu muzeju proti primerni nagradi. Se boljše bi pa bilo, ko bi si s teh "štirn" napravili spomenik v spomin one kratkovidnosti, ko niso hoteli poslušati nasvetov radovljiškega župana dr. Janka Vilfana, ki jim je ponujal že takrat vodovod, ko ga je dobila Radovljica.

Vir: Gorenjec, 12. 12. 1910

1911

Afera Kleindienst - Praprotnik pred sodiščem. Pred ljubljanskim deželnim sodiščem se je vršila obravnava proti gostilničarju Ivanu Kleindienstu iz Predtrga pri Radovljici, ki je, kakor znano, 29. marca 1910 udaril Petra Praprotnika, uradnika radovljiške posojilnice, s tako silo po glavi, da je isti nato za bolečinami umrl. Obtoženec je bil obsojen po § 411 na 14 dni zapora, civilnopravni zahtevki tožitelja — vdove pokojnika — pa so bili zavrnjeni.

Vir: Gorenjec, 4. 2. 1911

Razpisana nagrada. Iz Predtrga pri Radovljici. Razpis nagrade 200 kron za občinske reveže. Dne 10. septembra smo imeli v Predtrgu volitev novega občinskega odbora. Za časa te volitve so se združili domači liberalci in socialni demokratje in so nesramno hujskali in lagali proti kandidatom Slovensko Ljudske Stranke in s tem več volivcev in volivk preslepili, da so volili ž njimi. Med možmi, ki sta posebno Predtržane z neresnicami begala, sta bila Tomaž Vogelnik, po domače Oparnik, in pa Klobčar. Ta dva sta govorila, da če zmaga katoliška stranka, potem bodo morali Predtržani plačevati za novo gospodinjsko šolo silno veliko doklade in g. Oparnik je naravnost trdil, da bode prišlo na vsak goldinar 75 kraje, doklade. Zato pa sedaj v imenu svojih somišljenikov s polnim imenom pozivljam oba imenovana posestnika, da to svojo trditev tudi javno v časopisju dokažeta. Če dokažeta to kot resnično, dobita nagrade 200 kron, da jih novo izvoljeni občinski zastop razdeli med domače občinske reveže. Denar sem položil za sedaj v roke bivšega naprednega župana g. Kristana. Če pa ne bodeta tega dokazala in se nič javno oglasila, potem pa naj Predtržani vedo, kakšna sta ta dva moža in koliko je verjeti njunim obrekljivim in hujskajočim besedam. — Sedaj pa na dan z dokazi! Reveži čakajo nagrade! — Predtrg, dne 14. septembra 1911. — Josip Tepina, novoizvoljeni občinski zastopnik S. L. S. v Predtrgu!

Vir: Domoljub, 21. 9. 1911

Vodarina naj se plačuje po davkih. V Predtrgu pri Radovljici je občinski odbor v svoji seji z dne 8. oktobra soglasno sklenil, da se stroški za vodovod razdele po

davkih, ne pa po osebah. Ta sklep je upravičen in bodo občani ž njim gotovo najbolj zadovoljni.

Vir: Gorenjec, 14. 10. 1911

Vrnjena nagrada. Iz Predtrga pri Radovljici. Kaj je z razpisano nagrado? Na mnoga vprašanja od raznih strani, kaj je z nagrado, katero sem javno razpisal za reveže v Predtrgu dne 14. septembra, odgovarjam, da sem cele tri tedne zastonj čakal kakega odgovora in kakih dokazov, nihče se ni oglasil. Gospodje naprednjaki, ki so za časa občinskih volitev toliko govorili o novih davkih in visokih nakladah radi nameravane gospodinjske šole v Radovljici in so s tem več volilcev zbegali, so sedaj naenkrat postali za vse dokaze gluhi in mutasti. Napredno županstvo pa mi je vrnilo razpisano nagrado. Predtržani pa sedaj po končanih volitvah lahko sami spoznajo, kje je resnica in kje so krivi preroki. — Predtrg, dne 14. oktobra 1911. — Josip Tepina, občinski odbornik S. L. S. v Predtrgu.

Vir: Domoljub, 19. 10. 1911

Sporna vodarina. Iz Radovljice. (Vodovodno vprašanje). Dne 24. oktobra se je vršilo v Radovljici po naročilu deželnega odbora skupno posvetovanje vseh onih občinskih zastopov, kojih občine rabijo vodo iz skupnega vodovoda. Zastopan je bil radovljiški mestni zastop, občinski zastopi: Mošnje, Lesce, Begunje in Predtrg. Skupno posvetovanje se je vršilo pod predsedstvom dr. Janka Vilfana. Namen posvetovanja je bila ureditev spornih in drugih še nerešenih vprašanj o upravi in gospodarstvu skupnega vodovoda in o medsebojnem razmerju vdeleženih občin. Pri posvetovanju, kako razdeliti stroške za vzdrževanje vodovoda med posamezne občine, je prišlo do hudega nasprotja med navzočimi meščani in med kmečkimi zastopniki. Radovljiško županstvo zahteva, da se stroški razdele po številu oseb, vsi drugi občinski zastopi pa, da se porazdele po davkih. Oboji imajo prav, vsak s svojega stališča. Za meščane bi bila zelo ugodna razdelitev na osebe, ki rabijo vodo, ker bi potem Radovljica primeroma malo prispevala in bi bilo to v veliko korist občine. Prav je, da so se meščani postavili na to stališče in s tem dobro zastopali koristi svoje občine. Enako pa tudi kmečkim zastopnikom ni vzeti za zlo, če so se z ozirom na kmečke koristi postavili na stališče, da naj se vse uredi po davkih. Kmetje so tolažili razburjene meščane, da bi tudi oni radi plačevali večjo doklado na vodo, ko bi imeli take dohodke, kakor meščani, katerim kmetje iz okolice znosijo mnogo denarja v prodajalne, trgovine in denarne zavode. Pri tem posvetovanju se je tudi konečno sklenilo, da se uprava vodovoda poveri upravnemu svetu, kjer so vse občine primerno zastopane. Skupen vodovod naj ima eno skupno upravo, enako porazdelitev bremen za vzdrževanje in skupno vodarino. V vodovodni upravni svet so bili izvoljeni: Za Radovljico: g. I. Sartori, Oto Homan, Šušteršič; za Mošnje: g. I. Resman, A. Gabrijelčič, A. Cvenkelj; za Begunje: g. I. Trunk, V. Sturm; za Lesce: g. I. Žark in Valant; za Predtrg: g. Franc Grilc.

Vir: Gorenjec, 4. 11. 1911

Suša. Pomožna akcija za Radovljico in okolico. Radovljica in okolica je veliko trpela vsled suše. Ljudem zelo primanjkuje krme za živino, posebno hudo je prizadeta prašičereja. Ko je bil objavljen razglas deželne vlade o pomožni akciji, so ljudje se takoj obrnili do svojih županstev v Radovljici, Lancovem in v Predtrgu in prosili potrebnih krmil. Zasnovana pomožna akcija bode dosegla svoj namen le, če se ljudem takoj priskoči na pomoč. Drugače je vse brez pomena, ker premnogi posestniki že sedaj z največjo težavo preživljajo svojo živino.

Vir: Gorenjec, 18. 11. 1911

Tajnik Kristan. Radovljiški mestni občinski tajnik g. Šmigovc se je tako prestrašil novega občinskega odbora, kateremu bi moral v prihodnje služiti, da je kar nepričakovano odšel iz Radovljice. Bil je priden delavec in zmožen tudi, le škoda, da je bil tako liberalno zagrizen in pristranski. Svoje strankarstvo je posebno pokazal pri sestavi volilnega imenika in pri izdajanju volilnih listin. Začasno opravlja službo tajnika pisar dr. Vilfanove pisarne in bivši liberalni župan predtrški g. Kristan. Novi odbor bo moral preskrbeti tudi novega tajnika.

Vir: Gorenjec, 23. 12. 1911

1914

Elektrika na Gorenjskem. Drogovi za električni daljnovod že stoje na Bledu in proti Brezjam. Odjemalci za elektriko se pridno oglašajo. Kmalu bo zasvetila. Liberalci so od same zavisti že vsi zeleni.

Vir: Gorenjec, 5. 6. 1914

Na Završnici bode na cesarjev rojstni dan, dne 18. avgusta, deželna elektrarna od knezoškofa dr Jegliča slovesno blagoslovljena.

Vir: Gorenjec, 24. 7. 1914

1917

Na prodaj je hiša, z gospodarskim poslopjem, delavnico in vrtom v Predtrgu št. 31. pri Radovljici. Kupci naj se oglase pri Andreju Globočniku, p. d. Reš, v Mošnjah, p. Radovljica.

Vir: Kmetovalec, 28. 2. 1917

Lepega konja pincgavske pasme, 2 1/ leta star, s svitlorujavimi znaki, prav dober za vožnjo, proda za ceno po dogovoru Matija Žerovc, posestnik v Predtrgu št. 2, pošta Radovljica.

Vir: Kmetovalec, 15. 8. 1917

Podpora Jugoslovanskemu klubu. Izjave naših občin, ki se pridružujejo "Deklaraciji Jugoslovanskega kluba" z dne 30. maja, ter oklicu vseh zastopnikov političnih strank - se množe. Zadnji čas so se oglasile občine: Sodražica, Radovljica, Lancovo, Predtrg, Mošnje, Leše, Lesce, Breznica, Ovsišje-Podnart, Rateče, Boh. Bistrica, Koroška Bela, vse občine vipavskega sodnega okraja, občina Predosel.

Vir: Domoljub, 8. 11. 1917

1919

Ogledovanje in premovanje konj. Dne 28. avgusta 1919 v Lescah za mrzlokrvne konje radovljiškega okraja. 1. Kobile z žrebeti: I. darilo: Jan Jakob, Gorje; II. darilo: Pohar Florjan, Brezje; II. darilo: Knafelj Alojzij, Mošnje; II. darilo: Plemelj Frančiška, Selo; III. darilo: Jalen Marjana, Hlebce; III. darilo Langus Ivan, Lesce ; III. darilo :

Kežar Simon, Zeleče; IV. darilo: Legat Anton, Hraše; IV. darilo: **Valant Ivan, Predtrg**; IV. darilo: Mežnarc Jožef, Selo; IV. darilo: Rogač Ant., Lesce; IV. darilo: Soklič Janez, Selo; IV. darilo: Kunstelj Janez, Hraše; IV. darilo: Prešern Frančišek, Zabreznica; IV. darilo: Lukanc Martin, Selo; IV. darilo: Legat Alojzij, Selo; IV. darilo: Janc Neža, Vrbnje; IV. darilo: Terčej Jožef, Višelnica. 2. Štiri in triletne kobile: I. darilo: Pogačnik Frančišek, Dobropolje; II. darilo: Jan Jakob, Gorje; II. darilo: Pangerc Frančišek, Vrbnje; III. darilo: Oblak Jurij, Bled; III. darilo: Koželj Jožef, Gorje; III. darilo: Dežman Anton, Lesce; III. darilo: Pretnar Matija, Poljšica; IV. darilo: Slivnik Janez, Spod. Gorje. 3. Dveletne žrebice: I. darilo: Pohar Florjan, Brezje; II. darilo: **Golmajer Janez, Predtrg**; III. darilo: Smole Frančišek, Koroška Bela; III. darilo: Pogačnik Janez, Dobropolje; IV. darilo: Zupanc Jakob, Koprivnik; IV. darilo: Mencinger Anton, Lepence; IV. darilo: Žirovec Alojzij, Mlino; IV. darilo: Bernard Jožef, Koritno; IV. darilo: Jan Vinko, Gorje; IV. darilo: Vidic Frančišek, Zasip; IV. darilo: **Kalan Matija, Predtrg**; IV. darilo: Čop Janez, Rodne; IV. darilo: Legat Anton, Lesce. 4. Enoletne žrebice: I. darilo: Pretnar Jožef, Grad; II. darilo: Legat Alojzij, Selo; III. darilo: Soklič Janez, Selo; IV. darilo: Krivic Jožef, Zgoša; IV. darilo: Langus Janez, Lesce; IV. darilo: **Mrak Anton, Predtrg**; IV. darilo: Terčej Jožef, Višelnica; IV. darilo: Knafelj Alojzij, Mošnje.

Vir: Kmetovalec, 15. 12. 1919

1920

Požar v Predtrgu. V nedeljo zvečer so z Gorenjskega se vračajoči izletniki prinesli v Ljubljano novico, da je Radovljica gorela in da je bil velikanski požar. O tem požaru smo prejeli naslednje poročilo očitvidca:

Radovljica, 7. marca. Danes ravno v trenutku, ko so začeli ljudje prihajati iz cerkve od glavne maše, ob 11. uri 15 min. dopoldne je nastalo na trgu veliko razburjenje. Zvonovi so začeli biti plat zvona. Po trgu se je bliskovito razlegal krik: »Gori! Gori! V Predtrgu gori!« Na sredi vasi Predtrg je začelo goreti. Otroci so se igrali z ročnimi granatami. Hoteli so eno zažgati, da bi eksplodirala. Granata se je zažgala in povzročila požar. Takoj je švignil velik zubelj proti nebu. Ker je pihal silen veter, se je začel požar takoj širiti na bližnja posestva in bila je velika nevarnost, da vpepelil ves Predtrg. V desetih minutah je bilo vse v plamenu. Ljudje so takoj hiteli gasit. Okoliške požarne brambe so prihitele na lice požara ter začele z rešilno akcijo. Hvala gre tudi državni železnici, ki je aranžirala posebne vlake in sicer za požarne brambe z Jesenic v dveh vlakih in za požarno brambo v Kranju v enem vlaku. Požarna bramba v Trziču je došla z avtomobilom. - Gorelo je 2 uri in pol. Z velikim in težavnim naporom se je požarnim brambam posrečilo lokalizirati ogenj in ga proti večeru udušiti.

Kako velikanska je bila nevarnost za okolico, je jasno iz dejstva, da je ves čas vladal silen veter, ki je goreče snope slame nosil 2/3 ure daleč. Pri hiši, kjer je nastal ogenj so imeli več ročnih granat, ki so med požarom trikrat eksplodirale.

Popolnoma uničenih je osem hiš z vsemi gospodarskimi poslopji vred. Živino so pravočasno rešili, zgorel je samo en jarec. Mnogim posestnikom so zgorele znatne množine bankovcev, skoro povesod pa obleka, perilo in hišna oprava. Škoda je velikanska.

Vir: Slovenski narod, 9. 3. 1920

Velik požar v Radovljici. Včeraj dopoldne je Pred trgom pri Radovljici izbruhnil velik požar, ki je upepelil 8 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji. Gasit so prihitele požarne

hrambe od blizu in daleč, iz Tržiča, Kranja in drugod. Tudi ljudstvo z vseh krajev Gorenjske je hitelo v Radovljico pomagat. Kako je ogenj nastal, ni še znano.

Vir: Slovenec, 9. 3. 1920

Velik požar v Radovljici. 7. t. m. dopoldne je Predtrgom pri Radovljici izbruhnil velik požar, ki je upepelil 8 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji. Gasit so prihiteli požarne brambe od blizu in daleč, iz Tržiča, Kranja in drugod. Tudi ljudstvo z vseh krajev Gorenjske je hitelo v Radovljico pomagat. Kako je ogenj nastal, ni še znano.

Vir: Domoljub, 10. 3. 1920

Iz Radovljice - Požar v Predtrgu. V nedeljo dne 7. t. m. nekako ob pol 12. uri se je po neprevidnem ravnanju z gorečim pepelom vnelo v podstrešju posestnika Tomaža Valanda in v hipu je bilo 8 hiš z velikimi gospodarskimi poslopji v plamenu. Na lice mesta je prihitela takoj domača požarna bramba pod vodstvom Franceta Dolžana, kateri se je s pomočjo in neustrašnim delovanjem vseh slojev Radovljičanov, gori od samega g. okrajnega glavarja in do zadnjega meščana posrečilo ogenj omejiti v toliko, da je bila velika nevarnost za predmestje in mesto Radovljica odstranjeno. Takoj na to so dospela gasilna društva iz Mošenj, Begunj, Breznice, Ribnega, Ljubna in Mlinega pa z bencim-motorjem, nadalje pa sta po prizadevanju domačega postajenačelnika prihiteli s posebnim vlakom požarni brambi jeseniška in tovarniška, z drugim vlakom zopet društvi iz Kranja in Tržiča, ki so krepko, požrtvovalno in neumorno gasile, dokler niso vdušile do dobrega strašni požar. Omeniti nam je še treba vrlo delovanje gg. orožnikov in domačih č. gg. duhovnikov. G. Vinko Resman je zelo spretno opazoval, kje je najbolj potrebna pomoč, ter vzpodbujal navzoče k vztrajnosti, vodo so z veliko vztrajnostjo nosile radovljiške gospe in gospodične, ravno tako tudi nekatera iz daljnih vasi. Rodbina Fürsagerjeva je pomogla kar največ mogoče; utrujene gasilce neprestano krepčila s pivom, moštom in kruhom. Vsa čast vsem. Pogorelo je osmim posestnikom skoro vse gospodarsko orodje, med drugim en konj, več prašičev, ovac, kuretine itd. Več gasilcev je pri tem zadobilo lahko telesne poškodbe. N. Papler, posestnik iz Vrbenj, je dobil pri reševanju konj iz gorečega hleva težke poškodbe, prepeljali so ga domov, upati je, da bode okreval. Škoda pogorelcev je zelo občutna in hipno nepregledna. Požar je pazno zasledoval g. okr. glavar, ki bo, kakor upamo, zastavil vse svoje sile, da priskoči bednim pogorelcem na pomoč. Sila je velika in nujna! Kličemo za to vse prizadete faktorje, da čim preje priskočijo nesrečnežem na pomoč.

Vir: Slovenski narod, 10. 3. 1920

Prošnja. Dne 7. marca t. l. je uničil silni požar v Predtrgu pri Radovljici osmim posestnikom vsa stanovanjska in gospodarska poslopja. Pogorela je tudi vsa krma, orodje, vozovi, stroji, obleka, žito in drugo. Škoda se ceni na milijon kron — zavarovalnina pa znaša komaj 30.000 K! Pri sedanji draginji je nemogoče, da bi se prizadeti vsaj deloma izkopalili iz svoje nesreče, ako se jih naša javnost ne usmili! Obračamo se torej na visoko deželno vlado, na svoje plemenite sorojake, na župne in občinske urade, na gospodarske organizacije s prošnjo, da priskočijo pogorelcem na pomoč z milodari. Darove v denarju in blagu hvaležno sprejema županstvo v Predtrgu in župni urad v Radovljici. Pomožni odbor v Predtrgu pri Radovljici.

Opomba tajništva Jugoslov. Kmetske zveze: Poživljamo vse naše pristaše, da priskočijo pogorelcem na pomoč in da vsak žrtvuje, kolikor more. V stiski je vsak, še tako majhen dar dobrodošel. Odbori Kmetskih zvez naj pobirajo darove in naj jih pošljejo Pomožnemu odboru.

Vir: Domoljub, 17. 3. 1920

Nabiranje darov pogorelcem. Poziv. Dne 7. t. m. je požar vpepelil v Predtrgu pri Radovljici osmero posestnikom hiše, gospodarska poslopja, hleve, skoro vso hišno in gospodarsko opremo, poljedelske stroje, skoro vso obleko, perilo in obuvala, nekaj živine in prašičev. Škoda znaša okoli 750.000 K, zavarovalnina je le malenkostna. Vsled požara je prizadetih 9 rodbin z 51 rodbinskimi člani. Vsi ti so v skrajni bedi, po svoji lastni moči si ne morejo pomagati, treba jim je pomoči od drugod. Da se jim olajša beda, razpisujem s tem nabiranje malih darov po vsej Sloveniji. Darovi se sprejemajo v Ljubljani, poverjeništvu za notranje zadeve (ravnateljstvo pomožnih uradov) in pri mestnem magistratu, drugod pri vseh okr. glavarstvih, pri mestnih magistratih v Celju, Mariboru in Ptujju in pri načelniku pomožnega odbora, županu Ivanu Valant v Predtrgu. Darovi se bodo razglasili v »Ur. listu« in odkazali svojemu namenu. — Poverjenik za notranje zadeve: Remec s. r.

Vir: Domoljub, 31. 3. 1920

Čez zid je padla Marija Ankelc iz Predtrga pri Radovljici, ko je lezla na hlev za kurami. Padla je na spodaj zložene butare in se pri tem na spodnjem delu života nevarno poškodovala.

Vir: Jutro, 9. 12. 1920

1924

Bogokletstva so na dnevnem redu pri liberalni mladini. Te dni so radovljiški orjunci ponoči tako rjovelj po Predtrgu, da so vsi ljudje planili iz spanja. Med rjoventjem so pridno izrekli razna bogokletstva. Ni čuda, če je njihova vsakdanja hrana bogokletni »Slov. narod« in bogoskrunsko »Jutro«.

Vir: Domoljub, 17. 12. 1924

1925

III. gorenjski orlovski tabor v Radovljici. ... Spored tabora je v glavnem sledeči: Po prihodu jutranjih vlakov bodo na telovadišču skušnje za popoldanski nastop. Ob pol 11 sprevid s telovadišča na glavni trg, kjer bo sv. maša. Po sv. maši orlovski tabor. Popoldne ob pol 3 bo na travniku g. župana Vinka Resmana v Predtrgu telovadni nastop (posebno zanimive bodo točke iz lahke atletike — tekma za prvenstvo Gorenjske). Po telovadbi bo na senčnatem vrtu g. Kleindinst v Predtrgu prosta zabava s koncertom jeseniške godbe.

Vir: Domoljub, 23. 7. 1925

1928

S črešnje je padel posestnik Janez Zupan iz Predtrga pri Radovljici. Stojje na neki veji je nenadoma izgubil ravnotežje in treščil na tla in si pri padcu zlomil desno nogo.

Vir: Domovina, 21. 6. 1928

Krojaškega vajenca sprejme Josip Jurc, krojaški mojster, Predtrg pri Radovljici, Gor.

Vir: Domoljub, 19. 9. 1928

1932

Vajenca sprejemem takoj z vso oskrbo. Anton Košir, kovaštvo, Predtrg št. 81, Radovljica.

Vir: Domoljub, 16. 11. 1932

1933

Konec občine Predtrg: Radovljiški srez je imel do sedaj 22 občin, po novi ureditvi jih ima 15, torej 7 manj. Neizpremenjenih je ostalo 8 občin. Odslej bodo v srezu naslednje občine: 1. Bled, 2. Bohinjska Bistrica, 3. Bohinjska Srednja vas, 4. Brezje (Leše, Ljubno, Mošnje), 5. Breznica, 6. Dovje-Mojstrana, 7. Gorje (Gorje brez kraja Podmožakla). 8. Jesenice (Jesenice in kraj Podmožakla iz občine Gorje), 9. Koroška Bela, 10. Kranjska gora, 11. Kropa (Kamna gorica, Kropa, Ovšišče), 12. Lesce (Lesce, Begunje), 13. Radovljica (Radovljica, Predtrg), 14. Rateče (Rateče-Planica), 15. Ribno (Ribno, Lancovo).

Triglav, 16. 09. 1933

1933

Jernej Boltar

† Jernej Boltar, magistratni pisarniški ravnatelj v p., rojen 11. avgusta 1850 v Predtrgu pri Radovljici, je danes umrl. Pokojnik je bil dolgoletni marljiv in vesten uslužbenec in mu je obč. svet podelil v znak zaslug ljubljansko meščanstvo.

Vir: Naša kronika (marec 1935)

1936

Diamantna poroka. Diamantno poroko sta praznovala te dni, g. Jožef Tepina in njegova življenjska družica ga. Ivana v Radovljici. G. Tepina, ki je rodil leta 1850. v Stražišču pri Kranju, je do svoje upokojitve služboval kot vodja radovljiške postaje. Bil je zmerom vnet narodnjak in splošno priljubljen. Iz zakona se jima je rodilo 11 otrok, izmed katerih živijo le še dva sinova in dve hčerki. Javnost diamantne poroke je bila za družino toliko pomembnejša, ker se je poročila tudi slavljenceva vnukinja, hčerka sina Antona, z g. Vinkom Magistrom. Obema paroma čestitke!

Vir: Domovina, 11. 6. 1936

1937

† **Tepina.** K večnemu počitku smo položili Tepinovo mamo iz Predtrga, ki je umrla v visoki starosti 83. let. Bila je skrbna mati 11 otrokom, zvesta tovarišica svojemu možu Jožefu, upokojenemu postajenačelniku, zdaj potrtemu vdovcu. S cerkveno svečano slavnostjo sta obhajala maja meseca lanskega leta izredni življenjski dogodek: svojo biserno poroko v krogu svojih štirih še živih otrok, zetov, snah in vnukov. Kako je bila pokojnica pri vseh slojih župnije priljubljena, je pokazal nepričakovano velik pogrebni sprevod, katerega se je udeležila tudi dolga vrsta uniformiranih domačih gasilcev pod vodstvom načelnika g. Perca. Cerkevni in društveni pevski zbor je nepozabni mami v časten spomin in slovo dovršeno zapel v cerkvi „Usliši nas“ in na pokopališču »Človek glej« pod taktirko organistu g. Mihelčiča. Vsem iz srca je rekel ob grobu g. dekan Fatur, ki je vodil pogreb ob asistenci domačega kaplana g. Kunstlja in kaznilniškega kurata g. Hafnerja: Vsedobri Bog, ki si dal ranjki Tepinovi mami dočakati biserno poroko na zemlji, pokloni ji še zasluženno biserno krono v nebesih.

Gorenjec, 23. 1. 1937

† **Jože Tepina.** (Smrtna kosa). V nedeljo je umrl g. Jože Tepina, postajni mojster in starosta slovenskih železničarjev v starosti 87 let, po rodu iz Stražišča nad Kranjem. Bil je 22 let predstojnik postaje v Radovljici, kjer se je po upokojitvi tudi stalno naselil. Pred nekaj dnevi mu je umrla žena, s katero je preživel 61 let v srečnem zakonu. Njene smrti dobri starček ni mogel preboleti in ji je v enem tednu sledil. Imela sta 11 otrok, od katerih žive še štirje, dva sina in dve hčerki, vsi v dobrih življenjskih položajih. Bil je mož poštenjak in splošno priljubljen. Bodi mu lahka domača zemlja.

Vir: Domovina, 28. 1. 1937

† **Frančiška Žerovec.** V Predtrgu pri Radovljici je umrla soproga vodovodnega monterja Frančiška Žerovec.

Vir: Domoljub, 7. 4. 1937

1938

† **Ivana Vogeljik.** Radovljica. Dne 17. februarja smo pokopali Legatovo mamo iz Predtrga ob nepričakovano veliki udeležbi pogrebcev. Zaslužila je to! V 35. letu je postala vdova s petimi nepreskrbljenimi otroki. Najstarejši Lojze — zdaj industrijalec s pleteninami — je bil komaj 10 let star, vsi drugi pa mlajši. Kako težka je bila skrb za ohranitev prastare kmetske domačije, kako mučna vzgoja nedoraslih otročičev v strahotnih razmerah svetovne vojne. Pa v zaupanju na Boga in na svoje roke je vse prestala; njene žrtve so jej vračali otroci z vdano ljubeznijo, vaščani so pa spoštovali

junaško mater in pridno gospodinjo. Rajniki, z mučno boleznijo še zadnje čase težko preizkušeni materi ohranimo blag spomin, vsem otrokom pa naše iskreno sožalje! — Tridnevna pobožnost prihodnjo nedeljo se bo vršila v dekanijski cerkvi, kakor druga leta. Pridige bodo v nedeljo ob pol 8, ponedeljek ob 3 in v torek ob 10. Pomagat pride g. pater z Brezij.

Vir: Domoljub, 23. 2. 1938

† **Ivana Vogelnik.** V Predtrgu pri Radovljici je zapustila solzno dolino Ivana Vogelnik p. d. Legatova mama.

Vir: Domoljub, 23. 2. 1938

1939

† **Kristinca Šušteršič.** V Predtrgu pri Radovljici je odšla med nebeške krilatce Kristinca Šušteršič.

Vir: Domoljub, 17. 8. 1939

1943

† **Ana Dežman.** V Razbojni, v okraju Brus v Srbiji, je dne 16. junija umrla Ana Dežmanova iz Lancovega odnosa Predtrga pri Radovljici. Pokojnica zapušča pet še nepreskrbljenih otrok, kateri bodo izgubo matere občutili še bolj, ker so brez očeta ostali že pred začetkom te vojne.

Vir: Domoljub, 18. 8. 1943

† **Ana Dežman.** Smrt slovenske matere. V Razbojni v občini Dubci, v srbskem okraju Brusu je umrla nedavno slovenska mati Ana Dežmanova iz Lancovega oz. Predtrga pri Radovljici, stara 47 let. V Srbiji je ostalo pet njenih otrok, starih 18, 17, 14, 11 in 9 let, samih dvojnih sirot.

Vir: Domoljub, 1. 9. 1943

† **Anton Mrak.** V Radovljici je umrl 77 letni posestnik in nekdanji župan Anton Mrak.

Vir: Domoljub, 15. 12. 1943

1976

Vir: Glas, 10. 2. 1976

.....

Popolni naslovi virov:

Historična topografija Kranjske – do leta 1500 (avtorji: Miha Kosi, Matjaž Bizjak, Miha Seručnik, Jurij Šilc – zrc.sazu, 2016)

Vir: Radovljiška ravnina - Dežela v prvi polovici 19. stoletja: agrarno gospodarstvo in začetki industrializacije (mag. Jure Sinobad; Dežela - Kulturno zgodovinski oris Radovljiške ravnine)

.....

.....

Sestavil: Goran Lavrenčak – DAR

Prvič objavljeno: 30. 11. 2016

glavrencak@gmail.com